

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
UNIVERSITY OF PIRAEUS

ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ & ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ

*ΠΜΣ «Χρηματοοικονομική και Τραπεζική» με κατεύθυνση στη
«Χρηματοοικονομική και Τραπεζική Διοικητική»*

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

**«Υπολογισμός του προσαρμοσμένου ως προς
τον κίνδυνο ενεργητικού των Τραπεζών.
Ιδιωτικά κίνητρα, δημόσια προβλήματα»**

ΛΕΝΤΙΑΡΤΑ ΝΤΟΥΝΗ

A.M.: ΜΧΡΗ/1404

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ : ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Α. ΑΝΤΖΟΥΛΑΤΟΣ

**ΕΠΙΤΡΟΠΗ :ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Α. ΑΝΤΖΟΥΛΑΤΟΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Ν. ΠΙΤΤΗΣ,
ΑΝΑΠΛ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΕΜ.ΤΣΙΡΙΤΑΚΗΣ**

Ιανουάριος 2017

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση ανέδειξε σημαντικές παθογένειες στο τρόπο με τον οποίο τα τραπεζικά ιδρύματα λειτουργούν, εποπτεύονται και ελέγχονται. Η διατριβή εξετάζει τις θεωρητικές / λογικές, αλλά και τις τεχνικές, αδυναμίες των κανόνων κεφαλαιακής επαρκείας της Βασιλείας. Οι θεωρητικές / λογικές αδυναμίες αναφέρονται στα κίνητρα όλων των εμπλεκομένων, με προεξάρχουσες τις διοικήσεις των τραπεζών και τις εποπτικές αρχές. Το κανονιστικό πλαίσιο δημιουργεί αυξημένες ευκαιρίες εποπτικού arbitrage τις οποίες εκμεταλλεύτηκαν τα τραπεζικά ιδρύματα για να υποεκτιμήσουν τα ως προς τον κίνδυνο σταθμισμένα περιουσιακά στοιχεία τους (Risk Weighted Assets - RWA) αναλαμβάνοντας έτσι υπέρμετρα ρίσκα .

Από την άλλη πλευρά, οι τεχνικές αδυναμίες προέρχονται από τις γενναίες στατιστικές υποθέσεις των μεθόδων υπολογισμού των προσαρμοσμένων ως προς τον κίνδυνο περιουσιακών στοιχείων (RWA). Στη διατριβή αναλύονται οι μέθοδοι προσδιορισμού του εποπτικού κεφαλαίου, κάτω από το πλαίσιο της Βασιλείας, και μέσα από την μελέτη της διεθνούς βιβλιογραφίας αναδεικνύονται οι ευπάθειες και προτείνονται αποτελεσματικές βελτιώσεις που θα ενισχύσουν τη σταθερότητα του τραπεζικού χώρου και της οικονομίας. Η αθέτηση των υποχρεώσεων από οποιοδήποτε αντισυμβαλλόμενο ενέχει δημόσιο κόστος, το οποίο επωμίζεται μερικώς το πτωχευμένο ίδρυμα και το υπόλοιπο μετακυλιέται στους φορολογούμενους επηρεάζοντας αρνητικά τη σταθερότητα ολόκληρου του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

ABSTRACT

The recent financial crisis has highlighted major problems on how the financial institutions operate, as well as the way they are being supervised and controlled. This thesis examines the theoretical/ logical and technical weaknesses of the capital requirement rules of Basel. Theoretical/ logical weaknesses refer to the incentives of all stakeholders, including bank management and supervising authorities. The supervisory framework creates increased regulatory arbitrage opportunities which were exploited by the banks in order to underestimate their Risk Weighted Assets (RWA), taking excessive risks.

On the other hand, technical problems arise from the bold statistical assumptions of the RWA calculation methods. In this thesis we analyze the regulatory capital determination methods under the Basel framework and- through the study of the international bibliography- we highlight the vulnerabilities and suggest effective improvements that will enhance the stability of the banking sector and the economy. The default by any party has a public cost, which is partially beared by the bankrupt institution while the rest is passed over to the taxpayers, negatively affecting the stability of the entire financial system.

Περιεχόμενα

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ.....	5
1.1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ.....	5
<i>Ισολογισμός</i>	5
<i>Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσεως</i>	10
Έσοδα – Πηγές εισοδήματος τραπεζικών ιδρυμάτων.....	11
Έξοδα.....	16
Καθαρά Έσοδα από Τόκους (NET INTEREST INCOME – NII).....	16
<i>Σύνδεση Ισολογισμού και Καταστάσεως Αποτελεσμάτων Χρήσης</i>	17
<i>Κεφάλαιο Τραπεζών</i>	17
1.2 ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ – ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ CAMELS	24
<i>Composite Ratings</i>	25
<i>Component Ratings</i>	27
<i>Κριτική συστήματος CAMELS</i>	33
2. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ.....	35
2.1 ΑΣΥΜΜΕΤΡΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ	35
<i>Δυσμενής Επιλογή</i>	35
<i>Ηθικός Κίνδυνος</i>	35
<i>Εργαλεία μείωσης των επιπτώσεων της ασύμμετρης πληροφόρησης</i>	36
2.2 ΚΙΝΗΤΡΑ (ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ) ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΓΙΑ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΤΟΥΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ.....	37
2.3 ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ.....	45
2.4 ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ – ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	49
3. ΒΑΣΙΛΕΙΑ II & ΒΑΣΙΛΕΙΑ III.....	55
3.1 Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ	55
3.2 ΒΑΣΙΛΕΙΑ I : ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ I (BASEL CAPITAL ACCORD).....	57
3.3 ΒΑΣΙΛΕΙΑ II : ΤΟ ΝΕΟ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	58
<i>Πυλώνας I : Υπολογισμός των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων</i>	59
Τυποποιημένη Προσέγγιση (The Standardized Approach)	62
Προσέγγιση Εσωτερικών Διαβαθμίσεων (Internal Ratings-based Approach, IRB)	66
Κριτική μεθόδων προσδιορισμού του πιστωτικού κινδύνου (Τυποποιημένη Προσέγγιση & IRB)	78
<i>Πυλώνας II – Διαδικασία Εποπτικής Αξιολόγησης (Supervisory Review Process)</i>	83
<i>Πυλώνας III – Πειθαρχία της Αγοράς (Market Discipline)</i>	86
Οφέλη υποχρεωτικής δημοσιοποίησης	88
<i>Κριτική της Βασιλείας II</i>	91
3.4 ΒΑΣΙΛΕΙΑ III : ΤΟ ΝΕΟ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	95
<i>Κριτική της Βασιλείας III</i>	98
4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	106
5. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	110

1. Εισαγωγή στην Τραπεζική Λογιστική

1.1 Βασικές έννοιες

Ισολογισμός

Ο Ισολογισμός (Balance Sheet) αποτελεί φωτογραφία της χρηματοοικονομικής θέσης της Τράπεζας κατά την ημερομηνία σύνταξης του και παρουσιάζει τα στοιχεία του Ενεργητικού και του Παθητικού ακολουθώντας τους κανόνες παρουσίασης χρηματοοικονομικών καταστάσεων που επιβάλλουν τα Διεθνή πρότυπα (IAS 1 - Presentation of Financial Statements). Τα στοιχεία εμφανίζονται σε ομοειδής κατηγορίες και κατά σειρά ρευστότητας (Ενεργητικό: Κυκλοφορούν, Μη – Κυκλοφορούν) ή με βάση το πότε καθίστανται απαιτητά (Παθητικό : Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις, Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις, Καθαρή Θέση).

ASSETS	LIABILITIES
Cash	Deposits
Loans	Money & Capital Market liabilities
Other investments	Owner's Equity

Τα Χρηματοοικονομικά μέσα αντιπροσωπεύουν συνήθως πάνω από το 90% των στοιχείων του Ενεργητικού και του Παθητικού ενός τυπικού Ισολογισμού Τράπεζας. Ως **Χρηματοοικονομικό μέσο** ορίζεται «κάθε σύμβαση η οποία στη μεν μια συμβαλλόμενη οικονομική μονάδα δημιουργεί ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού, στη δε άλλη συμβαλλόμενη οικονομική μονάδα ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο υποχρεώσεων ή στοιχείο καθαρής θέσης (IAS 32 *Financial Instruments: Presentation*)» . Η αναγνώριση, η αποτίμηση, ο έλεγχος απομείωσης και όλα τα συναφή με τα χρηματοοικονομικά μέσα λογιστικά θέματα καθορίζονται από τα σχετικά διεθνή λογιστικά πρότυπα (IAS 32

Financial Instruments: Presentation , IAS 39 Financial Instruments: Recognition & Measurement, IFRS 7 Financial Instruments: Disclosures).

Στα **χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού** , σύμφωνα με το πρότυπο IAS 32, κατατάσσονται

1. τα Ταμειακά Διαθέσιμα (Cash & Cash equivalents),
2. Συμβατικά Δικαιώματα λήψης μετρητών ή άλλων χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού από άλλη οικονομική μονάδα (π.χ. δάνεια, ομόλογα),
3. Συμβατικά Δικαιώματα ανταλλαγής χρηματοοικονομικών μέσων με άλλη οικονομική μονάδα (π.χ. παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα) ,
4. Τίτλοι συμμετοχής / Στοιχεία Καθαρής Θέσης σε άλλη επιχείρηση (π.χ. μετοχές) και
5. Συμβόλαια η τακτοποίηση των οποίων θα γίνει ή ενδέχεται να γίνει με μετοχές της ίδιας οικονομικής μονάδας.

Από την άλλη πλευρά, **χρηματοοικονομικά στοιχεία υποχρεώσεων** θεωρούνται

1. Συμβατικές Υποχρεώσεις για παράδοση μετρητών ή άλλων χρηματοοικονομικών στοιχείων ενεργητικού σε μια άλλη οικονομική μονάδα (π.χ. καταθέσεις),
2. Συμβατικές Υποχρεώσεις για ανταλλαγή χρηματοοικονομικών μέσων με μια άλλη οικονομική μονάδα υπό συνθήκες που είναι πιθανώς δυσμενείς (π.χ. παράγωγα με αρνητική αξία αντικατάστασης) και
3. Συμβόλαια η τακτοποίηση των οποίων ενδέχεται να γίνει με μετοχές της ίδιας της οικονομικής μονάδας.

Κατά την αρχική αναγνώριση τα χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού και παθητικού καταχωρούνται στην εύλογη αξία. Τα έξοδα συναλλαγής που πραγματοποιήθηκαν για την απόκτηση ή την έκδοση του στοιχείου συμπεριλαμβάνονται στην αρχική αποτίμηση. Εξαιρέσή αποτελούν τα Χρηματοοικονομικά στοιχεία του Ενεργητικού/Παθητικού που αποτιμώνται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων. Η μεταγενέστερη παρακολούθηση των χρηματοοικονομικών στοιχείων και η αποτίμηση τους

μετά την αρχική αναγνώριση γίνεται είτε στο αποσβεσμένο κόστος (amortized cost) είτε στην εύλογη αξία (fair value) ανάλογα με την κατηγορία που ανήκουν.

Το πρότυπο IAS 39 κατηγοριοποιεί τα χρηματοοικονομικά μέσα σε 4 κατηγορίες :

1. Δάνεια και απαιτήσεις (Loans & Receivables) αρχική αποτίμηση στο acquisition cost),
2. Επενδύσεις που διακρατούνται μέχρι τη λήξη (Held-to-maturity investments),
3. Χρηματοοικονομικά στοιχεία ενεργητικού διαθέσιμα προς πώληση (Available-for-sale financial assets) και
4. Χρηματοοικονομικά στοιχεία του Ενεργητικού αποτιμώμενα στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων (financial assets at fair value through profit or loss).

Οι **χορηγήσεις** αποτελούν το βασικότερο κομμάτι της τραπεζικής λειτουργίας επιτυγχάνοντας τη μεταφορά πόρων από τις πλεονασματικές οικονομικές μονάδες στις ελλειμματικές. Εντάσσονται στα χρηματοοικονομικά μέσα αφού αποτελούν χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού για την Τράπεζα και στοιχείο υποχρεώσεων για το άλλο συμβαλλόμενο μέλος. Η αναγνώριση και ο μετέπειτα χειρισμός των δανειακών στοιχείων γίνονται σύμφωνα με τους κανόνες που επιβάλλει το IAS 39. Η αρχική αναγνώριση γίνεται στο εύλογη αξία (δάνειο = ποσό που εκταμιεύτηκε + έξοδα συναλλαγής που επιβάρυναν την Τράπεζα). Στη συνέχεια η αποτίμηση γίνεται στο αποσβεσμένο κόστος χρησιμοποιώντας τη μέθοδο του πραγματικού επιτοκίου (effective interest rate). Το πραγματικό επιτόκιο των δανείων είναι εκείνο που επιτόκιο που προεξοφλεί τις αναμενόμενες μελλοντικές χρηματοδότες με το τρέχον καθαρό υπόλοιπο του δάνειου. Τα επιτοκιακά έσοδα που υπολογίζονται με το πραγματικό επιτόκιο εμφανίζονται στην κατάσταση εσόδων.

Δάνεια που παρουσιάζουν καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών χαρακτηρίζονται ως **Μη-εξυπηρετούμενα (Non-Performing Loans NPL)** και υπόκεινται σε διαδικασία ελέγχου απομείωσης (impairment test). Τα χρηματοοικονομικά στοιχεία που κατατάσσονται στην κατηγορία «Δάνεια και

απαιτήσεις (Loans & Receivables)» απομειώνονται όταν ικανοποιούνται ένα σύνολο από αντικειμενικά κριτήρια :

- ✓ ο δανειζόμενος αντιμετωπίζει σοβαρές οικονομικές δυσκολίες
- ✓ καθυστέρηση πληρωμής από τα δανειζόμενο του κεφαλαίου ή των τόκων
- ✓ αύξηση της πιθανότητας πτώχευσης ή αναδιοργάνωσης (restructuring) του πελάτη
- ✓ κτλ.

Ο έλεγχος για απομείωση της αξίας του χαρτοφυλακίου χορηγήσεων γίνεται είτε σε ατομική βάση είτε σε επίπεδο χαρτοφυλακίου (τα δάνεια κατηγοριοποιούνται με βάση τα κοινά χαρακτηριστικά τους όσον αφορά την έκθεση τους στον πιστωτικό κίνδυνο). Οι μελλοντικές χρηματοροές που αναμένεται να εισπράξει η τράπεζα, άμεσα ή έμμεσα μέσω της ρευστοποίησης των εμπράγματων εγγυήσεων, ανάγονται σε παρούσα αξία με βάση το πραγματικό επιτόκιο. Το ποσό της απομείωσης υπολογίζεται ως η διαφορά μεταξύ του υπολοίπου δανείου και του συνόλου των προεξοφλημένων χρηματοροών και εμφανίζεται στα αποτελέσματα χρήσης ή χρησιμοποιείται λογαριασμός συσσωρευμένων απομειώσεων.

Τα **ομόλογα και τα έντοκα γραμμάτια** αποτελούν χρεωστικούς τίτλους (debt securities) στους οποίους ο δανειζόμενος είναι υποχρεωμένος να καταβάλει στον κάτοχο του χρεογράφου την οφειλή, που προκύπτει ως αποτέλεσμα του δανείου που έχει λάβει με την έκδοση των ομολογιών. Βασικό κριτήριο διάκρισης των ομολόγων είναι τα δικαιώματα πληρωμής τόκων που απορρέουν, χρεόγραφα με κουπόνι και χρεόγραφα μηδενικού κουπονιού. Σύμφωνα με το IAS 32, τα ομόλογα κατατάσσονται στα χρηματοοικονομικά μέσα, αποτελούν στοιχείο υποχρεώσεων για τον εκδότη και στοιχείο ενεργητικού για τον κάτοχο :

1. Ομόλογα διακρατούμενα μέχρι τη λήξη,
2. Ομόλογα διαθέσιμα προς πώληση,
3. Ομόλογα αποτιμώμενα στην εύλογη αξία με μεταφορά στα αποτελέσματα ,

4. Δάνεια- εξαιρούνται τα ομόλογα που διαπραγματεύονται σε οργανωμένη αγορά

Η αρχική αποτίμηση των ομολόγων ακολουθεί τους κανόνες που διέπουν όλα τα χρηματοοικονομικά μέσα. Τα ομόλογα με εξαίρεση αυτά που κατατάσσονται στην κατηγορία «Δάνεια και Απαιτήσεις» αποτιμώνται στην εύλογη αξία ανάγοντας τις μελλοντικές χρηματοροές που θα εισέλθουν στην τράπεζα σε παρούσες αξίες. Ο χειρισμός ζημιών / κερδών που προκύπτουν από την αποτίμηση των ομολόγων καθώς και τυχόν συναλλαγματικών διαφορών από ομόλογα σε ξένο νόμισμα γίνεται ανάλογα με την κατηγορία που ανήκουν :

- ✓ για ομόλογα διαθέσιμα προς πώληση στην καθαρή θέση
- ✓ για ομόλογα του εμπορικού χαρτοφυλακίου στα αποτελέσματα χρήσης
- ✓ για ομόλογα αποτιμώμενα στην εύλογη αξία μέσω αποτελεσμάτων στα αποτελέσματα

Τα ομόλογα που έχουν εκδοθεί σε ξένο νόμισμα εμφανίζουν μεγαλύτερη πολυπλοκότητα στο χειρισμό τους. Συναλλαγματικές διαφορές προκύπτουν όχι μόνο σ' αυτά που εντάσσονται στις 3 παραπάνω κατηγορίες αλλά ακόμα και σ' αυτά που έχουν κατηγοριοποιηθεί ως δάνεια κι απαιτήσεις ή τα διακρατούμενα ως τη λήξη. Αυτά αποτιμώνται στο κόστος το οποίο στην προκειμένη περίπτωση εκφράζεται ως το τοπικό ισοδύναμο του ξένου νομίσματος με βάση την τρέχουσα συναλλαγματική ισοτιμία. Σε όλες τις περιπτώσεις οι διάφορες που προκύπτουν μεταφέρονται στα αποτελέσματα χρήσης όπως ορίζει το IAS 21 (IAS 21 The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates).

Έλεγχος απομείωσης θα πρέπει να διενεργείται όταν υπάρχουν αντικειμενικές ενδείξεις απομείωσης ως αποτέλεσμα ενός ή περισσότερων γεγονότων που έλαβαν χώρα μετά την αρχική αναγνώριση του χρεογράφου. Αντικειμενική ένδειξη ζημιάς αποτελεί η σημαντική χειροτέρευση της πιστοληπτικής ικανότητας του εκδότη και η αύξηση του πιστωτικού κίνδυνου. Τα ομόλογα ακολουθούν τους ίδιους κανόνες απομείωσης με τα χρεόγραφα της κατηγορίας «Δάνεια και Απαιτήσεις» :

- ✓ για χρεόγραφα που αποτιμώνται στο αποσβεσμένο κόστος μέσω της χρήσης λογαριασμών απομείωσης η ζημιά εμφανίζεται στα

αποτελέσματα χρήσης με πιθανότητα να αντιστραφεί σε μελλοντικές βελτιώσεις της αξίας

- ✓ για χρεόγραφα διαθέσιμα προς πώληση το συγκεντρωτικό ποσό απομείωσης αναγνωρίζεται στην κατάσταση εσόδων.

Με τον όρο **καταθέσεις** θα μπορούσαμε να ορίσουμε «την αποδοχή, εκ μέρους τη τράπεζας, χρημάτων από το κοινό, με όρους που είτε καθορίζονται εκ των προτέρων, είτε αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης μεταξύ καταθέτη και τράπεζας (Γ. Κόντος)». Μεταξύ των όρων που διαπραγματεύονται είναι ο χρόνος απόδοσης χρημάτων, το επιτόκιο εκτοκισμού του κεφαλαίου σε περίπτωση έντοκης κατάθεσης κτλ. . Η τράπεζα θεωρείται ουσιαστικά δανειολήπτης αφού αποκτά κυριότητα στο ποσό των χρημάτων που κατατίθενται ενώ η σύμβαση μεταξύ της τράπεζας και του καταθέτη νοείται ως σύμβαση δάνειου.

Σύμφωνα με το IAS 32 οι καταθέσεις θεωρούνται χρηματοοικονομικά μέσα αφού για τον ιδιώτη ή την επιχείρηση αποτελούν στοιχείο ενεργητικού ενώ για το ίδρυμα που δέχεται την κατάθεση αποτελούν χρηματοοικονομικό στοιχείο υποχρεώσεων. Η αποτίμηση των καταθέσεων γίνεται στο αναπόσβεστο κόστος εκτός αν οριστεί ότι θα αποτιμώνται στην εύλογη αξία με μεταφορά στα αποτελέσματα.

Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσεως

Με τον όρο **Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσεως (Income statement)**, εννοούμε τη λογιστική κατάσταση, η οποία παρουσιάζει συνοπτικά όλους εκείνους τους παράγοντες που προσδιορίζουν το οικονομικό αποτέλεσμα μίας λογιστικής περιόδου, έχοντας σαν αντικειμενικό σκοπό την παροχή πληροφοριών στους τρίτους ενδιαφερόμενους. Παρουσιάζονται οι κύριες πηγές εσόδων (τόκοι, προμήθειες κτλ.) καθώς και όλες οι πηγές εξόδων.

BANK'S INCOME STATEMENT	
Net Interest Income	Interest payments on assets Interest payments on liabilities
Net NonInterest Income	Fee and commission income Fee and commission expense etc.
Other expenses	General administrative expenses etc. Depreciation, amortisation and impairment charges of tangible and intangible assets
Net loan losses	
Profit before taxes	

Έσοδα – Πηγές εισοδήματος τραπεζικών ιδρυμάτων

«**Έσοδα** είναι αυξήσεις στα οικονομικά οφέλη κατά τη διάρκεια της λογιστικής περιόδου με τη μορφή εισροών ή αυξήσεων των περιουσιακών στοιχείων ή μειώσεων των υποχρεώσεων που καταλήγουν σε αυξήσεις των ιδίων κεφαλαίων άλλες από εκείνες που σχετίζονται με τις εισφορές από τους συμμετέχοντες στα ίδια κεφάλαια» (IAS 18 - Revenue). Στα έσοδα περιλαμβάνονται τόσο αυτά που προέρχονται από τη συνήθη οικονομική δραστηριότητα (λειτουργικά : έσοδα από τόκους, προμήθειες κτλ.) της επιχείρησης όσο και πάσης φύσεως κέρδη (μη λειτουργικά/έκτακτα : μέρος των κερδών επηρεάζει άμεσα τα αποτελέσματα χρήσης και μέρος μεταφέρεται στην καθαρή θέση) :

- ✓ Έσοδα από τόκους
- ✓ Μη επιτοκιακά έσοδα
- ✓ Μερίσματα
- ✓ Παροχή υπηρεσιών

Η αναγνώριση των εσόδων γίνεται όταν είναι πιθανό ότι μελλοντικά οικονομικά οφέλη θα εισρεύσουν στην επιχείρηση και τα οφέλη αυτά μπορούν να υπολογιστούν με αξιοπιστία. Η αποτίμηση των εσόδων γίνεται στην εύλογη αξία λαμβάνοντας υπόψιν κάθε είδος παρεχόμενη έκπτωση. Σημαντική σημείωση αποτελούν οι αμοιβές κι οι προμήθειες που προέρχονται από χρηματοοικονομικά μέσα αφού δεν καταχωρούνται στην κατάσταση αποτελεσμάτων αλλά μειώνουν την αξία στην οποία αναγνωρίζεται το μέσον. Εξαιρέση αποτελούν τα χρηματοοικονομικά μέσα αποτιμώμενα στην εύλογη αξία με μεταφορά της διαφοράς στα αποτελέσματα όπου οι αμοιβές κι οι προμήθειες κατά την αναγνώριση εμφανίζονται τα αποτελέσματα.

Μη επιτοκιακά έσοδα

Τα τραπεζικά ιδρύματα κερδίζουν ένα σημαντικό ποσό μη επιτοκίου εισοδήματος από αμοιβές που επιβαρύνουν τους πελάτες τους για μια σειρά από οικονομικές δραστηριότητες. Η αύξηση των μη επιτοκιακών εσόδων είναι σημαντική τις τελευταίες τρεις δεκαετίες τόσο στα τραπεζικά ιδρύματα της Αμερικής όσο και των υπολοίπων χωρών. Όπως επιβεβαιώνεται και από το άρθρο των **DeYoung & Rice (2004)** πολλές από αυτές τις χρηματοοικονομικές δραστηριότητες είναι παραδοσιακές τραπεζικές υπηρεσίες όπως υπηρεσίες συναλλαγών (π.χ. διαχείριση μετρητών και επιταγών), υπηρεσίες ασφαλούς φύλαξης (π.χ. ασφαλισμένοι καταθετικοί λογαριασμοί, θυρίδες), επενδυτικές υπηρεσίες (π.χ. λογαριασμοί διαχείρισης – trust accounts, μακροπρόθεσμα πιστοποιητικά καταθέσεων – certificates of deposit). Επιπλέον, παρατηρείται αύξηση των εσόδων από προμήθειες και σε άλλες παραδοσιακές υπηρεσίες όπως είναι ο δανεισμός και οι πληρωμές λιανικής λόγω των νέων διαδεδομένων χρηματοοικονομικών διαδικασιών και μεθόδων τιμολόγησης.

Παραδοσιακές τραπεζικές δραστηριότητες

Υπηρεσίες καταθετικών λογαριασμών (Deposit accounts services)

Δανεισμός (Lending)

Διαχείριση μετρητών (Cash management)

Υπηρεσίες λογαριασμών διαχείρισης (Trust account services)

Από την άλλη πλευρά, η απελευθέρωση (deregulation) των αγορών τα τελευταία χρόνια έδωσε την ευκαιρία στις τράπεζες να παράγουν ένα μεγάλο μέρος του εισοδήματός τους από μη επιτοκιακά έσοδα προερχόμενα από μη παραδοσιακές δραστηριότητες όπως είναι η επενδυτική τραπεζική (investment banking), μεσιτεία χρηματοπιστωτικών επενδυτικών προϊόντων (securities brokerage), ασφαλιστικές δραστηριότητες, πώληση αμοιβαίων κεφαλαίων.

Μη παραδοσιακές δραστηριότητες

Επενδυτική Τραπεζική

Μεσιτεία τίτλων / αξιογράφων

Ασφαλιστικές δραστηριότητες

Εμπορική Τραπεζική

Η εξέλιξη των μοντέλων πιστωτικής βαθμολόγησης και η ανάπτυξη των αγορών τιτλοφόρησης χρεογράφων και χρηματοοικονομικών στοιχείων μετασχημάτισε την παραδοσιακές δραστηριότητες καταναλωτικής πίστης και στεγαστικών δάνειων που η τράπεζα κερδίζει επιτοκιακά έσοδα, σε παράγοντα αποκόμισης μη επιτοκιακού εισοδήματος (αμοιβές παροχής δάνειων, αμοιβές τιτλοφόρησης κτλ.). Επιπλέον, η εξέλιξη των επικοινωνιών και της τεχνολογίας οδήγησαν στη δημιουργία νέων διαδικασιών για τις συναλλαγές και την παροχή ρευστότητας, όπως τα ATM και οι online πληρωμή λογαριασμών, για τις οποίες οι καταναλωτές είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν αμοιβές. Τέλος, ένας πολύ σημαντικός παράγοντας αύξησης των μη επιτοκιακών εσόδων είναι οι παροχές υπηρεσιών πληρωμών και εμβασμάτων.

Τέλος, στο άρθρο τους οι Young & Rice (2004) αναφέρουν ότι οι αλλαγές αυτές στις δραστηριότητες και στη λειτουργία των τραπεζικών ιδρυμάτων έχουν σημαντικές επιπτώσεις και στην απόδοσή τους. Πολλοί υποστηρίζουν ότι η εξισορρόπηση του εισοδήματος των τραπεζών σε μη επιτοκιακά έσοδα μειώνει το ρίσκο των ιδρυμάτων αφού μειώνοντας τα επιτοκιακά έσοδα, που παρουσιάζουν μεγάλη ευαισθησία στις απρόβλεπτες μεταβολές των επιτοκίων και των οικονομικών κύκλων, θα μπορούσε να περιοριστεί η αστάθεια του

εισοδήματος των τραπεζών. Επίσης, αυξάνοντας τα μη επιτοκιακά έσοδα από μη παραδοσιακές δραστηριότητες οι τράπεζες μπορούν να επωφεληθούν από τα πλεονεκτήματα της διαφοροποίησης όσον αφορά το ρίσκο. Παρόλα αυτά, οι πρόσφατες έρευνες κινούνται προς διαφορετική κατεύθυνση. Τα οφέλη της διαφοροποίησης από τις δραστηριότητες που επιφέρουν προμήθειες και μη επιτοκιακά έσοδα φαίνεται ότι δεν είναι επαρκή και ενώ υπάρχουν στοιχεία που ενισχύουν την άποψη ότι τα μη επιτοκιακά έσοδα αυξάνουν τα κέρδη στην πραγματικότητα αυτό τείνει να κάνει τα έσοδα περισσότερα ευμετάβλητα.

Στο ίδιο πλαίσιο κινείται και η μελέτη του **Morris (2011)** ο οποίος στο άρθρο του αναφέρει ότι οι μη τραπεζικές δραστηριότητες (όπως είναι η αναδοχή / διαπραγμάτευση / αγορά / δανεισμός αξιογράφων, οι τιτλοποιήσεις, οι συμβουλευτικές υπηρεσίες σε εξαγορές και συγχωνεύσεις, η δημιουργία αγοράς διαπραγμάτευσης παραγώγων, καθώς και οι συναλλαγές προς όφελος πελατών και για ίδιο όφελος) αυξάνουν τις πηγές εισοδήματος των τραπεζών καθώς και τη διαφοροποίηση των περιουσιακών τους στοιχείων και των εσόδων. Όμως αυξάνουν επίσης την πολυπλοκότητα και τη αδιαφάνεια των οργανισμών σε τέτοιο βαθμό που είναι δύσκολο στη διοίκηση, στους εποπτικούς φορείς και στις αγορές να παρακολουθήσουν, να αξιολογήσουν και να ελέγξουν την ανάληψη κινδύνων. Το αυξημένο ρίσκο των μεγάλων τραπεζικών ιδρυμάτων θέτει σε κίνδυνο τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την οικονομία, οδηγώντας σε επέκταση του δίκτυ ασφάλειας που εφαρμόζουν εποπτικές αρχές και του ρίσκου που αναλαμβάνουν οι φορολογούμενοι.

Στο άρθρο προτείνεται ως εναλλακτική πρόταση, για την προστασία του χρηματοπιστωτικού συστήματος και των φορολογούμενων, ο περιορισμός των δραστηριοτήτων των τραπεζικών ιδρυμάτων σε αυτές που μπορούν να εποπτευθούν, να αξιολογηθούν και να ελεγχθούν ως προς την ανάληψη κινδύνων. Ένα κριτήριο θα μπορούσε να είναι η φύση των δραστηριοτήτων, επιτρέποντας (πέρα από τις βασικές του δανεισμού, των καταθέσεων και των πληρωμών) εκείνες τις μη παραδοσιακές υπηρεσίες που δεν εμποδίζουν σημαντικά τις διαδικασίες εποπτείας, αξιολόγησης και ελέγχου.

Όπως αναλύεται από τους Richardson, Smith, και Walter (2010), οι τραπεζικές δραστηριότητες των μεγάλων ιδρυμάτων θα μπορούσαν να οργανωθούν σε έξι βασικές κατηγορίες

1. Λιανική τραπεζική(Commercial banking) : καταθέσεις και δανεισμός φυσικών και νομικών προσώπων
2. Επενδυτική τραπεζική(Investment banking) : αναδοχή αξιογράφων (μετοχές και ομόλογα), συμβουλευτικές υπηρεσίες
3. Διαχείριση περιουσιακών στοιχείων και πλούτου (Asset and wealth management)
4. Διαπραγμάτευση και δημιουργία αγοράς (dealing and market making) : διαμεσολάβηση αξιογράφων, εξωχρηματιστηριακές υπηρεσίες παραγώγων
5. Υπηρεσίες μεσιτείας (brokerage services) :
6. Διαπραγματεύσεις για ίδιο όφελος (Proprietary trading)

Εφαρμόζοντας τα κριτήρια που αναφέρθηκαν παραπάνω, όπως προτείνεται από τον Morris (2011), τα τραπεζικά ιδρύματα θα αναγκαστούν να περιορίσουν τις δραστηριότητες τους μόνο στη λιανική τραπεζική, στην επενδυτική τραπεζική και στην διαχείριση περιουσιακών στοιχείων και πλούτου που είτε είναι παραδοσιακές τραπεζικές δραστηριότητες είτε δεν προσθέτουν επιπλέον ρίσκο στο κεφάλαιο. Αντίθετα, οι άλλες τρεις κατηγορίες είναι πέρα από τις παραδοσιακές τραπεζικές υπηρεσίες και δημιουργούν κινδύνους που είναι δύσκολο να εποπτευθούν, να αξιολογηθούν και να ελεγχθούν. Η απαγόρευση των παραπάνω δραστηριοτήτων κάνει τα τραπεζικά ιδρύματα λιγότερο πολύπλοκα και αδιαφανή βελτιώνοντας την πειθαρχία της αγοράς, την εποπτεία, το κανονιστικό πλαίσιο που γίνεται απλούστερο. Επιπλέον, βελτιώνονται οι μέθοδοι διαχείρισης κινδύνου εστιάζοντας μόνο στις παραδοσιακές δραστηριότητες και στο ρίσκο που αυτές ενέχουν. Συνοψίζοντας, ο Charles S. Morris (2001) θεωρεί ότι το ένα μείγμα παραδοσιακών τραπεζικών υπηρεσιών και μη παραδοσιακών δραστηριοτήτων αυξάνει περισσότερο το κόστος και το ρίσκο του δικτύου ασφαλείας που επωμίζεται το δημόσιο σε σχέση με τα οφέλη που αποκομίζουν τα τραπεζικά ιδρύματα.

Έξοδα

«Ως έξοδα θεωρούνται οι μειώσεις των οικονομικών ωφελειών που επέρχονται σε μια ορισμένη λογιστική περίοδο υπό τη μορφή εκροών, μείωσης στοιχείων ενεργητικού ή αύξησης στοιχείων υποχρεώσεων, που έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση της καθαρής θέσης μια οικονομικής μονάδας (*The Conceptual Framework - Financial Accounting Standards Board*)». Η κατηγοριοποίηση των εξόδων γίνεται με βάση :

- Τη φύση
- Τη λειτουργία
 - ο Διοικητικά έξοδα (μισθοί εργαζομένων, προμήθειες γραφείων και εγκαταστάσεων κτλ.)
 - ο Έξοδα διανομής (προμήθειες, έξοδα διαφήμισης κτλ.)

Οι Young & Rice (2004) στην ανάλυσή τους επιβεβαίωσαν ότι τα τελευταία χρόνια οι τραπεζικές δραστηριότητες είναι περισσότερο αποδοτικές από πλευράς κόστους. Μεγάλο μέρος της μείωσης των εξόδων οφείλετε στον αυξημένο ανταγωνισμό και στα κίνητρα των τραπεζικών ιδρυμάτων να λειτουργούν περισσότερο αποτελεσματικά. Η μεταβολή στο είδος των τραπεζικών προϊόντων που διαχειρίζονται καθώς και οι νέοι τρόποι δημιουργίας και διανομής παραδοσιακών τραπεζικών προϊόντων συνέβαλε στην μείωση των εξόδων.

Καθαρά Έσοδα από Τόκους (NET INTEREST INCOME – NII)

Ως **Καθαρά Έσοδα από Τόκους** ορίζονται η διαφορά ανάμεσα στα έσοδα που δημιουργούνται από τα τοκοφόρα περιουσιακά στοιχεία και το κόστος εξυπηρέτησης των υποχρεώσεων. Οι τοκοφόροι λογαριασμοί ενεργητικού, με κυριότερους εκείνους των χορηγήσεων των ομολόγων των τοποθετήσεων σε άλλες τράπεζες, αποτελούν τη βασική πηγή πιστωτικών τόκων. Αντιθέτως οι χρεωστικοί τόκοι προέρχονται από τους τοκοφόρους λογαριασμούς υποχρεώσεων όπως των καταθέσεων, ομολογιακών δανείων, *repos* κτλ. Στους πιστωτικούς τόκους εντάσσονται τόσο οι δεδουλευμένοι και απαιτητοί τόκοι όσο

και οι δεδουλευμένοι και μη απαιτητοί. Στους χρεωστικούς τόκους περιλαμβάνονται οι δεδουλευμένοι και πληρωτέοι όσο και οι δεδουλευμένοι και μη πληρωτέοι.

Σύνδεση Ισολογισμού και Καταστάσεως Αποτελεσμάτων Χρήσης

Ίδια Κεφάλαια (t)	=	Ίδια Κεφάλαια (t -1)	+
		Καθαρά Κέρδη	+
		Νέα συνεισφορά κεφαλαίου από τους μετόχους (t)	-
		Μερίσματα (t)	

Κεφάλαιο Τραπεζών

Με τον όρο **κεφάλαιο** ορίζουμε το μέρος εκείνο της αξίας των περιουσιακών στοιχείων της Τράπεζας που δεν επιτρέπεται από το νόμο να εξοφληθεί / να αποδοθεί σε κανέναν. Σε μια πιο συνθέτη μορφή, ως κεφάλαιο, μπορούν να λογιστούν ποσά που θα αποδοθούν στον κάτοχο στο μακρινό μέλλον. Σκοπός του κεφαλαίου είναι η προστασία των διαφόρων μερών (καταθέτες, πελάτες, αντισυμβαλλόμενοι) από πιθανές απώλειες.

Βασικά χαρακτηριστικά που το καθιστούν μέσο προστασίας των συμβαλλόμενων :

- **Δεν αποπληρώνεται /εξοφλείται** : Οποιαδήποτε απαίτηση επιστροφής του κεφαλαίου μειώνει την ικανότητα του να απορροφά τις πιθανές απώλειες. Χρεόγραφα με ημερομηνία αποπληρωμής στο μακρινό μέλλον μπορούν να παρέχουν την απαραίτητη ασφάλεια σε όλα τα μέρη.
- **Δεν υπάρχουν απαιτήσεις πληρωμής μερισμάτων ή τόκων**
- **Εμφανίζουν χαμηλή προτεραιότητα σε περίπτωση χρεοκοπίας** : Σε καταστάσεις χρεοκοπίας ή αφερεγγυότητας το κεφάλαιο εμφανίζει χαμηλή προτεραιότητά για την αποπληρωμή των απαιτήσεων των αιτούντων.

Χρηματοοικονομικά στοιχεία που μπορούν να θεωρηθούν κεφάλαιο :

- **Κοινές μετοχές:** Οι κοινές μετοχές είναι η καθαρότερη μορφή κεφαλαίου καθώς αποτελούν άμεση μορφή ιδιοκτησίας της επιχείρησης, δεν εμφανίζουν απαίτηση επιστροφής στον επενδυτή ή νομική απαίτηση πληρωμής μερισμάτων. Επιπλέον, οι κοινές μετοχές εμφανίζουν τη χαμηλότερη προτεραιότητα σε περίπτωση χρεοκοπίας με μόνη νομική υποχρέωση οι επενδυτές να λάβουν την υπολειμματική αξία όταν όλοι οι άλλοι δικαιούχοι (claimants) έχουν καλυφθεί
- **Προνομιούχες μετοχές:** Οι προνομιούχες μετοχές εμφανίζουν παρόμοια χαρακτηριστικά με τα δάνεια ή τα ομόλογα και προσφέρουν περιοδικά σταθερό μέρισμα στους μετόχους τους. Οι επενδυτές δεν έχουν τη δυνατότητα να αναγκάσουν την εταιρεία σε χρεοκοπία για μη πληρωμή μερισμάτων. Οι προνομιούχες μετοχές κατατάσσονται, σε περίπτωση χρεοκοπίας, κάτω από όλες τις υπόλοιπες απαιτήσεις εκτός από αυτές των κοινών μετοχών. Γενικά, θεωρούνται ισχυρή μορφή του κεφαλαίου αν πληρούν κάποιες από τις παρακάτω συνθήκες :
 - η λήξη τους έχει οριστεί στο μακρινό μέλλον ή στο διηνεκές,
 - δεν έχουν δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος και
 - έχουν χαμηλότερη προτεραιότητα σε περίπτωση χρεοκοπίας εκτός από τις κοινές μετοχές
- **Χρέος παρόμοιο με τις προνομιούχες μετοχές:** Χρέος στο διηνεκές (perpetual debt) ή χρέος με λήξη στο μακρινό μέλλον με χαμηλή προτεραιότητα σε περίπτωση χρεοκοπίας μπορεί να θεωρηθεί μια «αδύναμη» μορφή κεφαλαίου. Αν και υπάρχει συμβατική υποχρέωση για ολική αποπληρωμή και τακτική πληρωμή τόκων, αποτελεί ένα προστατευτικό μαξιλάρι για τους καταθέτες και τους πιστωτές αφού σε περίπτωση χρεοκοπίας το χρέος μειωμένης εξασφάλισης (subordinated debt) αποπληρώνεται στο βαθμό που υπάρχουν διαθέσιμα περιουσιακά στοιχεία μετά την κάλυψη των υπολοίπων υποχρεώσεων.

Ένας πιο συντηρητικός ορισμός για το κεφάλαιο περιλαμβάνει τις κοινές μετοχές (common equity) μείον την αξία των ασώματων ακινητοποιήσεων (intangible assets) και ονομάζεται «ενσώματες κοινές μετοχές (tangible common equity)». Η αξίων των κοινών μετοχών (common equity) είναι το

άθροισμα της λογιστικής αξίας των παγίων αφαιρώντας τις υποχρεώσεις και οποιαδήποτε μορφή μετοχών εκτός από τις κοινές. Στοιχεία που δύναται να αναγνωριστούν ως άυλα περιουσιακά στοιχεία είναι εμπορικά ονόματα και σήματα (brand names & trade marks), δικαιώματα πνευματικής & βιομηχανικής ιδιοκτησίας (copyrights, patents & other industrial property rights), δικαιώματα χρήσης και λειτουργίας (licenses & franchises), υπεραξία (goodwill) κτλ. Τα άυλα πάγια των τραπεζών προέρχονται κυρίως υπεράξια που δημιουργήθηκε από εξαγορές άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Η υπεραξία προέρχεται από τη διαφορά ανάμεσα στην αξία κτήσης της άλλης τράπεζας και την λογιστική αξία των παγίων της. Παρόλο που η υπεραξία απομειώνεται σταδιακά οι τράπεζες συνεχίζουν να έχουν μεγάλο ποσοστό άυλων στοιχείων στο ενεργητικό τους. Λόγω της αδυναμίας να μετατραπούν εύκολα σε ρευστό τα ασώματα πάγια πολλοί επενδυτές τα εξαιρούν όταν αξιολογούν την κεφαλαιακή επάρκεια της εταιρείας.

Οι τράπεζες διατηρούν κεφάλαιο τέτοιο ώστε να καλύπτουν ή να ξεπερνούν το μέγιστο 4 διαφορετικών δεικτών. Αν και είναι δεσμευτικό να ακολουθήσουν το δείκτη που θα παράγει το αυστηρότερο αποτέλεσμα συνήθως εμφανίζουν ένα περιθώριο ευελιξίας σε περίπτωση που οι απώλειες προκαλέσουν πτώση του κεφαλαίου κάτω από τα επιτρεπτά επίπεδα.

1. **Κανονιστικές κεφαλαιακές απαιτήσεις (regulatory capital requirements):** Οι ρυθμιστικές αρχές απαιτούν από τις τράπεζες να διακρατούν επαρκή κεφάλαια έτσι ώστε να καλύψουν πιθανές μελλοντικές ανάγκες τους. Οι κανόνες αυτοί είναι δεσμευτικοί και επισύρουν μια σειρά από διορθωτικές ενέργειες.
2. **Κεφαλαιακές απαιτήσεις που επιβάλλουν οι οίκοι πιστοληπτικής αξιολόγησης (Rating agency capital requirements):** Σημαντικό μέρος της πιστοληπτικής αξιολόγησης των τραπεζών από τους Οίκους είναι η κεφαλαιακή επάρκεια τους. Οι τράπεζες διατηρούν τα επίπεδα κεφαλαίου που απαιτούνται έτσι ώστε να παραμένουν σε υψηλές βαθμίδες πιστοληπτικής ικανότητας αφού αυτό επηρεάζει το κόστος εργασιών τους (το κόστος χρηματοδότησης που πληρώνουν οι

τράπεζες εξαρτάται από τη πιστοληπτική τους ικανότητα –οι αντισυμβαλλόμενοι απαιτούν μεγαλύτερα εχέγγυα και εγγυήσεις αν το credit rating είναι χαμηλό). Ο τρόπος υπολογισμού του ελάχιστου επιπέδου κεφαλαίου είναι διαφορετικός από αυτόν που ακολουθούν οι ρυθμιστικές αρχές. Τα χρηματοοικονομικά μέσα χαρακτηρίζονται με βάση το πόσο τα χαρακτηριστικά τους πλησιάζουν αυτά των κοινών μετοχών

3. **Κεφαλαιακές απαιτήσεις που αποφασίζουν οι επενδυτές (Investor-determined capital requirements):** Οι επενδυτές και οι χρηματοπιστωτικές αγορές βλέπουν με διαφορεικό τρόπο τα επίπεδα κεφαλαιακής επάρκειας. Οι κοινοί μέτοχοι, παρόλο που επιθυμούν να είναι η Τράπεζα φερέγγυα και ασφαλής, είναι διατεθειμένοι να δεχτούν μεγαλύτερο ρίσκο χρεοκοπίας για να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους.
4. **Πιθανολογικές Οικονομικές Κεφαλαιακές Απαιτήσεις (Probabilistic Economic Capital Requirement):** Οι Τράπεζες εφαρμόζουν πολύπλοκα μοντέλα για προβλέψουν την οικονομική τους κατάσταση κάτω από διαφορετικές συνθήκες προσπαθώντας να εξασφαλίσουν την φερεγγυότητά τους. Αν και τα τεστ αυτά μπορεί να εμφανίσουν ότι απαιτούνται υψηλότερα επίπεδα κεφαλαίων για να καλύψουν τις πιθανές ανάγκες τους, συνήθως κρατούν μικρότερα.

Η διακράτηση υψηλών επιπέδων κεφαλαίου, παρόλο που κάνει την τράπεζα περισσότερο ασφαλή ακόμα και σε ακραία σενάρια, έχει κόστος καθώς αυξάνεται το ρίσκο για τους επενδυτές. Η τράπεζα θα πρέπει να εμφανίζει μεγαλύτερα κέρδη έτσι ώστε να παρέχει την απαιτούμενη απόδοση στους επενδυτές για τη μεγαλύτερη συνεισφορά τους στο κεφάλαιο. Αυτό συνεπάγεται αύξηση των χρεώσεων και των αμοιβών για τις υπηρεσίες που παρέχονται (δάνεια, πληρωμές κτλ.) και μείωση του κόστους εργασιών της. Υπάρχουν ακόμα μια σειρά από λόγους που δεν επιτρέπουν η απόδοση του κεφαλαίου να πέσει περισσότερο από όσο ο επενδυτής θεωρητικά αναμένει από την αύξηση του κεφαλαίου. Βασικός παράγοντας είναι οι κρατικές εγγυήσεις που κάνουν το επιπλέον κεφάλαιο λιγότερο πολύτιμο αφού ουσιαστικά μετατοπίζεται το

κόστος σε περίπτωση ζημιών στους επενδυτές και όχι στις ασφαλιστικές εταιρείες ή στα κυβερνητικά προγράμματα εγγύησης καταθέσεων / δανειοληπτών. Επιπλέον, σε μερικές χώρες οι πληρωμές τόκων εκπίπτουν φορολογικά ενώ τα μετοχικά μερίσματα και οι επαναγορές όχι. Επομένως, τα επίπεδα κεφαλαίου είναι η χρυσή τομή ανάμεσα στην ασφάλεια της τράπεζας και στην αποδοτικότητα της.

Κάθε χώρα μέσα από ένα συνδυασμό κυβερνητικών και τραπεζικών ρυθμιστικών αρχών, οι οποίες συνήθως λειτουργούν με ένα βαθμό ανεξαρτησίας, θέτει τους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας. Επιπλέον, υπάρχουν διεθνείς οργανισμοί οι οποίοι, για να ενισχύσουν την σταθερότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος και να μετριάσουν το ρυθμιστικό arbitrage ανάμεσα στις χώρες, ενθαρρύνουν την υιοθέτηση παγκοσμίων κεφαλαιακών προτύπων.

Ένας τέτοιος οργανισμός είναι η **Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (Bank of International Settlements –BIS)** με έδρα στη Βασιλεία της Ελβετίας και μέλη 60 κεντρικές τράπεζες που αντιπροσωπεύουν χώρες απ’ όλο τον κόσμο. «Αποστολή της BIS είναι να υποβοηθά τις κεντρικές τράπεζες στη διατήρηση της νομισματική και χρηματοοικονομική σταθερότητας, να ενισχύει της διεθνή συνεργασίας σ’ αυτούς τους τομείς και να δρα ως μια τράπεζα για τις κεντρικές τράπεζες (www.bis.org)» . Η Επιτροπή της Βασιλείας (Basel Committee) έχει εκδώσει σειρά τεχνικών προτύπων που έχουν υιοθετηθεί ευρέως σε όλο τον κόσμο.

Το **Ταμείο Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας (Financial Stability Board - FSB)** είναι άλλο ένα διεθνές συντονιστικό όργανο με έδρα τη Βασιλεία της Ελβετίας. Στο ταμείο συμμετέχουν οι G20 ισχυρότερες οικονομικά χώρες, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα μέλη του Φόρουμ Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Financial Stability Forum). Το FSB “προάγει τη διεθνή χρηματοοικονομική σταθερότητα -αυτό γίνεται με το συντονισμό των εθνικών χρηματοπιστωτικών αρχών και των διεθνών οργανισμών θέσπισης προτύπων έτσι ώστε να εργάζονται προς την ανάπτυξη ισχυρών κανονιστικών, εποπτικών

και άλλων χρηματοοικονομικών πολιτικών. Δημιουργούν ίσους όρους ανταγωνισμού με το να ενθαρρύνουν τη συνεκτική εφαρμογή αυτών των πολιτικών σε όλους τους τομείς και τις δικαιοδοσίες» (“About the FSB”, www.financialstabilityboard.org) .

Το πρότυπο της **Βασιλείας I (Basel I)** όριζε 2 επίπεδα κεφαλαίου τα οποία εφαρμόστηκαν τόσο στη Βασιλεία II (Basel II) όσο και στις επερχόμενες αναθεωρήσεις. Το επίπεδο “Tier 1” αποτελείται κυρίως από κοινές μετοχές κι εκείνες τις μορφές των προνομιούχων μετοχών που εμφανίζουν τα χαρακτηριστικά των κοινών. Το επίπεδο “Tier 2” προσθέτει συγκεκριμένους τύπους προνομιούχων μετοχών που μοιάζουν λιγότερο με τις κοινές μετοχές και περισσότερο με χρέος, καθώς και χρεόγραφα μειωμένης εξασφάλισης. Επίσης, συμπεριλαμβάνονται λογιστικά διαθέσιμα που παρέχουν προστασία παρόμοια με αυτή του κεφαλαίου. Τα δύο επίπεδα εξασφαλίζουν ότι οι Τράπεζες έχουν αρκετό κεφάλαιο για να χειριστούν ακόμα και τις πιο ακραίες καταστάσεις.

Στους υπολογισμοί των επιπέδων Tier 1 και 2 αφαιρούνται κάποια από τις μορφές κεφαλαίου που εμφανίζονται στους ισολογισμούς. Οι κανονισμοί της Βασιλείας αποκλείουν την υπεραξία ως άνευ αξίας για τους σκοπούς τους , ενώ εθνικά κανονιστικά πλαίσια επιλέγουν να μη συμπεριλαμβάνουν ή να περιορίζουν τη συμμετοχή συγκεκριμένων λογιστικών στοιχείων του ενεργητικού.

Οι ρυθμιστικές αρχές στις Η.Π.Α. υπολογίζουν την κεφαλαιακή επάρκεια με βάση το λόγο του επιπέδου Tier 1 προς τα σταθμισμένα ως προς το ρίσκο στοιχεία του Ενεργητικού (Risk-weighted assets). Κάθε στοιχείο του Ενεργητικού πολλαπλασιάζεται με ένα ποσοστό που αντανakλά το επίπεδο ρίσκου του (0% για τα επαρκώς ασφαλή στοιχεία όπως τα ρευστά διαθέσιμα και τα χρεόγραφα του Αμερικανικού δημοσίου, 100% για αυτά που εμφανίζουν μεγαλύτερες επισφάλειες, >100% για πολύ επικίνδυνα στοιχεία όπως δάνεια σε αθέτηση πληρωμών). Δεσμεύσεις για δανεισμό που δεν εμφανίζονται στον Ισολογισμό μετατρέπονται σε στοιχεία του ενεργητικού σταθμίζοντας την πιθανότητα να εκταμιευτούν και συμμετέχουν στον υπολογισμό των Risk-weighted assets.

Τράπεζες που έχουν σημαντικό επενδυτικό χαρτοφυλάκιο χρησιμοποιούν διαφορετικούς κανόνες για να υπολογίσουν το κεφάλαιο που χρειάζεται για να υποστηρίξουν τη θέση τους. Στους υπολογισμούς λαμβάνουν υπόψιν τόσο τον κίνδυνο της αγοράς που εμφανίζουν τα χρεόγραφα (χρησιμοποιείτε η φόρμουλα “Value at risk – VAR” με βάση τις ιστορικές μεταβολές των τιμών) όσο και τον πιστωτικό ή άλλο κίνδυνο.

Ο λόγος του επιπέδου Tier 1 και Tier 2 ως προς τα Risk-Weighted Assets θα πρέπει να είναι μεγαλύτερο από 4% για να θεωρείται η Τράπεζα **«Επαρκώς Κεφαλαιοποιημένη (Adequately Capitalized)»**, τουλάχιστον 6% για να θεωρείται **«Καλώς Κεφαλαιοποιημένη (Well Capitalized)»**. Οι κανονιστικοί περιορισμοί που επιβάλλουν οι Αρχές για της μη-επαρκώς κεφαλαιοποιημένες Τράπεζες είναι αρκετά αυστηροί και δίνουν κίνητρα στις Τράπεζες για να διατηρούν τα επίπεδα κεφαλαίων εντός των επιτρεπτών πλαισίων. Συνήθως οι Τράπεζες προσπαθούν να έχουν μια αναλογία μεγαλύτερη του 8% για το Tier 1 ως προς τα σταθμισμένα στοιχεία Ενεργητικού.

Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι τα κριτήρια κεφαλαιακής επάρκειας υπολογίζονται με βάση τα στοιχεία που εμφανίζουν οι τράπεζες στις οικονομικές καταστάσεις τους κατά τη διάρκεια που διενεργούνται στα τεστ. Αυτό, παρά την αυστηρή εποπτεία των αρχών, δίνει τη δυνατότητα παρεκκλίσεων στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων εφαρμόζοντας ευέλικτους λογιστικούς χειρισμούς. Επιπλέον, οι δοκιμασίες αυτές δεν είναι λαμβάνουν υπόψιν τις μελλοντικές οικονομικές προοπτικές του οργανισμού ούτε τις αναμενόμενες οικονομικές συνθήκες. Οι ρυθμιστικές αρχές έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν από τις τράπεζες τη διενέργεια τέτοιων αναλύσεων αλλά δεν μπορούν να επιβάλλουν κεφαλαιακές περιορισμούς βασιζόμενους στα αποτελέσματα αυτών.

1.2 Αριθμοδείκτες – Το σύστημα CAMELS

Το Uniform Financial Institutions Rating System (UFIRS) αποτελεί ένα εποπτικό σύστημα αξιολόγησης που υιοθετήθηκε το Νοέμβριο του 1979 από το Federal Financial Institutions Examinations Council (FFIEC) για να αξιολογήσει την οικονομική ευρωστία των τραπεζών και να αναγνωρίσει τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που εμφανίζουν οικονομικές ή επιχειρησιακές αδυναμίες. Το σύστημα, που αναφέρεται κι ως CAMELS, χρησιμοποιείται από τους 3 ομοσπονδιακούς τραπεζικούς εποπτικούς μηχανισμούς των Η.Π.Α. (Office of Controller of the Currency, Federal Deposit Insurance Corporation & Federal Reserve) καθώς και από άλλους εποπτικούς φορείς. Το ακρωνύμιο CAMEL αναφέρεται στις συνιστώσες που αξιολογούνται : Capital Adequacy, Asset Quality, Management, Earnings και Liquidity. Το πρότυπο αναθεωρήθηκε το 1996 προσθέτοντας την παράμετρο «Ευαισθησία στον κίνδυνο αγοράς (Sensitivity to market risk)» στους προς εξέταση παράγοντες (CAMELS).

Κάθε πιστωτικό ίδρυμα που αξιολογείται από τους εποπτικούς κανόνες των UFIRS κατατάσσεται σε μια βαθμίδα με βάση την συνολική βαθμολόγηση του στις έξι ουσιώδεις συνιστώσες που διέπουν την χρηματοοικονομική και επιχειρησιακή κατάσταση του. Η εκτίμηση κάθε παράγοντα γίνεται λαμβάνοντας υπόψιν το μέγεθος και την φιλοσοφία του οργανισμού, τη φύση και την πολυπλοκότητα των λειτουργιών καθώς και τις προτιμήσεις ως προς το ρίσκο. Οι συνολικές καθώς και οι επιμέρους βαθμολογίες κυμαίνονται σε αριθμητική κλίμακα από 1 έως 5. Το 1 είναι η υψηλότερη βαθμολογία και δίνετε στα ιδρύματα που εμφανίζουν ισχυρή απόδοση, αξιόπιστες τεχνικές διαχείρισης κίνδυνου και χρειάζονται το μικρότερο βαθμό επιτήρησης. Από την άλλη πλευρά το 5 δείχνει χαμηλή απόδοση και ανεπαρκείς τεχνικές διαχείρισης κίνδυνου που απαιτούν υψηλό βαθμό εποπτείας. Οι αθροιστικές τελικές βαθμολογίες βασίζονται στην εις βάθος εκτίμηση της διοικητικής, επιχειρησιακής, οικονομικής απόδοσης του οργανισμού και προκύπτουν, μετά από ποιοτική ανάλυση των παραγόντων που επηρεάζουν τις συνιστώσες καθώς και τις μεταξύ τους αλληλεξαρτήσεις, ως ο σταθμισμένος μέσος των επιμέρους κατατάξεων. Η ικανότητα της διοίκησης να ανταποκρίνεται στις

καινούργιες προκλήσεις, να αναγνωρίζει, να μετράει και να διαχειρίζεται τις καταστάσεις ρίσκου λαμβάνεται υπόψιν στην τελική κατάταξη. Τα αποτελέσματα των ελέγχων αξιολόγησης γνωστοποιούνται μόνο στο διοικητικό συμβούλιο του οργανισμού και στα ανώτερα διοικητικά στελέχη.

Composite Ratings

Composite 1

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που εντάσσονται στην πρώτη κατηγορία είναι αυτά με βαθμολογία 1 ή 2 στους επιμέρους ελεγχόμενους παράγοντες και που εμφανίζουν ελάχιστες αδυναμίες στη λειτουργία τους. Είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τις νέες προκλήσεις και να ανταπεξέλθουν χωρίς προβλήματα σε ασταθείς οικονομικές συγκυρίες. Τηρούν αυστηρά τους νόμους και τους κανονισμούς και δεν χρειάζονται εποπτεία.

Composite 2

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της δεύτερης κατηγορίας είναι κατά βάση «υγιή» και ικανά να ανταπεξέλθουν στις διακυμάνσεις της οικονομίας. Το διοικητικό συμβούλιο κι τα ανώτερα στελέχη είναι πρόθυμα να διορθώσουν τις πιθανές αδυναμίες εφαρμόζοντας τους νομούς και τους κανονισμούς που διέπουν τη λειτουργία τους. Τα πιθανά ρίσκα που εμφανίζονται διαχειρίζονται με ικανοποιητικές τεχνικές και μεθόδους με βάση το μέγεθος του οργανισμού, την πολυπλοκότητα και το προφίλ ρίσκου που εμφανίζουν. Χρειάζονται επιπρόσθετη εποπτεία και όποιες παρατηρήσεις είναι περιορισμένες και γίνονται άτυπα. Η βαθμολογία στις συνιστώσες είναι μεγαλύτερη του 3.

Composite 3

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που κατατάσσονται στην τρίτη βαθμίδα παρουσιάζουν μια σειρά από (moderate to severe) αδυναμίες σε έναν ή περισσότερους τομείς (κανένας επιμέρους παράγοντας δε βαθμολογείτε με <4) αυξάνοντας την ανησυχία των εποπτικών μηχανισμών. Η διοίκηση εμφανίζεται απρόθυμη να διαχειριστεί τα προβλήματα μέσα στα επιτρεπτά χρονικά πλαίσια

και να καταστήσει τον οργανισμό δυνατό απέναντι στις διακυμάνσεις της οικονομίας. Οι τεχνικές διαχείρισης ρίσκου είναι μπορεί να είναι λιγότερο αποτελεσματικές με βάση το μέγεθος, την πολυπλοκότητα και το προφίλ ρίσκου του οργανισμού. Επιπλέον, είναι πιθανό οι οργανισμοί αυτοί να μην συμμορφώνονται σε μεγάλο βαθμό με τους νομούς και τους κανόνες με αποτέλεσμα να χρειάζονται μεγαλύτερη εποπτεία που συμπεριλαμβάνει επίσημες ή ανεπίσημες ενέργειες για την επιβολή τους.

Composite 4

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της τέταρτης βαθμίδας παρουσιάζουν μη ικανοποιητική απόδοση εξαιτίας σοβαρών οικονομικών και διοικητικών προβλημάτων (κυμαίνονται από σοβαρά έως κρίσιμα). Οι αδυναμίες δεν αντιμετωπίζονται/επιλύονται αποτελεσματικά με αποτέλεσμα το ίδρυμα να είναι εκτεθειμένο στις διακυμάνσεις της οικονομίας. Οι τεχνικές διαχείρισης ρίσκου είναι μη αποδέκτες με βάση το μέγεθος, την πολυπλοκότητα και το προφίλ ρίσκου του οργανισμού. Παρουσιάζεται σημαντική μη συμμόρφωση με τους νομούς και τους κανόνες και απαιτείται στενή εποπτεία από τους φορείς επιβάλλοντας επίσημα όλες τις απαραίτητες ενέργειες. Οι καταθέσεις ενέχουν ρίσκο καθώς ο κίνδυνος χρεοκοπίας είναι ευδιάκριτος αν τα προβλήματα δεν αντιμετωπιστούν άμεσα.

Composite 5

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που εντάσσονται στην πέμπτη βαθμίδα αξιολόγησης παρουσιάζουν πολύ σημαντικά ελλείματα στην απόδοσή τους. Η διοίκηση δεν έχει την ικανότητα ή τη διάθεση που απαιτείται για να αντιμετωπίσει τα μεγάλης σοβαρότητας προβλήματα του οργανισμού. Οι τεχνικές διαχείρισης των κινδύνων που ακολουθούνται είναι ανεπαρκείς με αποτέλεσμα να υπάρχει σημαντικό ρίσκο αποτυχίας και διασφάλισης των καταθέσεων. Οι εποπτικές αρχές πρέπει να επιβάλλουν άμεση εξωτερική ή άλλη βοήθεια με συνεχή και στενό έλεγχο για να καταστεί ο οργανισμός βιώσιμος .

Component Ratings

Capital Adequacy – Κεφαλαιακή Επάρκεια

Οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί διατηρούν κεφάλαια ανάλογα με την φύση και την έκθεση στον κίνδυνο που παρουσιάζουν καθώς και ανάλογα με την ικανότητα της διοίκησης να αναγνωρίζει, μετρά και διαχειρίζεται και να ελέγχει τις καταστάσεις ρίσκου. Ο τύπος (πιστωτικός, αγοράς κτλ.) και η ποιότητα του κίνδυνου στον οποίο είναι εκτεθειμένο το ίδρυμα λαμβάνεται υπόψιν τόσο στην αξιολόγηση του όσο και για να αποφασιστεί σε ποιο βαθμό είναι απαραίτητη η επιβολή κεφαλαιακών ορίων πάνω από τα ελάχιστα κανονιστικά όρια.

Η κεφαλαιακή επάρκεια ενός οργανισμού αξιολογείται με βάση τους παρακάτω παράγοντες :

- Το επίπεδο κι την ποιότητα του κεφαλαίου καθώς και η συνολική οικονομική κατάσταση του οργανισμού
- Την ικανότητα της διοίκησης να διαχειριστεί έκτακτες κεφαλαιακές ανάγκες
- Τη φύση και το μέγεθος των προβληματικών περιουσιακών στοιχείων, τις αποζημιώσεις λόγω ζημιών από δάνεια
- Τη σύνθεση των οικονομικών καταστάσεων και παρουσίαση σε αυτές των ασώματων παγίων, του ρίσκου αγοράς που απορρέει από τις παραδοσιακές και μη παραδοσιακές δραστηριότητες
- Το ρίσκο που απορρέει από την έκθεση σε στοιχεία εκτός ισολογισμού (off-balance sheet)
- Την ποιότητα των κερδών και την μερισματική πολιτική
- Τις προοπτικές, τα σχέδια και τις δυνατότητες διαχείρισης της ανάπτυξης
- Την πρόσβαση στις αγορές και σε άλλες πηγές κεφαλαίου

Ratings

Rating 1: ισχυρή κεφαλαιακή επάρκεια σε σχέση το προφίλ κίνδυνου του οργανισμού

Rating 2: ικανοποιητική κεφαλαιακή επάρκεια σε σχέση με το προφίλ κινδύνου του οργανισμού

Rating 3: η κεφαλαιακή επάρκεια είναι λιγότερο από ικανοποιητική και δεν ανταποκρίνεται στο προφίλ κίνδυνου του οργανισμού. Απαιτείται βελτίωση ακόμα κι αν τα επίπεδα είναι πάνω από τις ελάχιστες τιμές που ορίζουν οι κανονιστικές και νομικές απαιτήσεις

Rating 4: η κεφαλαιακή επάρκεια είναι ελλιπής σε βαθμό που μπορεί να απειληθεί η βιωσιμότητα του οργανισμού. Μπορεί να απαιτηθεί οικονομική βοήθεια των μετόχων ή άλλων εξωτερικών πηγών

Rating 5: η κεφαλαιακή επάρκεια του οργανισμού εμφανίζεται κρίσιμα ελλιπής απειλώντας τη βιωσιμότητα του. Απαιτείται άμεση οικονομική υποστήριξη από τους μετόχους ή άλλους εξωτερικούς επενδυτές

Asset Quality – Ποιότητα Ενεργητικού

Η ποιότητα των στοιχείων ενεργητικού αντανακλά την ποιότητα της έκθεσης στον πιστωτικό κίνδυνο των δανείων και του επενδυτικού χαρτοφυλακίου καθώς και των στοιχείων εκτός ισολογισμού (off-balance sheet). Στην αξιολόγηση λαμβάνεται υπόψιν επιπλέον η επάρκεια των αποζημιώσεων για δάνεια και μισθώσεις καθώς η πιθανότητα χρεωκοπίας των αντισυμβαλλόμενων, των οφειλετών κτλ.. Επιπλέον, η δυνατότητα της διοίκησης να αναγνωρίζει, να μετράει, να διαχειρίζεται και να ελέγχει τον πιστωτικό κίνδυνο αντανακλάται στην ποιότητα του ενεργητικού. Τέλος συμπεριλαμβάνονται όλοι οι επισφαλείς παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν την λογιστική ή εμπορική αξίων των παγίων.

Η ποιότητα των στοιχείων ενεργητικού ενός οργανισμού αξιολογείται με βάση τους παρακάτω παράγοντες :

- Την ορθότητα των μεθόδων διαχείρισης κεφαλαίων και την ακαταλληλότητα των τεχνικών αναγνώρισης των κινδύνων
- Το επίπεδο, τη έκθεση, τη σοβαρότητα και την τάση των προβληματικών, μη δεδουλευμένων, καθυστερούμενων, αναδιρθρωμένων, μη εξυπηρετούμενων στοιχείων ενεργητικού (συναλλαγές εκτός και εντός ισολογισμού),
- Την επάρκεια των αποζημιώσεων για δάνεια και μισθώσεις

- Τον πιστωτικό κίνδυνο που απορρέει από τις εκτός ισολογισμού (off-balance sheet) συναλλαγές κτλ.

Ratings

Rating 1: ισχυρή ποιότητα ενεργητικού καθώς και μεθόδων διαχείρισης κεφαλαίων. Οι αδυναμίες του ιδρύματος είναι ελάχιστες και η έκθεση στον κίνδυνο μικρή σε σχέση με τις ικανότητες προστασίας και διάχυσης κεφαλαίου

Rating 2 : ικανοποιητική ποιότητα ενεργητικού και μεθόδων διαχείρισης κεφαλαίων. Απαιτείται περιορισμένη εποπτεία με βάση το επίπεδο και τη σοβαρότητα των αδυναμιών που εμφανίζει ο οργανισμός.

Rating 3 : το επίπεδο ποιότητας του ενεργητικού και των μεθόδων διαχείρισης κεφαλαίων είναι λιγότερο από ικανοποιητικό με τάσεις αστάθειας ή χειροτέρευσης. Απαιτείται αυξημένη επιτήρηση και βελτίωση των μεθόδων κεφαλαιακής διαχείρισης και αντιμετώπισης κίνδυνου

Rating 4 : ελλιπής ποιότητα ενεργητικού και μεθόδων διαχείρισης κεφαλαίων. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο οργανισμός είναι σημαντικά και μπορεί να οδηγήσουν σε απώλειες που απειλούν τη βιωσιμότητα του .

Rating 5 : κρίσιμη έλλειψη ποιότητας ενεργητικού και μεθόδων διαχείρισης κεφαλαίων που αποτελούν άμεσο κίνδυνο για τη βιωσιμότητα του οργανισμού

Management – Διαχείριση

Στη βαθμολογία αυτής της συνιστώντας συμπεριλαμβάνεται η ικανότητα του διοικητικού συμβουλίου και της διοίκησης να αναγνωρίσει, να μετρήσει, να παρακολουθήσει και να ελέγξει τους κινδύνους που απορρέουν από τις δραστηριότητες του οργανισμού καθώς και να διασφαλίσει την συνεχή και αποδοτική λειτουργία του εφαρμόζοντας τους νόμους και τους κανονισμούς. Μέσα στα πλαίσια αυτά οι μέθοδοι διαχείρισης (management) θα πρέπει να αναλάβουν κάποιους ή όλους τους παρακάτω κινδύνους που εξαρτώνται από τη φύση και την έκταση των δραστηριοτήτων του ιδρύματος : πιστωτικός κίνδυνος, κίνδυνος αγοράς, επιχειρησιακός κίνδυνος, φήμη, στρατηγική, κανονιστική συμμόρφωση, ρευστότητα κτλ.

Η ικανότητα και η απόδοση του διοικητικού συμβουλίου και της διοίκησης αξιολογείται με βάση τους τους παρακάτω παράγοντες :

- Το επίπεδο και η ποιότητα της υποστήριξης όλων των δραστηριοτήτων του οργανισμού από τη διοίκηση
- Την ικανότητα της διοίκησης να οργανώνει και να ανταποκρίνεται στους κινδύνους που απορρέουν από τις μεταβολές της οικονομικής δραστηριότητας
- Την επάρκεια και τη συμμόρφωση με τις εσωτερικούς κανονισμούς καθώς και ο έλεγχος των δραστηριοτήτων που εμφανίζουν αυξημένο ρίσκο
- Συμμόρφωση με το νομικό και κανονιστικό πλαίσιο
- Ανταπόκριση στις προτάσεις των ελεγκτών και των εποπτικών φορέων κτλ.

Ratings

Rating 1: ισχυρή απόδοση από τη διοίκηση που συνοδεύεται από αποτελεσματικές μεθόδους διαχείρισης κινδύνου σε σχέση με το μέγεθος, την πολυπλοκότητα και το προφίλ ρίσκου του οργανισμού.

Rating 2 : ικανοποιητική απόδοση από τη διοίκηση καθώς και ικανοποιητική διαχείριση κινδύνων σε σχέση με το μέγεθος, την πολυπλοκότητα και το προφίλ ρίσκου του οργανισμού. Οι σημαντικοί κίνδυνοι και τα προβλήματα αναγνωρίζονται και επιλύονται αποτελεσματικά.

Rating 3 : η απόδοση της διοίκησης απαιτεί βελτίωση καθώς και οι μέθοδοι που ακολουθούνται για τη διαχείριση κινδύνων ικανότητα του διοικητικού συμβουλίου και των ανώτερων στελεχών μπορεί να είναι αναποτελεσματική για το μέγεθος, την πολυπλοκότητα και το προφίλ ρίσκου του οργανισμού.

Rating 4 : ελλιπής διαχείριση από τη διοίκηση ή ανεπαρκής απόδοση των μεθόδων ελέγχου των κινδύνων που απορρέουν από τη φύση των δραστηριοτήτων του οργανισμού. Η αντικατάσταση των μελών του διοικητικού συμβουλίου ίσως είναι απαραίτητη καθώς τα προβλήματα και οι κρίσιμοι κίνδυνοι δεν αναγνωρίζονται και αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά

Rating 5 : κρίσιμα αναποτελεσματική διοίκηση. Τα ανώτερα στελέχη και το διοικητικό συμβούλιο δε φαίνονται ικανά να επιλύσουν τα προβλήματα και να

εφαρμόσουν τις κατάλληλες μεθόδους διαχείρισης ρίσκου και για το λόγο αυτό είναι απαραίτητη η αντικατάστασή τους.

Earning

Η βαθμολογία αντανακλά τόσο την ποσότητα και την τάση ανάπτυξης των κερδών καθώς και όλους τους παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν τη βιώσιμα και την ποιότητα τους. Η αποτελεσματικότητα στη διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου που μπορεί να οδηγήσει σε απώλειες στα δάνεια όσο και η αδυναμία να προβλεφθούν ή να ελέγχουν χρηματοδοτικά και διαχειριστικά έξοδα είναι δυο βασικοί παράγοντες που επηρεάζουν την ποιότητα των κερδών.

Η αξιολόγηση των κερδών ενός χρηματοπιστωτικού οργανισμού βασίζεται στους παρακάτω παράγοντες αξιολόγησης :

- Το επίπεδο των κερδών, συμπεριλαμβανομένης της τάσης και της σταθερότητας
- Την ποιότητα και τις πηγές των κερδών
- Το επίπεδο των εξόδων σε σχέση με τις δραστηριότητες του οργανισμού
- Η επάρκεια του συστήματος κατάρτισης του προϋπολογισμού να προβλέψει και να διαχειριστεί τις διαθέσιμες πληροφορίες
- Η έκθεση των κερδών στον κίνδυνο αγοράς κτλ.

Ratings

Rating 1 : ισχυρά κέρδη ικανά να υποστηρίξουν τις δραστηριότητες του οργανισμού και να διατηρήσουν ένα ικανοποιητικό κεφάλαιο

Rating 2 : ικανοποιητικά κέρδη για να υποστηρίξουν τις δραστηριότητες του οργανισμού και να διατηρήσουν ένα ικανοποιητικό κεφάλαιο. Κέρδη που εμφανίζουν στασιμότητα ή πτωτική τάση μπορεί να βαθμολογηθούν με 2.

Rating 3 : τα κέρδη του οργανισμού θα πρέπει να βελτιωθούν αφού πιθανώς να μη μπορούν να υποστηρίξουν τις δραστηριότητες του

Rating 4 : ανεπαρκή κέρδη να υποστηρίξουν τις δραστηριότητες του οργανισμού και να διατηρήσουν το αναγκαίο κεφάλαιο. Τα ιδρύματα αυτά είναι

πιθανό να εμφανίσουν ασταθείς διακυμάνσεις στα καθαρά έσοδα ή στο περιθώριο επιτοκίου.

Rating 5 : σημαντικά ανεπαρκή κέρδη. Ο οργανισμός εμφανίζει απώλειες που μπορεί να απειλήσουν τη βιωσιμότητα του.

Liquidity – Ρευστότητα

Η αξιολόγηση της επαρκούς ρευστότητας ενός οργανισμού λαμβάνει υπόψιν τόσο το τρέχον επίπεδο και της μελλοντικές πηγές ρευστότητας σε σύγκριση με τις χρηματοδοτικές ανάγκες όσο και τη αποτελεσματικότητα των μεθόδων διαχείρισης πόρων σε σχέση με το μέγεθος, την πολυπλοκότητα και το προφίλ κίνδυνου του οργανισμού. Σε γενικές γραμμές, οι πρακτικές που εφαρμόζονται για χρηματοδότηση θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι ο οργανισμός μπορεί να ανταποκριθεί στις οικονομικές υποχρεώσεις του, στις μεταβολές των χρηματοδοτικών πηγών διασφαλίζοντας ότι αυτό θα γίνει σε χαμηλό κόστος.

Η ρευστότητα αξιολογείται με βάση τους παρακάτω παράγοντες :

- Την επάρκεια των χρηματοδοτικών πηγών για τις παρούσες και μελλοντικές ανάγκες του οργανισμού και την ικανότητα να διασφαλιστούν οι χρηματοδοτικές ανάγκες χωρίς να διαταραχθεί η ομαλή λειτουργία του
- Τη διαθεσιμότητα στοιχείων του ενεργητικού που μπορούν εύκολα να μετατραπούν σε ρευστό χωρίς απώλειες
- Τη πρόσβαση στις αγορές χρήματος και στις άλλες πηγές χρηματοδότησης
- Το επίπεδο διαφοροποίησης των χρηματοδοτικών πηγών κτλ.

Ratings

Rating 1 : ισχυρά επίπεδα ρευστότητας και αποτελεσματικές μέθοδοι διαχείρισης πόρων. Ο οργανισμός έχει άμεση και αξιόπιστη πρόσβαση στις αγορές χρήματος με προνομιακούς όρους.

Rating 2 : ικανοποιητικό επίπεδο ρευστότητας και μεθόδων διαχείρισης πόρων. Ο οργανισμός έχει πρόσβαση σε επαρκή αριθμό χρηματοδοτικών πηγών με αποδεκτούς όρους.

Rating 3 : τα επίπεδα ρευστότητας καθώς και οι μέθοδοι διαχείρισης πόρων απαιτούν βελτίωση. Ο οργανισμός μπορεί να εμφανίσει αδυναμία πρόσβασης σε πηγές χρηματοδότησης με αποδεκτούς όρους

Rating 4 : ανεπαρκή επίπεδα ρευστότητας και μεθόδων διαχείρισης πόρων. Ο οργανισμός είναι πιθανό να μην έχει πρόσβαση σε επαρκή χρηματοδότηση με αποδεκτούς όρους για να καλύψει τις ανάγκες ρευστότητας

Rating 5 : σημαντικά ανεπαρκή επίπεδα ρευστότητας ή μεθόδων διαχείρισης πόρων που μπορεί να απειλείται η βιωσιμότητα του οργανισμού.

Ένα συνολικό σκορ στο σύστημα CAMELS 3, 4 ή 5 μπορεί να οδηγήσει στην επιβολή επίσημων ή ανεπίσημων κυρωτικών ενεργειών από τους εποπτικούς φορείς. Τα εποπτικά μέσα συμμόρφωσης επιβάλλονται κλιμακωτά σε περίπτωση που οι δείκτες CAMELS δεν βελτιώνονται ή συνεχίζουν να υποβιβάζονται και ποικίλουν από ένα μνημόνιο κατανόηση, οδηγίες συγκατάθεσης, γραπτές συμφωνίες και διορθωτικές ενέργειες.

Κριτική συστήματος CAMELS

Πολλές ακαδημαϊκές μελέτες έχουν αναλύσει τη συνεισφορά του συστήματος αξιολόγησης CAMELS στην εποπτεία και στην επιτήρηση του τραπεζικού συστήματος. Τα CAMELS , παρόλο που η «δύναμη» τους φθίνει [Cole & Gunther (1998)], παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για την κατάσταση και την απόδοση των τραπεζών λειτουργώντας έτσι σαν ένας δείκτης χρεοκοπίας [Barker & Holdsworth (1993)]. Τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα που προέκυψαν είναι ότι οι ιδιωτικές πληροφορίες που χρησιμοποιούνται για τους εποπτικούς μηχανισμούς όπως τα CAMELS προσφέρουν σημαντική ενημέρωση για την τρέχουσα κατάσταση των τραπεζικών ιδρυμάτων.

Επιπλέον εξετάζεται η επίδραση στις τιμές των τραπεζικών χρεογράφων των πληροφοριών που παρέχονται από τις αξιολογήσεις UFIRS παρόλο που σε γενικές γραμμές υποθέτουμε ότι οι τιμές ήδη ενσωματώνουν όλες τις πληροφορίες που είναι διαθέσιμες στην αγορά. Άμεσοι αποδέκτες των

πληροφοριών αυτών είναι καταθέτες και επενδυτές. Οι καταθέτες των οποίων οι καταθέσεις είναι ασφαλισμένες δεν επηρεάζονται από τις ανακοινώσεις επιβολής εποπτικών κανόνων στις τράπεζες [Gilbert & Vaughan (1998)], όμως παρατηρήθηκε ότι οι ανασφάλιστοι καταθέτες μειώθηκαν το επόμενο 3μηνο από την ανακοίνωση. Από την άλλη πλευρά, η γνωστοποίηση επίσημων ενεργειών επιβολής μέτρων από τους εποπτικούς φορείς θεωρείται από τις αγορές σημαντική με αποτέλεσμα να παρατηρούνται αρνητικές αποδόσεις για τις τράπεζες μετά την ανακοίνωση [Jordan (1999)]. Οι Berger & Davies (1998) κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι υποβαθμίσεις στο σύστημα CAMELS επηρεάζουν τις χρηματιστηριακές αγορές αποκαλύπτοντας δυσμενείς ιδιωτικές πληροφορίες στο κοινό.

2. Ο ρόλος της πληροφόρησης και του θεσμικού πλαισίου

2.1 Ασύμμετρη Πληροφόρηση

Η **Ασύμμετρη πληροφόρηση** αναφέρεται σε καταστάσεις όπου ο ένας αντισυμβαλλόμενος έχει περιορισμένη γνώση για το άλλο μέρος που συμμετέχει σε μια συναλλαγή με αποτέλεσμα οι αποφάσεις του να μην είναι έγκυρες όταν η συναλλαγή πραγματοποιείται. Η κατάσταση οδηγεί στη δυσμενή επιλογή (adverse selection) και τον ηθικό κίνδυνο(moral hazard).

Δυσμενής Επιλογή

Ως δυσμενή επιλογή (adverse selection) ορίζεται εκείνο το πρόβλημα ασύμμετρης πληροφόρησης που εμφανίζεται πριν από την συναλλαγή. Η τράπεζες αδυνατούν να κατατάξουν τους δανειζόμενους ως προς την έκθεση τους στο κίνδυνο με αποτέλεσμα να χρεώνουν το ίδιο επιτόκιο σε όλους τους πελάτες τους. Τα υψηλά επιτόκια αποθαρρύνουν τους αξιόπιστους πελάτες και προσελκύουν αυτούς που εμφανίζουν μεγαλύτερο κίνδυνο. Η αδυναμία της τράπεζας να αποφύγει τους πελάτες υψηλού κινδύνου μπορεί να οδηγήσει στην αναστολή παροχής δανείων (e.g Lemon problem, George Akerlof).

Η ανάλυση των επιπτώσεων της ασύμμετρης πληροφόρησης στην συμπεριφορά των οικονομικών παραγόντων ονομάζεται **agency theory**.

Ηθικός Κίνδυνος

The Principal - Agent problem

Ο διαχωρισμός της ιδιοκτησίας και της διοίκησης σε μια επιχείρηση ενέχει μεγαλύτερο ηθικό κίνδυνο αφού οι Διευθυντές (managers) μπορεί να δρουν για το δικό τους συμφέρον κι όχι προς το συμφέρον των μετόχων / ιδιοκτητών έχοντας περισσότερο αδύναμα κίνητρα για τη μεγιστοποίηση της κερδοφορίας της επιχείρησης. Υπάρχουν διάφοροι τρόποι για να επιλυθεί ή να μειωθεί το πρόβλημα :

- Παραγωγή Πληροφοριών : Εποπτεία
- Κυβερνητικοί κανονισμοί για την αύξηση των παρεχόμενων πληροφοριών
- Χρηματοοικονομική Διαμεσολάβηση
- Συμβόλαια Χρέους (Debt contract)

Σύγκρουση συμφερόντων

Η Σύγκρουση Συμφερόντων είναι μια μορφή ηθικού κινδύνου που προκύπτει όταν ένας οργανισμός ή άτομο έχει πολλούς και διαφορετικούς στόχους που μπορεί να είναι αντικρουόμενοι. Συνήθως είναι πιθανό να εμφανιστούν αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα όταν ένας οργανισμός παρέχει πολλαπλές υπηρεσίες και υπάρχει ο κίνδυνος σημαντικές να αποκαλυφθούν ή να διαδοθούν παραπλανητικές πληροφορίες.

Για την επίλυση των θεμάτων που προκύπτουν από τη σύγκρουση συμφερόντων αναπτύχθηκαν 2 πολιτικές : η Sarbanes-Oxley Act (2002) και η Global Legal Settlement (2002).

Εργαλεία μείωσης των επιπτώσεων της ασύμμετρης πληροφόρησης

Ανάλυση και Πώληση Πληροφοριών

Ιδιωτικές εταιρείες έχουν τη δυνατότητα να συγκεντρώνουν και να αναλύουν τα οικονομικά στοιχεία των επιχειρήσεων που αναζητούν χρηματοδότηση για τα επενδυτικά του έργα, να τα δημοσιεύουν και να τα πωλούν στους πιθανούς ενδιαφερόμενους. Ο διαχωρισμός των εταιρειών σε «κακές» και «καλές» μειώνει τις επιπτώσεις της ασύμμετρης πληροφόρησης για τους Δανειστές. Παρόλο αυτά δεν εξαλείφει εντελώς τα αρνητικά αποτελέσματα της δυσμενούς

επιλογής αφού υπάρχει ακόμα και το free-rider problem όπου άνθρωποι εκμεταλλεύονται τις πληροφορίες που πλήρωσαν άλλοι για να έχουν κέρδος.

Κυβερνητικοί κανονισμοί για την αύξηση των παρεχόμενων πληροφοριών

Οι κρατικοί φορείς θα μπορούσαν είτε να συγκεντρώνουν οι ίδιοι πληροφορίες για την έκθεση των επιχειρήσεων στον κίνδυνο και της πιστοληπτικής τους ικανότητα (δύσκολο να υλοποιηθεί λόγω πολιτικών κινήτρων) είτε να επιβάλλουν ένα αυστηρό κανονιστικό πλαίσιο στις αγορές χρεογράφων που θα αναγκάζει τις εταιρείες να ανακοινώνουν αδιάβλητα οικονομικά στοιχεία. Αυτό θα περιορίσει αλλά δε θα μηδενίσει την ασύμμετρη πληροφόρηση.

Χρηματοοικονομική Διαμεσολάβηση

Ο ρόλος των τραπεζών ως διαμεσολαβητή και η δυνατότητα τους να εκδίδουν ιδιωτικά δάνεια μειώνει το free-rider problem, αφού τα ιδιωτικά δάνεια δεν διαπραγματεύονται στην αγορά και οι επενδυτές δεν μπορούν να εκμεταλλευτούν για δικό τους όφελος τις πληροφορίες που έχουν συγκεντρώσει οι τράπεζες μιμούμενοι τις κινήσεις τους.

Εγγυήσεις και Καθαρή Θέση

Οι εταιρείες που έχουν δώσει υψηλά εχέγγυα ή εμφανίζουν υψηλή καθαρή θέση έχουν μικρότερο κίνητρο να επενδύσουν σε ζημιογόνα έργα που θα οδηγήσουν σε μη εξυπηρέτηση των δανειακών υποχρεώσεων τους. Αυτό ισχύει γιατί σε περίπτωση χρεοκοπίας της εταιρείας η τράπεζα θα καλύψει τις απαιτήσεις της από το εχέγγυα ή την καθαρή θέση.

2.2 Κίνητρα (και δυνατότητα) των τραπεζών για χειραγώγηση των λογιστικών τους στοιχείων

Ο μεγάλος αριθμός των τραπεζικών κρίσεων που παρατηρήθηκαν τα τελευταία χρόνια καθώς και το υψηλό κόστος διαχείρισής τους, αύξησαν το ενδιαφέρον για ένα αποτελεσματικό κανονιστικό πλαίσιο. Από την άλλη πλευρά, η ανάπτυξη των αγορών κεφαλαίου προήγαγε τη συνεισφορά της «πειθαρχίας

της αγοράς (market discipline)» στην αποτελεσματικότητα της συνετής εποπτείας. Η αντίληψη που επικρατεί είναι ότι η ανάγκη για παρέμβαση των εποπτικών αρχών είναι αναγκαία για την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς όμως η αποτελεσματικότητα του κανονιστικού πλαισίου μπορεί να ενισχυθεί, μειώνοντας παράλληλα την πολυπλοκότητά του, από την ενεργή εποπτεία της αγοράς. Η βασική ερώτηση που αντιμετωπίζουν οι ρυθμιστές του χρηματοπιστωτικού τομέα είναι κατά πόσο οι αγορές έχουν την ικανότητα να επεξεργάζονται αποτελεσματικά τη διαθέσιμη πληροφορία και σε τι βαθμό μπορούν να θεωρηθούν αξιόπιστα τα σήματα που εκπέμπουν για την ευπάθεια των τραπεζών.

Το άρθρο των Bongini, Laeven & Majnoni (2002) έχει σκοπό να συνεισφέρει στη δημόσια συζήτηση με το να παρέχει νέες ενδείξεις της συμπεριφοράς τριών βασικών δεικτών της ευπάθειας των τραπεζών αναλύοντας πληροφορίες που είναι δημόσια διαθέσιμες. Η μελέτη επικεντρώνεται στις τράπεζες της Νοτιοανατολικής Ασίας κατά την περίοδο της κρίσης (1996 – 1998) και εξετάζονται δείκτες που βασίζονται στην ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων, των τιμών των μετοχών και των δεδομένων που προσφέρουν οι Οίκοι Αξιολόγησης της Πιστοληπτικής Ικανότητας.

Στη μελέτη αναλύονται τρεις δείκτες οικονομικής δυσχέρειας συλλέγοντας δεδομένα από 246 χρηματοπιστωτικά ιδρύματα των τεσσάρων χωρών της Ανατολικής Ασίας που επηρεάστηκαν από την κρίση : Ινδονησία, Κορέα, Μαλαισία, Ταϊλάνδη. Ο πρώτος δείκτης βασίζεται στις λογιστικές καταστάσεις των τραπεζών και κατασκευάζεται χρησιμοποιώντας τις βαθμίδες CAMELS που έχει αποδειχθεί [Bongini et. al (2002)] ότι σχετίζονται θετικά με την οικονομική δυσχέρεια. Η μεταβλητή αυτή που συμπυκνώνει όλη την πληροφορία των CAMELS, περιλαμβάνει το λόγο των αποθεματικών για δανειακές απώλειες προς το κεφάλαιο, το ρυθμό αύξησης των δανείων, τα καθαρά έσοδα από τόκους προς το συνολικά έσοδα, την απόδοση των περιουσιακών στοιχείων. Κάθε δείκτης CAMEL μετατρέπεται σε μια ψευδομεταβλητή (dummy) που παίρνει την τιμή 1 αν η αξιολόγηση CAMEL της τράπεζας είναι χειρότερη από το 75% των τραπεζών του δείγματος αλλιώς παίρνει την τιμή μηδέν. Στο τέλος προστίθεται οι τέσσερες ψευδομεταβλητές

δημιουργώντας ένα δείκτη οικονομικών καταστάσεων που παίρνει τιμές από 0 έως 4.

Η δεύτερη μεταβλητή είναι το κόστος της ασφάλειας των καταθέσεων των τραπεζών. Ο Laeven έδειξε ότι το κόστος αυτό συσχετίζεται θετικά με τον κίνδυνο και μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέτρο της πιθανότητας οι τράπεζες να βρίσκονται σε δυσχέρεια. Για την εκτίμηση του δείκτη των ασφαλιστρών (insurance premiums) χρησιμοποιείται το μοντέλο του Merton (1977) που προτάθηκε το 1986 από τους Ronn και Verma.

Ο τρίτος δείκτης που αναλύθηκε αντλεί δεδομένα από τους οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης. Η αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας μια τράπεζας μειώνει την πιθανότητα πτώχευσης. Η μεταβλητή κατασκευάζεται από τα μηνιαία ιστορικά δεδομένα των δεικτών του οίκου Moody's μετατρέποντας κάθε αλφαβητική βαθμίδα σε αριθμητική για να μπορεί να συγκριθεί με τις υπόλοιπες 2 μεταβλητές.

Η σχέση ανάμεσα στις μεταβλητές εξετάζεται μέσα από τρία διαφορετικά τεστ. Αρχικά ελέγχεται αν το γεγονός ότι οι τράπεζες αξιολογούνται ή είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο παρέχει περισσότερη πληροφορία για την πιθανότητα χρεοκοπίας απ' αυτή που ενσωματώνεται στο δείκτη CAMEL. Σκοπός της ανάλυσης αυτής είναι να διερευνηθεί ο βαθμός της «πειθαρχίας της αγοράς» που επιβάλλεται στις τράπεζες από τους οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης και τις αγορές κεφαλαίων πριν και κατά τη διάρκεια των τραπεζικών κρίσεων. Για τον έλεγχο αυτό επεκτείνεται το μοντέλο Bongini et. al. (2001) με δυο επιπλέον μεταβλητές που υποδεικνύουν αν η τράπεζα αξιολογείται ή είναι εγγεγραμμένη στο χρηματιστήριο καθώς και με μεταβλητές που σχετίζονται με το ποσοστό της ξένης ιδιοκτησίας της τράπεζας, με το μέγεθος της τράπεζας κτλ. Το δεύτερο μέρος της ανάλυσης ελέγχει ποιος από τους 3 βασικούς δείκτες έχει τη δυνατότητα να προβλέψει την ευπάθεια των τραπεζών. Ενώ στο τρίτο μέρος περιορίζεται η ανάλυση στις βαθμίδες αξιολόγησης και στα ασφάλιστρα καταθέσεων έτσι ώστε να ανιχνευτεί αν υπάρχει σύνδεση ανάμεσα στη μεταβολή της πιστοληπτικής ικανότητας και στην εκτίμηση της αγοράς για την

έκθεση της τράπεζας σε κίνδυνο έτσι όπως αυτή ενσωματώνεται στα ασφάλιστρα.

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι δείκτες που χρησιμοποιήθηκαν για την ανάλυση της ευπάθειας των τραπεζικών ιδρυμάτων με βάση τη δημόσια διαθέσιμη πληροφορία δεν εμφανίζουν κοινή συμπεριφορά κατά τη διάρκεια της κρίσης στη Νοτιοανατολική Ασία και κατ' επέκταση δεν έχουν αξιόλογη προβλεπτική ικανότητα. Από τους τρεις δείκτες, τα ισχυρότερα δύναμη εμφανίζουν τα ασφάλιστρα και ακολουθεί ο δείκτης που σχετίζεται με τις οικονομικές καταστάσεις.

Δεν αποδείχθηκε ότι οι αξιολογούμενες ή εισηγμένες τράπεζες ήταν περισσότερο ασφαλείς από τη μη αξιολογούμενες ή εισηγμένες.

Επιπλέον, φαίνεται ότι οι δείκτες που σχετίζονται με το χρηματιστήριο και τις αγορές ενσωματώνουν γρηγορότερα τις νέες πληροφορίες που είναι διαθέσιμες για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Τα δεδομένα που αναλύθηκαν υποστηρίζουν προηγούμενες μελέτες που ανέφεραν ότι οι οίκοι πιστοληπτικής αξιολόγησης καθυστέρησαν να αναπροσαρμόσουν, κατά τη διάρκεια της κρίσης, τις αξιολόγησής τους για τις τράπεζες της Ανατολικής Ασίας.

Καταλήγοντας, τα αποτελέσματα στηρίζουν την άποψη ότι τα λιγότερα ανεπτυγμένα χρηματοπιστωτικά συστήματα είναι σημαντικό να συγκεντρώνουν πληροφορίες για την ευπάθεια των τραπεζικών ιδρυμάτων από διαφορετικούς δείκτες. Η ύπαρξη ποικιλίας δεικτών είναι περισσότερο σημαντική όταν οι τιμές στην αγορά έχουν ήδη προεξοφλήσει την ύπαρξη εγγυητή της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος ή όταν το κόστος επεξεργασίας των πληροφοριών είναι υψηλό.

Από την άλλη πλευρά, οι επισφαλείς αγορές περιουσιακών στοιχείων δίνουν κίνητρα στις διοικήσεις των τραπεζών για «δημιουργική λογιστική» στην παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων με σκοπό την αύξηση των κερδών και την διατήρηση της λογιστικής αξίας των στοιχείων του ενεργητικού. Παρά το αυστηρό θεσμικό πλαίσιο, οι αρχές στην προσπάθειά τους να αποφύγουν

διαταραχές στη λειτουργία της αγοράς από πιθανές πτωχεύσεις τραπεζών επιδεικνύουν ανοχή στην εφαρμογή των εποπτικών κανόνων. Αυτά έχουν ως αποτέλεσμα οι Τράπεζες να υποτιμούν τα επισφαλή στοιχεία που εμφανίζουν στους Ισολογισμούς τους και να υπερεκτιμούν τα εποπτικά κεφάλαια.

Σε άρθρο τους οι Huizinga & Laeven (2012) παρουσιάζονται 3 ενδείξεις ότι οι Τράπεζες, κατά τη διάρκεια της κρίσης, διόγκωσαν την αξία των περιουσιακών του στοιχείων και των εποπτικών κεφαλαίων τους. Για να στοιχειοθετηθούν οι υποθέσεις αυτές έγιναν 3 διαφορετικές εμπειρικές μελέτες.

Πρώτον, εκτιμήθηκαν οι σιωπηρές εκπτώσεις της αγοράς στις τιμές των μετοχών που συνδέονται με ακίνητα όπως τα στεγαστικά δάνεια και οι τιτλοποιήσεις στεγαστικών δανείων (Mortgage-backed securities MBS). Εμπειρικά συσχετίστηκε η «Λογιστική –προς- Αγοραία Αξία (Book-to-Market Value)» (Tobin's q) των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών με την έκθεση τους στα στοιχεία αυτά.

Δεύτερον, εξετάζεται ο λογιστικός χειρισμός από τη μεριά των τραπεζών των προβλέψεων για απομείωση και διαγραφή των δανείων (Loan loss & charge-offs provisions) με σκοπό να αξιολογηθεί αν οι τράπεζες διατηρούν τα εποπτικά τους κεφάλαια συγκρατώντας τις προβλέψεις τους για επισφάλειες. Για να εκτιμηθεί αυτό παλινδρομήθηκαν στοιχεία προβλέψεων για απομειώσεις και διαγραφές δανείων με μέτρα υπολογισμού της «δυσχέρειας» των ιδρυμάτων. Για να προσεγγιστεί η πιθανή δυσχέρεια των τραπεζών χρησιμοποιήθηκαν πληροφορίες όπως η έκθεση των τραπεζών σε τιτλοποιήσεις στεγαστικών δανείων και το q.

Τρίτον, αναλύεται η μεθοδολογία που ακολουθείται από τις τράπεζες στην κατηγοριοποίηση και παρουσίαση (διακρατούμενα ως τη λήξη, διακρατούμενα προς πώληση) των τιτλοποιήσεων στεγαστικών δανείων (MBS) στις οικονομικές τους καταστάσεις. Οι διαφορετικές λογιστικές μέθοδοι δίνουν τη δυνατότητα στις τράπεζες να εκμεταλλευτούν το διαφορετικό τρόπο αξιολόγησης των περιουσιακών στοιχείων. Συγκεκριμένα, αναλύεται αν το μερίδιο των MBS που διακρατούνται ως τη λήξη σχετίζεται σημαντικά με τη

διαφορά ανάμεσα στο αποσβεσμένο κόστος και την εύλογη αξία των MBS. Το μοντέλο παλινδρόμησης περιλαμβάνει το μερίδιο των MBS που διακρατούνται ως τη λήξη σε σχέση με το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων, τη διαφορά των MBS που εκτιμώνται στο αποσβεσμένο κόστος και αυτών που αποτιμώνται στην εύλογη αξία, το μερίδιο των στεγαστικών και των υπολοίπων δανείων, καθώς και μια μεταβλητή που εκτιμάει το μέγεθος των MBS που αποτιμώνται στο αποσβεσμένο κόστος. Τέλος, για να εξεταστεί αν ο τρόπος κατηγοριοποίησης των MBS μεταβλήθηκε το 2008, συμπεριλαμβάνονται οι αλληλοεπιδράσεις των ερμηνευτικών μεταβλητών με μια ψευδομεταβλητή (dummy) που παίρνει την τιμή 1 για το 2008 και 0 για τα υπόλοιπα έτη.

Το δείγμα των δεδομένων αποτελείται από Αμερικάνικες Τράπεζες διαχειριστές χαρτοφυλακίων εισηγμένες στο Χρηματιστήριο. Οι εταιρείες αυτές είναι υποχρεωμένες να αναφέρουν μεγάλο μέρος των οικονομικών και λογιστικών τους στοιχείων στις Ομοσπονδιακές τράπεζες (Call report). Η μελέτη αντλεί από τα Call reports τριμηνιαία στοιχεία από το 2001 έως το 2008.

Τα αποτελέσματα της μελέτης υποδεικνύουν ότι τα οικονομικά στοιχεία των τραπεζών που παρουσιάζονται στις λογιστικές καταστάσεις εμφανίζουν μια διαστρεβλωμένη εικόνα ενώ παρέχουν ισχυρές ενδείξεις για ανοχή των εποπτικών αρχών και μη συμμόρφωση με τα λογιστικά πρότυπα. Το 2008, η αγοραία αξία των περιουσιακών στοιχείων των τραπεζών των περισσότερων Αμερικάνικων τραπεζών ήταν μικρότερη από την λογιστική τους αξία, αποτέλεσμα που δείχνει εκ πρώτης όψεως ότι η λογιστική αξία των στοιχείων αυτών εμφανιζόταν διογκωμένη στις οικονομικές καταστάσεις και ότι οι Τράπεζες καθυστερούν την αναπροσαρμογή της αξίας των στοιχείων τους στις προσδοκίες των αγορών σχετικά με τις μελλοντικές απώλειες.

Η καθυστέρηση στην αναγνώριση προβλέψεων για τα επισφαλή στοιχεία εν μέρει αντανακλά την ευχέρεια που δίνουν τα λογιστικά πρότυπα στο χειρισμό των οικονομικών καταστάσεων. Τράπεζες με μεγάλη έκθεση σε MBS εμφανίζουν, το 2008, συστηματικά μικρότερες προβλέψεις για επισφάλειες με σκοπό να διογκώσουν την αξία των στοιχείων του ενεργητικού και κεφαλαίου. Επιπλέον, τράπεζες με μεγάλη έκθεση σε ακίνητα τείνουν να κατηγοριοποιούν

τα MBS του ως διακρατόμενα στη λήξη με σκοπό να εμφανίζουν τα στοιχεία αυτά με μεγαλύτερο αποσβεσμένο κόστος. Η εμπειρική ανάλυση έδειξε ότι οι αλλαγές στην κατηγοριοποίηση των στοιχείων γίνονται με σκοπό την ώθηση των στοιχείων του ενεργητικού. Στην πραγματικότητα, αυτό υποδεικνύει ότι το FAS 15 (Statement of Financial Accounting Standards 15 “Accounting by Debtors and Creditors for Troubled Debt Restructurings”) παραβιάζεται συχνά, με ή χωρίς την έγκριση των εποπτικών αρχών.

Στο ίδιο πλαίσιο κινείται και η μελέτη των Fonseca & Gonzalez (2008). Η εξομάλυνση του εισοδήματος των τραπεζών μέσω του χειρισμού των προβλέψεων για τα επισφαλή δάνεια (Loan Loss Provisions - LLP) διαφέρει από χώρα σε χώρα και καθορίζεται από παράγοντες όπως η προστασία των επενδυτών, η δημοσιοποίηση, η εποπτεία, χρηματοοικονομική διάρθρωση και το επίπεδο ανάπτυξης του χρηματοοικονομικού συστήματος. Η βασική υπόθεση που εξετάζεται από τους είναι αν ένα αποδοτικό εποπτικό και κανονιστικό τραπεζικό πλαίσιο περιορίζει την ανάληψη ρίσκων από τις τράπεζες και κατ' επέκταση τα κίνητρα των διοικήσεων να χειραγωγούν τα εισοδήματα. Αναλύοντας την επίδραση της δημοσιοποίησης των οικονομικών στοιχείων των τραπεζών στην εξομάλυνση των αποτελεσμάτων χρήσης παρέχονται ενδείξεις για την αποτελεσματικότητα του Πυλώνα III των κανόνων της Βασιλείας II.

Η βιβλιογραφία έχει προβλέψει ότι οι εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρείες, σε σχέση με τις μη εισηγμένες, εμφανίζουν μεγαλύτερο κίνητρο για χειραγώγηση των εισοδημάτων τους αφού οι οικονομικές καταστάσεις των εταιρειών αυτών επηρεάζουν μεγαλύτερο κοινό ενδιαφερόμενων. Επιπλέον του διαχωρισμού αυτού, στο μοντέλο που αναπτύχθηκε από τους συγγραφείς, υπεισέρχονται μια σειρά από καθοριστικούς, διαφορετικούς για κάθε χώρα, παράγοντες που επηρεάζουν την χειραγώγηση των οικονομικών στοιχείων.

- **Προστασία του Επενδυτή:** χρησιμοποιούνται 3 αντιπροσωπευτικές μεταβλητές , τα δικαιώματα των μετόχων της μειοψηφίας (ANTIDIRECTOR), δικαιώματα των πιστωτών (CREDITORS), νομικοί περιορισμοί (LEGAL). Οι υψηλότερες τιμές των μεταβλητών αυτών

υποδεικνύουν μεγαλύτερη προστασία των μετόχων της μειοψηφίας, των πιστωτών καθώς και ισχυρότερες νομικούς περιορισμούς

- **Ποιότητα των λογιστικών προτύπων:** ένα ανεπαρκές λογιστικό σύστημα αυξάνει τα κίνητρα για χειραγώγηση των εισοδημάτων. Για να αναλυθεί αυτή η παράμετρος χρησιμοποιείται ο δείκτης λογιστικής δημοσιοποίησης (accounting disclosure index DISCLOSURE) και αναμένουμε να εμφανίζει αρνητική συσχέτιση
- **Τραπεζικό κανονιστικό πλαίσιο:** Το μέγεθος των δραστηριοτήτων που επιτρέπει σε κάθε χώρα το ισχύων τραπεζικό κανονιστικό πλαίσιο ενσωματώνεται στη μεταβλητή RESTRICT
- **Εποπτικό πλαίσιο των τραπεζών:** Εξετάζεται τόσο η επίσημη εποπτεία (OFFICIAL) όσο και η εποπτεία από ιδιωτικούς φορείς (MONITOR). Μεγαλύτερες τιμές στις μεταβλητές υποδεικνύουν αυστηρότερο εποπτικό πλαίσιο
- **Δομή του χρηματοπιστωτικού συστήματος:** Ενσωματώνεται στην μελέτη η σημασία της δομής του χρηματοπιστωτικού συστήματος με την ανάλυση της συνεισφοράς σ' αυτό των τραπεζών και της χρηματιστηριακής αγοράς. Χρησιμοποιείται η μεταβλητή STPUCT που μετράει τη σημασία του μεγέθους της αγοράς και των τραπεζών.
- **Ανάπτυξη χρηματοπιστωτικού συστήματος:** Δεν υπάρχουν σαφείς ενδείξεις για την επιρροή του μεγέθους ανάπτυξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην προσπάθεια χειραγώγησης των εισοδημάτων των τραπεζών. Η μεταβλητή FINAN ενσωματώνεται στη μελέτη να μετρήσει το μέγεθος ανάπτυξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Για τον έλεγχο των υποθέσεων χρησιμοποιήθηκε ένας πίνακας δεδομένων τραπεζών από 40 διαφορετικές χώρες. Εφαρμόστηκε η Γενικευμένη Μέθοδος των Ροπών (Generalized – Method – of – Moments, GMM) για διαφορετικούς εκτιμητές με σκοπό να ελέγχουν οι επεξηγηματικές μεταβλητές τόσο για ετερογένεια όσο και για ενδογένεια.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η εξομάλυνση των εισοδημάτων των τραπεζών παρουσιάζεται διαφορετικά σε κάθε χώρα καθώς και ανάμεσα στις εισηγμένες

και μη-εισηγμένες εταιρείες. Η ενσωμάτωση στην ανάλυση των cross-country μεταβλητών υποδεικνύουν ότι τόσο η προστασία των επενδυτών όσο και οι νομικοί περιορισμοί, η δημοσιοποίηση των λογιστικών καταστάσεων, οι περιορισμοί στις δραστηριότητες των τραπεζών καθώς και η επίσημη κι η ιδιωτική εποπτεία μειώνουν το κίνητρο για χειραγώγηση των εισοδημάτων των τραπεζών. Αντιθέτως, η ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος καθώς και ο προσανατολισμός προς την αγορά (market orientation) ενισχύουν τα κίνητρα για εξομάλυνση. Σημαντικό συμπέρασμα είναι ότι οι κανονισμοί και το εποπτικό πλαίσιο των τραπεζών που μειώνει τα ρίσκα που αναλαμβάνουν οι τράπεζες ελαττώνει και τα κίνητρα για χειραγώγηση.

Το εποπτικό και ρυθμιστικό πλαίσιο ενισχύει τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και κάνει τις οικονομικές καταστάσεις των τραπεζών περισσότερο αξιόπιστες. Τα αποτελέσματα της μελέτης υποστηρίζουν τη χρησιμότητα του νέου τραπεζικού κανονιστικού πλαισίου της Βασιλείας II για την ισχυροποίηση της πειθαρχίας των αγορών (οι Πυλώνες II και III είναι συμπληρωματικοί).

2.3 Γενικές αρχές του θεσμικού πλαισίου

Ασύμμετρη πληροφόρηση και χρηματοοικονομικοί κανονισμοί

Οι εποπτικές αρχές, όπως αναλύει ο Frederic S. Mishkin στο βιβλίο του *“The Economics of Money, Banking, and Financial Markets”* έχουν ορίσει μια σειρά από κανόνες για να διαχειριστούν τις επιπτώσεις της ασύμμετρης πληροφόρησης. Υπάρχουν 9 διαφορετικές κατηγορίες χρηματοοικονομικών κανονισμών :

1. Κυβερνητικό Δίκτυ Ασφαλείας :

Παρόλο που οι Τράπεζες λόγω του διαμεσολαβητικού τους ρόλου έχουν τη δυνατότητα να επιλύσουν τα προβλήματα δυσμενούς επιλογής και ηθικού κινδύνου που εμφανίζονται καθώς και να περιορίσουν το free-rider problem

με την έκδοση δανείων, δημιουργούν ένα νέο πρόβλημα ασύμμετρης πληροφόρησης αφού οι καταθέτες δεν γνωρίζουν την ποιότητα και την έκθεση στον κίνδυνο των δανείων αυτών. Η έλλειψη πληροφόρησης από τη μεριά των καταθετών όσον αφορά την ποιότητα των στοιχείων του ενεργητικού της τράπεζας και η γενικότερη αβεβαιότητα για την ευημερία του χρηματοπιστωτικού συστήματος μπορεί να οδηγήσει σε πανικό και να έχει σοβαρές συνέπειες για τη οικονομία. Η χρεοκοπία μίας τράπεζας μπορεί να επισπεύσει την κατάρρευση και των υπολοίπων ιδρυμάτων. Ένα κυβερνητικό δίκτυο ασφαλείας, μια μορφή αποτελεί η εγγύηση των καταθέσεων από το κράτος, περιορίζει τις ζημίες και προστατεύει τους καταθέτες μειώνοντας την απροθυμία τους να βάλουν κεφάλαια στο τραπεζικό σύστημα.

Άλλες μορφές κυβερνητικού δικτύου ασφαλείας : Οι κυβερνήσεις έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν βοήθεια στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα σε περίπτωση μαζικής φυγής καταθέσεων. Ένας τρόπος είναι μέσω του δανεισμού των εμπορικών τραπεζών από την Κεντρική Τράπεζα (“Lender of last resort”). Επιπλέον, οι κυβερνήσεις έχουν τη δυνατότητα είτε άμεσα να χρηματοδοτήσουν τα ιδρύματα που εμφανίζουν προβλήματα ή να εγγυηθούν την ολική αποπληρωμή των υποχρεώσεων της τράπεζας προς τους πιστωτές της.

Κυβερνητικό Δίκτυο Ασφαλείας και Ηθικός Κίνδυνος : Η παροχή εγγυήσεων από τους κρατικούς μηχανισμούς δίνει κίνητρα στους δανειολήπτες για περισσότερο επισφαλείς επενδύσεις που μπορεί να καταλήξουν σε μη αποπληρωμή των υποχρεώσεων τους. Από την άλλη πλευρά, τα τραπεζικά ιδρύματα έχουν κίνητρα να αναλαμβάνουν υψηλότερου κινδύνου υποχρεώσεις αφού οι κρατικές εγγυήσεις περιορίζουν τις πιθανές ζημίες τους σε περίπτωση χρεοκοπίας και χαλαρώνουν την πειθαρχία που επιβάλλει η αγορά αφού οι καταθέτες /πιστωτές δεν αποσύρουν τα κεφάλαια τους.

Κυβερνητικό Δίκτυο Ασφαλείας για τις Δυσμενείς Επιλογές : Οι κρατικές εγγυήσεις καταθέσεων προσελκύουν αυτούς τους επενδυτές που είναι περισσότερο πιθανό να αποτελέσουν χαρακτηριστικά παραδείγματα δυσμενών επιλογών για την τράπεζα. Η περιορισμένη πειθαρχία που επιβάλλεται από τους καταθέτες και τους πιστωτές στα τραπεζικά ιδρύματα

μπορεί να οδηγήσει επενδυτές με προτίμηση στον κίνδυνο να εισέλθουν στον τραπεζικό κλάδο. Επιπλέον, λόγω της μη ύπαρξης κινήτρων για εποπτεία των ιδρυμάτων από τους εμπλεκόμενους παράγοντες (καταθέτες κτλ.) και της μη σαφούς κρατικής παρέμβασης υπάρχει αυξημένη πιθανότητα να ο χώρος να είναι ελκυστικός για απατεώνες που έχουν ως σκοπό την υπεξαίρεση.

“Too big to fail” : Οι Ρυθμιστικές Αρχές εμφανίζονται απρόθυμες να επιτρέψουν σε ένα μεγάλο πιστωτικό ίδρυμα να χρεοκοπήσει και να δημιουργήσει ζημίες στους καταθέτες και στους πιστωτές του αφού αυτό είναι πιθανό να αποδιοργανώσει το χρηματοοικονομικό σύστημα. Η πρακτική αυτή όμως φωτίζει ζητήματα ηθικού κινδύνου για τις μεγάλες τράπεζες που, χωρίς την εποπτεία των καταθετών και των πιστωτών, αναλαμβάνουν υψηλότερα ρίσκα αυξάνοντας την πιθανότητα χρεοκοπίας τους. Τα κίνητρα αυτά μεταφέρονται και στα διασυνδεδεμένα ιδρύματα κάνοντας πιθανή την εμφάνιση μιας εκτεταμένης οικονομικής κρίσης.

Κυβερνητικό Δίκτυ Ασφαλείας – Χρηματοοικονομική Ενοποίηση : Η δημιουργία όλο και μεγαλύτερων και πολυπλοκότερων πιστωτικών ιδρυμάτων μέσω των ταχέων οικονομικών ενοποιήσεων έχει ως αποτέλεσμα τη μεγέθυνση του “Too big to fail” προβλήματος καθώς και την επέκταση της κυβερνητικής προστασίας σε νέες δραστηριότητες όπως είναι η έκδοση χρεογράφων, η παροχή ασφαλιστικών υπηρεσιών, οι υπηρεσίες διαχείρισης ακινήτων κτλ. .

2. **Περιορισμοί στις εκμεταλλεύσεις περιουσιακών στοιχείων** : Τα περιουσιακά στοιχεία υψηλού κινδύνου έχουν και μεγαλύτερες αποδόσεις όμως σε περίπτωση μη εξόφλησης μπορεί να οδηγήσουν την τράπεζα σε χρεοκοπία. Επομένως, οι κρατικοί φορείς επιβάλλουν την εκμετάλλευση περιορισμένου ποσοστού περιουσιακών στοιχείων υψηλού κινδύνου για να ελαχιστοποιήσουν τον ηθικό κίνδυνο που απορρέει από τις αυξημένες αποδόσεις τους.
3. **Κεφαλαιακές απαιτήσεις** : Οι κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας που επιβάλλει η κυβέρνηση έχουν ως στόχο τον περιορισμό του ηθικού κινδύνου αφού τα υψηλότερα κεφάλαια οδηγούν σε μεγαλύτερες απώλειες τους

μετόχους σε περίπτωση χρεοκοπίας. Έτσι, περιορίζουν τα κίνητρα για επενδύσεις με αυξημένο ρίσκο. Έμφαση δίνετε και στις δραστηριότητες των τραπεζών που δεν εμφανίζονται στον Ισολογισμό τους (off-balance-sheet activities) που παρόλο που δεν καταγράφονται στις οικονομικές καταστάσεις εκθέτουν την τράπεζα σε κίνδυνο

4. Έγκαιρες διορθωτικές ενέργειες : Η πτώση των κεφαλαιακών επιπέδων κάτω από τα όρια που επιβάλλει το κανονιστικό πλαίσιο αυξάνει τις πιθανότητες χρεοκοπίας. Ο ηθικός κίνδυνος είναι μεγαλύτερος αφού οι τράπεζες μπορεί να στραφούν σε περισσότερο επικίνδυνες επενδύσεις για να καλύψουν τις κεφαλαιακές τους ανάγκες.

5. Χρηματοοικονομική Εποπτεία : Η οικονομική εποπτεία αποτελεί σημαντικό παράγοντα μείωσης των αρνητικών αποτελεσμάτων της ασύμμετρης πληροφόρησης. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μπορεί να χρησιμοποιηθούν από απατεώνες ή από φιλόδοξους επιχειρηματίες που επιθυμούν να κερδοσκοπήσουν αυξάνοντας το κίνδυνο δυσμενών επιλογών. Για να περιοριστούν αυτά τα αρνητικά αποτελέσματα οι προτάσεις για νέα πιστωτικά ιδρύματα αναλύονται και ελέγχονται διεξοδικά από τις αρμόδιες αρχές. Επιπλέον, επιτόπιες έρευνες επιτρέπουν στους εποπτικούς μηχανισμούς να παρακολουθούν αν τα ιδρύματα συμμορφώνονται με τις κεφαλαιακές απαιτήσεις και στους περιορισμούς στην εκμετάλλευση των στοιχείων του ενεργητικού.

6. Εκτίμηση της διαχείρισης κινδύνου : Η ταχεία μεταβολή του περιβάλλοντος δράσης των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων επιβάλλει την ανάγκη μετατόπισης των παραδοσιακών μεθόδων εποπτείας σε νέους κανόνες. Οι μέθοδοι χρηματοοικονομικής εποπτείας που εστιάζουν μόνο στην οικονομική θέση των τραπεζών σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή δεν είναι επαρκείς για να αναδείξουν πιθανούς κινδύνους που μπορεί να εμφανιστούν στο κοντινό μέλλον. Το τελευταίο διάστημα δίνετε περισσότερη έμφαση στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των ιδρυμάτων στη διαχείριση και στον έλεγχο πιθανών κινδύνων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το σύστημα CAMELS.

7. Απαιτήσεις Δημοσιοποίησης : Οι εποπτικές αρχές για εξασφαλίσουν καλύτερη πληροφόρηση της αγοράς θα πρέπει να επιβάλλουν στα πιστωτικά ιδρύματα να ακολουθούν χωρίς παρεκκλίσεις τα λογιστικά πρότυπα και να δημοσιοποιούν ένα μεγάλο αριθμό δεδομένων που θα βοηθήσουν τους όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη να εκτιμήσουν την ποιότητα του χαρτοφυλακίου των τραπεζών και την έκθεση τους στον κίνδυνο. Αυτό θα περιορίσει τα κίνητρα να αναλαμβάνουν μεγαλύτερο ρίσκο και θα δώσει τη δυνατότητα στους επενδυτές να παίρνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις, αφού η ποιότητα των παρεχόμενων πληροφοριών θα είναι υψηλή, και στις αγορές να κατανέμουν τους πόρους τους στους περισσότερο παραγωγικούς χρήστες.

8. Προστασία του Καταναλωτή : Η ύπαρξη ασύμμετρης πληροφόρησης απαιτεί την προστασία των καταναλωτών απέναντι στις μειωμένες πληροφορίες που κατέχουν

9. Περιορισμοί στον Ανταγωνισμό : Οι κυβερνήσεις αρκετών χωρών έχουν επιβάλλει περιορισμού στον ανταγωνισμό για να μειώσουν τα κίνητρα του ηθικού κινδύνου. Ο υψηλός ανταγωνισμός και η μειωμένη κερδοφορία που προέρχεται από αυτόν δίνει κίνητρα στις τράπεζες για επενδύσεις υψηλού κινδύνου. Από την άλλη πλευρά οι περιορισμοί αυτοί μπορεί να οδηγήσουν σε υψηλότερες χρεώσεις για τους καταναλωτές και σε μείωση της αποτελεσματικότητας των τραπεζών.

2.4 Τραπεζικές Κρίσεις – Κανονιστικό Πλαίσιο

Κοινό χαρακτηριστικό των τραπεζικών κρίσεων είναι ότι ξεκίνησαν σε περιόδους χρηματοοικονομικού φιλελευθερισμού και καινοτομίας όπου το θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο ήταν ανεπαρκές. Αυτό δε σημαίνει βέβαια ότι οι κανόνες που εφαρμόζονταν ήταν λανθασμένοι αλλά ότι υπήρξαν δραματικές αλλαγές στη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος και των αγορών σε βαθμό που πολλά από τα εποπτικά εργαλεία αποδείχτηκαν αναποτελεσματικά ή

υπερβολικά δαπανηρά. Αν και ο χρηματοοικονομικός φιλελευθερισμός και ο ανταγωνισμός που αναπτύσσεται ενισχύει την αποτελεσματικότητα της αγοράς μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του ηθικού κινδύνου. Οι τράπεζες αναλαμβάνουν μεγαλύτερα ρίσκα νοιώθοντας προστατευμένες από το κυβερνητικό δίκτυ ασφαλείας με αποτέλεσμα να οδηγούμαστε σε κρίσεις. Επιπλέον, οι καινοτομίες και τα νέα προϊόντα (πχ. Δάνεια προς δανειολήπτες με χαμηλή φερεγγυότητα – subprime loans, δομημένα χρηματοοικονομικά προϊόντα - structured credit products) που αναπτύχθηκαν παρόλο που αύξησαν την πρόσβαση των χαμηλών κοινωνικών στρωμάτων στο δανεισμό απέτυχαν λόγω των Agency problems.

Το πρόσφατα παραδείγματα αδυναμιών του χρηματοπιστωτικού συστήματος οδηγούν πολλούς να προκρίνουν την ιδέα ενός αυστηρότερου εποπτικού μηχανισμού που θα διασφαλίζει την αποτελεσματικότητα και τη συνέχεια συστήματος. Τις απόψεις αυτές έρχονται να υποστηρίξουν οι τελευταίες οικονομικές θεωρίες που «ιχνηλατούν» την αρχή των διαταραχών στα λάθη, στη βραδύτητα και στην αδράνεια των εποπτών ή στην αναποτελεσματικότητα του κανονιστικού πλαισίου.

Βασικός ρόλος των εποπτικών αρχών είναι ο σχεδιασμός και η επιβολή κανόνων συνετής συμπεριφοράς στους συμμετέχοντες του χρηματοπιστωτικού συστήματος καθώς και ο περιορισμών των αρνητικών επιπτώσεων σε περιόδους κρίσεων. Έχουν επιφορτιστεί με το καθήκον της επιδιόρθωσης 2 βασικών αδυναμιών της αγοράς : α) οι καταθέτες και οι επενδυτές δεν έχουν τη δυνατότητα εποπτείας των διαμεσολαβητών για το πώς χρησιμοποιούν τα χρήματα τους με αποτέλεσμα μερικές φορές αυτοί να αναλαμβάνουν περισσότερα ρίσκα και να επιδεικνύουν δόλια συμπεριφορά και β) σε περίπτωση κατάρρευσης κάποιου ιδρύματος υπάρχει ο κίνδυνος αλυσιδωτής αντίδρασης και μεταφοράς των αρνητικών επιπτώσεων σε άλλους υγιείς οργανισμούς. Παρ' όλα αυτά, το κανονιστικό πλαίσιο μπορεί να αποτύχει στην επίτευξη των στόχων του με αποτέλεσμα τη δημιουργία διαταραχών στην αγορά και την επιβολή υψηλού κόστους τόσο στους συμμετέχοντες όσο και στην οικονομία γενικότερα.

Η παγκοσμιοποίηση του χρηματοοικονομικού συστήματος έχει κάνει τις εποπτικές αρχές να συνειδητοποιήσουν τους κινδύνους που ενέχουν τα στρεβλά κίνητρα και το αυξημένος κόστος της παρεμβατικότητας τους. Η προσέγγιση του φιλικού-προς-την-αγορά κανονιστικού πλαισίου (market-friendly control) προκρίνεται, έναντι των αναγκαστικών κανονισμών, ως μια εναλλακτική που θα βελτιώσει την ικανότητα της αγοράς να ισορροπεί. Οι εποπτικές αρχές μπορεί να συμβάλλουν ακόμα και στη δημιουργία νέων αγορών για να υποστηρίξουν την προσέγγιση αυτή. Η διεθνής συνεργασία καθώς και η σύμπραξη των εποπτικών φορέων των τραπεζών, των ασφαλιστικών εταιρειών και εταιρειών έκδοσης και διαχείρισης χρεογράφων δημιουργούν το κατάλληλο έδαφος για την δημιουργία και την εφαρμογή τέτοιων κανονιστικών πλαισίων.

Η χαλάρωση του παρεμβατισμού των εποπτικών αρχών και η στροφή προς την προσέγγιση του φιλικού-προς-την-αγορά κανονιστικού πλαισίου συνέβαλε σημαντικά στην ανάπτυξη της οικονομίας. Έγινε φανερή η ανάγκη να σχεδιαστούν εργαλεία που θα μειώνουν την παρεμβολή των αρχών στις επιλογές των επιχειρηματιών παρά μόνο όταν η αγορά γίνεται αναποτελεσματική. Στην πράξη αυτό σημαίνει ότι το κανονιστικό πλαίσιο θα πρέπει να «εμπνέει» την πειθαρχία και να δημιουργεί ορθά κίνητρα στις τράπεζες ώστε να αποφεύγουν την υπερβολική έκθεση στον κίνδυνο και τις πιθανές δόλιες ενέργειες.

Σε μερικές περιπτώσεις οι ατέλειες είναι τόσο σοβαρές που μπορούν να αποτρέψουν την εμφάνιση οργανωμένης αγοράς. Εδώ απαιτείται η παρέμβαση των αρχών που θα λειτουργήσουν ως δημιουργοί της αγοράς σχεδιάζοντας κατάλληλες λύσεις και επιβάλλοντας, μέσω κατάλληλων κινήτρων, τη συνεργασία όλων των συμμετεχόντων. Οι αρχές μπορούν να παίξουν αυτό το ρόλο με διαφορετικούς τρόπους, από την καθιέρωση της αγοράς με μια επίσημη διοικητική πράξη ως έναν ακόμα δημόσιο φορέα μέχρι την προσέγγιση της αγοράς ως μια ιδιωτική εταιρεία εποπτευόμενοι από το κράτος.

Από την άλλη πλευρά, για να αντιμετωπιστούν τα κενά στην κάλυψη που παρέχει το θεσμικό πλαίσιο καθώς και οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού θα

πρέπει όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να εποπτεύονται αποτελεσματικά. Μεγάλη προσπάθεια απαιτείται για την αποφυγή μετάδοσης των τραπεζικών κρίσεων από οικονομίες με ανεπαρκή θεσμικά πλαίσια. Οι επιχειρήσεις τείνουν να αποφεύγουν την επιτήρηση με το να μεταφέρουν την επιχειρηματική τους δραστηριότητα, μέσω υποκαταστημάτων, σε χώρες με πλημμελείς ελέγχους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη υπαγωγή των περιουσιακών τους στοιχείων κάτω από διαφορετικές δικαιοδοσίες με αποτέλεσμα από τη μια πλευρά να δυσκολεύει την έγκαιρη αναγνώριση των κρίσεων και από την άλλη να ενισχύει τη γρήγορα μετάδοση τους σε άλλες χώρες μέσου του διεθνοποιημένου χρηματοοικονομικού συστήματος

Οι πρόσφατες τραπεζικές κρίσεις έδωσαν τροφή για μια μεγάλη συζήτηση σχετικά με την επάρκεια του υπάρχοντος κανονιστικού πλαισίου. Από τη μια πλευρά, βρίσκονται εκείνοι που υποστηρίζουν ότι απαιτούνται περισσότερο αυστηροί κανόνες που θα αποτρέπουν τις τράπεζες από το να αναλαμβάνουν αυξημένα ρίσκα σε ασταθής αγορές και καινοτόμα προϊόντα. Από την άλλη πλευρά, βρίσκονται εκείνοι (κυρίως στους ακαδημαϊκούς κύκλους) που κατηγορούν το θεσμικό πλαίσιο ότι ευνοεί την εμφάνιση του ηθικού κινδύνου αυξάνοντας το κόστος του χρηματοοικονομικού συστήματος και κατ' επέκταση των φορολογούμενων. Σε κάποιες χώρες, η περίοδος της απελευθέρωσης του τραπεζικού συστήματος οδήγησε σε κρίσεις αφού οι εποπτικές αρχές και το θεσμικό πλαίσιο δεν ήταν επαρκώς προετοιμασμένο για τη νέα κατάσταση.

Για να αντιμετωπιστούν οι κίνδυνοι αυτοί το θεσμικό πλαίσιο θα πρέπει να αναβαθμιστεί ενσωματώνοντας νέους κανονισμούς. Η διεθνής συνεργασία δημιουργεί ένα πρόσφορο έδαφος για την προσέγγιση του φιλικού-προς-την-αγορά κανονιστικού πλαισίου. Η ανάγκη για ενσωμάτωση διαφορετικών πρακτικών, χρηματοοικονομικών δομών, θεσμικών και ηθικών κανόνων παράλληλα με την απουσία αυστηρών, νομικά επιβεβλημένων, κανόνων οδήγησαν τους Διεθνείς Τραπεζικούς Θεσμικούς Φορείς να είναι περισσότερο ευέλικτοι και προσανατολισμένοι στην αγορά (market-oriented) .

- **Αυστηρότεροι κανονισμοί για τη μεσιτεία ενυπόθηκων δανείων (mortgage brokerage) :** Είναι πιθανό να επιβληθούν αυστηρότεροι κανονισμοί στους διαχειριστές ενυπόθηκων δανείων αφού δεν έχουν

κίνητρα για ενδεδειγμένους ελέγχους της πιστοληπτικής ικανότητας των δανειζόμενων. Επιπλέον, κρίνεται απαραίτητη η αυστηροποίηση του συστήματος αδειοδότησης των εκδοτών των δάνειων και η δημοσιοποίηση των όρων που τα διέπουν .

- **Μείωση των προϊόντων που απευθύνονται σε δανειολήπτες χαμηλής φερεγγυότητας :** Η απαγόρευση ή ο περιορισμός της έκδοσης δανειακών προϊόντων σε πελάτες με μειωμένη πιστοληπτική ικανότητα είναι απαραίτητη. Ακόμα κι αν οι όροι που διέπουν τα προϊόντα αυτά είναι γνωστοί οι πελάτες δεν έχουν το οικονομικό υπόβαθρο για να πάρουν αξιόπιστες αποφάσεις και να αποφύγουν τα αρνητικά αποτελέσματα.
- **Κανονισμοί για τις αμοιβές των εμπλεκόμενων :** Οι αμοιβές που λαμβάνουν οι εμπλεκόμενοι για της υπηρεσίες μεσιτείας των ενυπόθηκων δανείων είναι πολύ υψηλές με αποτέλεσμα να δημιουργούνται κίνητρα για την προώθηση προϊόντων και χρεογράφων υψηλού κινδύνου.
- **Υψηλότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις :** Η εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων θα πρέπει να επεκταθεί για να κάλυψη την έκθεση των ιδρυμάτων στον κίνδυνο. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις θα αυστηροποιηθούν τόσο των στοιχείων που εμφανίζονται στον ισολογισμό όσο και γι' αυτά που είναι εκτός (πχ. Structured investment vehicles SVI)
- **Κανονισμοί για τις ιδιωτικές εταιρείες που επιχορηγούνται από το κράτος :** Νέο θεσμικό πλαίσιο θα πρέπει να δημιουργηθεί για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις που επιχορηγούνται από το κράτος. Διαφορετικές προσεγγίσεις μπορούν να ακολουθηθούν :
 - Ολική απεμπλοκή του κράτους δηλαδή μη παροχή κρατικών εγγυήσεων για τα χρέη τους
 - Κρατικοποίηση των εταιρειών
 - Λειτουργία κάτω από το ίδιο ιδιοκτησιακό καθεστώς αλλά με αυστηροποίηση της εποπτείας

- Λειτουργία κάτω από το ίδιο ιδιοκτησιακό καθεστώς αλλά υποχρεωτική μείωση του μεγέθους τους
- **Επέκταση των κανονισμών σε όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα**
: Το κανονιστικό πλαίσιο θα πρέπει να τροποποιηθεί για να καλύψει τις όλες τις παρεχόμενες από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα υπηρεσίες (επενδυτικές τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες κτλ.)
- **Ενίσχυση της εποπτείας των Οίκων Πιστοληπτικής Αξιολόγησης** :
Αυστηρότεροι κανονισμοί θα πρέπει να επιβληθούν στις Εταιρείες Πιστοληπτικής Αξιολόγησης για να περιορίσουν τη σύγκρουση συμφερόντων και να τους δώσουν κίνητρα για αμερόληπτες αναλύσεις
- **Ενίσχυση των κανονισμών για τη διαπραγμάτευση παραγώγων** :
Το πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία της αγοράς Παραγώγων θα πρέπει να ενισχυθεί περισσότερο, τόσο τη διαπραγμάτευση όσο και τη δημοσιοποίηση των όρων.
- **Κίνδυνος πολυνομίας** : Αν και η τάση για αυστηροποίηση του θεσμικού πλαισίου για τον περιορισμό των τραπεζικών κρίσης είναι εμφανής, μπορεί να οδηγήσει σε αναποτελεσματικότητα στη λειτουργία της αγοράς .

3. Βασιλεία II & Βασιλεία III

3.1 Η Επιτροπή της Βασιλείας

Η κατάρρευση του συστήματος διαχείρισης των συναλλαγματικών ισοτιμιών Bretton Woods το 1973 προκάλεσε σοβαρές αναταράξεις στο χρηματοοικονομικό σύστημα. Πολλές τράπεζες υπέστησαν τεράστιες ζημιές σε ξένο νόμισμα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν η Bankhaus Herstatt, τράπεζα της Δυτικής Γερμανίας της οποίας η άδεια ανακλήθηκε στις 26 Ιουνίου 1974 καθώς η έκθεση της σε συνάλλαγμα ήταν 3 φορές μεγαλύτερη από το κεφάλαιο της και η National Bank of New York που έκλεισε τον Οκτώβριο του ίδιου έτους λόγω των εκτεταμένων απωλειών σε ξένο νόμισμα.

Τα γεγονότα αυτά καθώς και άλλες παρόμοιες αναταράξεις στην χρηματοπιστωτική αγορά οδήγησαν, στο τέλος του 1974, τους κεντρικούς τραπεζίτες των G10 να ιδρύσουν μια Επιτροπή Τραπεζικών Κανονισμών και Εποπτείας η οποία αργότερα μετονομάστηκε σε Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (Basel Committee on Banking Supervision – BCBS). Η Επιτροπή σχεδιάστηκε ως ένας τόπος δημόσιας συζήτησης για θέματα τραπεζικής εποπτείας και συνεργασίας ανάμεσα στα κράτη μέλη της. Σκοπός της ήταν και συνεχίζει να είναι η ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας μέσω της βελτίωσης της τεχνογνωσίας και της ποιότητάς των εποπτικών κανονισμών.

Οι χώρες εκπροσωπούνται στην Επιτροπή είτε από την Κεντρική Τράπεζα είτε από τις αρμόδιες αρχές υπεύθυνες για την εποπτεία του τραπεζικού τομέα αν δεν είναι η Κεντρική Τράπεζα. Οι αποφάσεις της Επιτροπής δεν έχουν νομική ισχύ. Η Επιτροπή διατυπώνει πρότυπα και κατευθυντήριες γραμμές και προτείνει ορθές πρακτικές με την προσδοκία αυτές να υιοθετηθούν από τις εθνικές τραπεζικές αρχές. Ενθαρρύνεται η συνεχής και σταθερή εφαρμογή των προτύπων από τα μέλη της. Από το 2012 η Επιτροπή παρακολουθεί την εφαρμογή των κανόνων από τα μέλη της με σκοπό τη βελτίωση της ανθεκτικότητας του Τραπεζικού Συστήματος, την ενίσχυση της εμπιστοσύνης του κοινού και των αγορών στους κεφαλαιακούς δείκτες καθώς και τη

δημιουργία ενός χώρου παιχνιδιού που θα διέπτετε από ισχυρούς κανόνες για τις Τράπεζες που είναι ενεργές διεθνώς.

Ένας από τους σημαντικότερους σκοπούς της Επιτροπής είναι να περιορίσει τα κενά που υπάρχουν στους εποπτικούς κανόνες διεθνώς. Πρώτο βήμα προς αυτή τη κατεύθυνση ήταν το έγγραφο γνωστό ως η «Σύμβαση» (“Concordat”) που εκδόθηκε το 1975 . Η «Σύμβαση» έθετε κανόνες για την κατανομή των εποπτικών ευθυνών για τα καταστήματα των τραπεζών σε ξένες χώρες, τις θυγατρικές και τις κοινοπραξίες. Το 1983 η «Σύμβαση» αναθεωρήθηκε και επανεκδόθηκε ως «Αρχές για τη εποπτεία των ξένων ιδρυμάτων των τραπεζών (“Principles for the supervision of bank’s foreign establishments”).

Τον Απρίλιο του 1990 εκδόθηκε μια συμπληρωματική οδηγία της «Σύμβασης» η οποία ονομάστηκε «Ανταλλαγή πληροφοριών ανάμεσα στις εποπτικές αρχές αυτών που συμμετέχουν στις χρηματοπιστωτικές αγορές» (“Exchanges of information between supervisors of participants in the financial markets”) και η οποία είχε ως στόχο τη βελτίωση της διασυνοριακής ροής πληροφοριών ανάμεσα στις εποπτικές αρχές. Το 1992, βασικές αρχές της «Σύμβασης» τροποποιήθηκαν και επανεκδόθηκε ως «Οι ελάχιστες απαιτήσεις για την εποπτεία των διεθνών τραπεζικών οργανισμών και των διασυνοριακών τους ιδρυμάτων» (“Minimum standards for the supervision of the international banking groups and their cross-border establishments”).

Τον Οκτώβριο του 1996 η Επιτροπή έδωσε στη δημοσιότητα την έκθεση «Η εποπτεία του διεθνούς τραπεζικού συστήματος» (“The supervision of the cross-border banking”) . Το έγγραφο πρότεινε τρόπους για να εξαιρεθούν τα εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή των εποπτικών κανόνων στις διασυνοριακές συναλλαγές των διεθνών τραπεζικών ιδρυμάτων.

Η συμμετοχή εποπτικών αρχών εκτός G-10 έπαιξε σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των **«Βασικών αρχών για την αποτελεσματική τραπεζική εποπτεία» (“Core principles for effective banking supervision”)** την επόμενη χρονιά. Στην πρώτη έκδοση, το Σεπτέμβριο του 1997, συμπεριλαμβάνονταν 25 βασικές αρχές που η Επιτροπή της Βασιλείας (“Basel

Committee”) θεωρούσε ότι θα έπρεπε να εφαρμόζονται ώστε να είναι αποτελεσματικό ένα εποπτικό σύστημα. Μετά από αρκετές αναθεωρήσεις, η πιο πρόσφατη το Σεπτέμβριο του 2012, το σύμφωνο περιλαμβάνει 29 κανόνες που καλύπτουν τις δικαιοδοσίες των εποπτικών αρχών, την ανάγκη για έγκαιρη παρέμβαση μέσω εποπτικών δράσεων, τις προσδοκίες των τραπεζών όσον αφορά την εποπτεία καθώς και τη συμμόρφωση αυτών στους εποπτικά πρότυπα.

3.2 Βασιλεία I : Το Σύμφωνο της Βασιλείας I (Basel Capital Accord)

Ανάμεσα στα μέλη της επιτροπής εμφανιζόταν επιτακτική η ανάγκη για ένα πολυεθνικό σύμφωνο το οποίο θα ενίσχυε τη σταθερότητα του διεθνούς τραπεζικού συστήματος και θα εξάλειφε κάθε μορφής ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος που προέκυπτε από τις διαφορετικές κεφαλαιακές απαιτήσεις των εθνικών εποπτικών αρχών. Ως αποτέλεσμα του αναθεωρημένου εγγράφου διαβούλευσής που δημοσιεύτηκε το Δεκέμβρη του 1987, προέκυψε ένα σύστημα αποτίμησης κεφαλαίου γνωστό ως το «Σύμφωνο της Βασιλείας I (Basel Capital Accord)» το οποίο εγκρίθηκε από τους G10 και ανακοινώθηκε στις τράπεζες τον Ιούλιο του 1988 . Οι διατάξεις του συμφώνου αφορούν δύο συναφή θέματα :

- τη μέθοδο υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων των διεθνών τραπεζών για την κάλυψη έναντι της έκθεσής τους στον πιστωτικό κίνδυνο (και τον κίνδυνο χώρας) από στοιχεία ενεργητικού και εκτός ισολογισμού, και
- τον καθορισμό των στοιχείων των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων, με τα οποία οι τράπεζες δικαιούνται να εκπληρώνουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου και των κινδύνων αγοράς.

Το Σύμφωνο του 1988 απαιτούσε να εφαρμοστεί από τις τράπεζες μέχρι το τέλος του 1992 ένας ελάχιστος κεφαλαιακός δείκτης 8% του κεφαλαίου ως προς

τα προσαρμοσμένα στον κίνδυνο περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας. Ιδανικά το πλαίσιο αυτό παρουσιάστηκε όχι μόνο για τις τράπεζες μέλη της Επιτροπής αλλά και για όλες τις τράπεζες που ενεργούσαν στις διεθνείς αγορές.

Η τροποποίηση του 1991 έδωσε μεγαλύτερη ακρίβεια στον ορισμό των γενικών προβλέψεων και των αποθεματικών για δανειακές απώλειες που θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν στον υπολογισμό των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας. Τον Απρίλιο του 1995 η Επιτροπή εξέδωσε μια ακόμα τροποποίηση αναγνωρίζοντας την επίδραση του διμερούς συμφητισμού του πιστωτικού ανοίγματος των τραπεζών σε παράγωγα και επεκτείνοντας τη λίστα με τους υπό-εξέταση παράγοντες.

Η Επιτροπή βελτίωσε περαιτέρω το εποπτικό πλαίσιο έτσι ώστε να αντιμετωπίζονται επιπλέον κίνδυνοι εκτός του πιστωτικού. Τον Ιανουάριο του 1996, έπειτα από 2 διαδικασίες διαβούλευσης, η Επιτροπή εξέδωσε την «Τροποποίηση του Συμφώνου για τον Κίνδυνο Αγοράς» (“Market Risk Amendment”) η οποία τέθηκε σε ισχύ από το τέλος του 1997. Με την τροποποίηση αυτή ενσωματώθηκαν στο Σύμφωνο κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον κίνδυνο αγοράς που εγείρονται από την έκθεση των Τραπεζών σε ξένο συνάλλαγμα, διαπραγματευσίμα χρεόγραφα(traded debt securities), δικαιώματα προαίρεσης (options).

3.3 Βασιλεία II : το νέο κεφαλαιακό πλαίσιο

Τον Ιούνιο του 1999 η Επιτροπή εξέδωσε πρόταση για ένα νέο εποπτικό πλαίσιο που θα αντικαθιστούσε το Σύμφωνο του 1988. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την έκδοση του Αναθεωρημένου Πλαισίου Κεφαλαιακής Επάρκειας τον Ιούνιο του 2004. Η «Βασιλεία II», όπως έγινε ευρύτερα γνωστή, αποτελείται από τρεις πυλώνες :

1. Ο **πρώτος πυλώνας** αφορά στον καθορισμό των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων, αναπτύσσοντας και επεκτείνοντας τους κανόνες που ορίστηκαν στο Σύμφωνο του 1988
2. Ο **δεύτερος πυλώνας** αφορά στην εποπτική αξιολόγηση της κεφαλαιακής επάρκειας των ιδρυμάτων και τη διαδικασία εσωτερικής αξιολόγησης
3. Ο **τρίτος πυλώνας** αφορά στην αποτελεσματική χρήση της δημοσιοποίησης ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων από τα ιδρύματα ως μοχλός ενδυνάμωσης της πειθαρχίας της αγοράς και της ενθάρρυνσης υιοθέτησης ορθών πρακτικών.

Το νέο πλαίσιο σχεδιάστηκε για να βελτιώσει το τρόπο με τον οποίο οι κανονιστικές κεφαλαιακές απαιτήσεις αντανakλούν τους υποκείμενους κινδύνους και να διαχειριστεί καλύτερα τις χρηματοοικονομικές «καινοτομίες» που εφαρμόστηκαν τα τελευταία χρόνια.

Τον Ιούλιο του 2005, σε συνεργασία με τον Διεθνή Οργανισμό Επιτροπών Κεφαλαιαγοράς (International Organization of Securities Commissions – IOSCO), εκδόθηκε ένα έγγραφο συναίνεσης που διέπει τη διαχείριση των χαρτοφυλακίων συναλλαγών των Τραπεζών κάτω από το νέο πλαίσιο. Τον Ιούνιο του 2006 οριστικοποιήθηκε και δημοσιεύτηκε το Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια (Basel II : International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards : a revised framework – comprehensive version) .

Πυλώνας I : Υπολογισμός των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων

Βασικό κομμάτι του Πυλώνα I είναι ο υπολογισμός των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων για την αντιμετώπιση του πιστωτικού κινδύνου(Credit Risk), του κινδύνου αγοράς (Market Risk) και του λειτουργικού κινδύνου (Operational Risk). Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας υπολογίζεται χρησιμοποιώντας το εποπτικό κεφάλαιο και τα προσαρμοσμένα ως προς τον κίνδυνο περιουσιακά

στοιχεία. Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας δεν πρέπει να είναι μικρότερος από 8%. Το συμπληρωματικό κεφάλαιο του επιπέδου Tier 2 περιορίζεται στο 100% του κεφαλαίου του επιπέδου Tier 1.

Εποπτικό Κεφάλαιο

Ο ορισμός του εποπτικού κεφαλαίου όπως αυτό προσδιορίστηκε στο Σύμφωνο του 1988 και αποσαφηνίστηκε με την έκδοση του 1998 (“Instruments eligible for inclusion in Tier 1 Capital”) παραμένει σχεδόν ο ίδιος εκτός από ελάχιστες τροποποιήσεις.

I. Επίπεδο Tier 1

Η Επιτροπή θεωρεί ότι βασικά στοιχεία του κεφαλαίου στα οποία πρέπει να δίνεται περισσότερη έμφαση είναι οι μετοχές (κοινές μετοχές και μη σωρευτικές προνομιούχες μετοχές στο διηνεκές) και τα βεβαιωμένα αποθεματικά. Παρόλα αυτά οι χώρες μέλη της Επιτροπής θεωρούν ότι η κεφαλαιακή βάση μπορεί να περιλαμβάνει επίσης έναν αριθμό σημαντικών και νόμιμων συστατικών τα οποία θα πρέπει να συμπεριληφθούν στο σύστημα μέτρησης.

Επομένως, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το εποπτικό κεφάλαιο θα πρέπει να οριστεί σε δυο επίπεδα με τέτοιο τρόπο ώστε τουλάχιστον το 50% της κεφαλαιακής βάσης της τράπεζας να αποτελείται από το βασικό στοιχείο δηλαδή το μετοχικό κεφάλαιο και τα δημοσιευμένα αποθεματικά από τη μετάφορα κέρδη. Τα υπόλοιπα στοιχεία που αποτελούν το κεφάλαιο (συμπληρωματικό κεφάλαιο) ορίζονται ως το επίπεδο Tier 2 και περιορίζονται στο 100% του κεφαλαίου του επιπέδου Tier 1.

Όλα αυτά τα επιπλέον στοιχεία είναι στη διακριτική ευχέρεια των εθνικών αρχών, λαμβάνοντας υπόψιν τους λογιστικούς και εποπτικούς κανόνες, αν θα συμπεριληφθούν στο εποπτικό κεφάλαιο.

II. Επίπεδο Tier 2

Στο επίπεδο Tier 2 συμπεριλαμβάνονται συμπληρωματικά στοιχεία που συμμετέχουν στον ορισμό του εποπτικού κεφαλαίου των τραπεζών :

- *Αδημοσίευτα Αποθεματικά (undisclosed reserves)* : στην κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνονται μόνο αποθεματικά τα οποία, παρόλο που δεν

έχουν δημοσιοποιηθεί, έχουν υπολογιστεί στους λογαριασμούς κέρδους/ζημιάς.

- *Επανεκτιμημένα αποθεματικά (revaluation reserves)* : πολλές χώρες επιτρέπουν σε συγκεκριμένες κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων να επανεκτιμηθούν έτσι ώστε να αντανakλούν την παρούσα αξία τους ή την πιο κοντινή αξία στην παρούσα που είναι διαφορετική από το ιστορικό κόστος. Η διαφορά αυτή στην αξία συμπεριλαμβάνεται στην κεφαλαιακή βάση.
- *Γενικές προβλέψεις / προβλέψεις αποθεματικών για ζημίες από δάνεια (General reserves / General loan loss reserves)* : Όταν οι προβλέψεις δεν αντανakλούν μια γνωστή μείωση στην αξία συγκεκριμένων περιουσιακών στοιχείων τότε αξιολογούνται για να συμπεριληφθούν στο συμπληρωματικό κεφάλαιο Tier 2.
- *Υβριδικά Κεφαλαιακά Μέσα (Hybrid debt capital instruments)* : Στην κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνονται κεφαλαιακά μέσα που συνδυάζουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά των μετοχών και χαρακτηριστικά των χρεογράφων (π.χ. μακροπρόθεσμες προνομιούχες μετοχές στον Καναδά, Βρετανικά χρεόγραφα στο διηνεκές, μετατρέψιμα χρεόγραφα Η.Π.Α.).
- *Δάνεια μειωμένης εξασφάλισης (Subordinated term debt)* : Λόγω των σημαντικών αδυναμιών των χρεογράφων μειωμένης εξασφάλισης όσον αφορά τη καθορισμένη λήξη τους και τη δυνατότητα να απορροφούν πιθανές ζημίες ορίζεται ότι θα συμμετέχουν στην κεφαλαιακή βάση μόνο όσα έχουν διάρκεια μεγαλύτερη των 5 ετών και με ανώτατο όριο το 50% του βασικού κεφαλαίου.

III. Επίπεδο Tier 3

Οι τράπεζες, κάτω από τη διακριτική ευχέρεια των εθνικών εποπτικών αρχών, μπορούν να χρησιμοποιήσουν ένα τρίτο επίπεδο κεφαλαίου το οποίο αποτελείται από μικρής διάρκειας χρεόγραφα μειωμένης εξασφάλισης (short-

term subordinated debt) με μοναδικό σκοπό την κάλυψη μέρους του κεφαλαίου που απαιτείται για τον κίνδυνο αγοράς.

IV. Μειώσεις κεφαλαίου

Για τον υπολογισμό του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας τα παρακάτω στοιχεία αφαιρούνται από το εποπτικό κεφάλαιο :

- Υπεραξία, μειώνει τα στοιχεία κεφαλαίου του επιπέδου Tier 1
- Αυξήσεις στο μετοχικό κεφάλαιο που προέρχονται από τιλοποιήσεις μειώνουν τα στοιχεία κεφαλαίου του επιπέδου Tier 1
- Επενδύσεις σε θυγατρικές που δραστηριοποιούνται στον τραπεζικό και χρηματοοικονομικό τομέα και δεν ενοποιούνται στα εθνικά συστήματα.

Προσαρμοσμένα ως προς τον κίνδυνο περιουσιακά στοιχεία

Τα προσαρμοσμένα ως προς τον κίνδυνο περιουσιακά στοιχεία υπολογίζονται πολλαπλασιάζοντας τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον κίνδυνο αγοράς και τον λειτουργικό κίνδυνο επί 12.5 (δηλαδή το αντίστοιχο του ελάχιστου δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας 8%) και προσθέτοντας το αποτέλεσμα αυτό στα περιουσιακά στοιχεία που έχουν προσαρμοστεί ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο. Η Επιτροπή εφάρμοσε ένα συντελεστή προσαύξησης έτσι ώστε να ορίσει σε μεγάλο βαθμό ένα συνολικό επίπεδο για τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις, ενώ παράλληλα δίνει κίνητρα για να υιοθετήσουν το πιο εξελιγμένο και περισσότερο ευαίσθητο ως προς τον κίνδυνο μοντέλο του εποπτικού πλαισίου. Ο συντελεστής προσαύξησης εφαρμόζεται στα περιουσιακά στοιχεία που έχουν προσαρμοστεί ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο και που αξιολογούνται με τη μέθοδο Προσέγγισης Εσωτερικών Διαβαθμίσεων IRB. Η τρέχουσα καλύτερη εκτίμηση του συντελεστή προσαύξησης είναι 1.06 .

Τυποποιημένη Προσέγγιση (The Standardized Approach)

Η τυποποιημένη προσέγγιση προτείνεται στο πλαίσιο της Βασιλείας II ως μια εναλλακτική μεθοδολογία για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο. Η μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου γίνεται με έναν

τυποποιημένο τρόπο και υποστηρίζεται από εξωτερικές αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας. Για να αποφασιστούν οι συντελεστές στάθμισης κινδύνου στην τυποποιημένη μέθοδο οι τράπεζες έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν δεδομένα από εξωτερικούς οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης (External Credit Assessment Institutions – ECAI). Τα πιστωτικά ανοίγματα θα πρέπει να σταθμιστούν ως προς τον κίνδυνο αφού αφαιρεθούν πιθανές προβλέψεις.

Περίληψη των συντελεστών στάθμισης

Παρακάτω παρουσιάζονται οι συντελεστές στάθμισης ως προς τον κίνδυνο για βασικές κατηγορίες απαιτήσεων.

Απαιτήσεις έναντι χωρών (Sovereign)

Οι απαιτήσεις από χώρες, κρατικούς οργανισμούς και τις κεντρικές τους τράπεζες σταθμίζονται ως προς τον κίνδυνο με βάση τις παρακάτω κατηγορίες :

Credit Assessment	AAA to AA-	A+ to A-	BBB+ to BBB-	BB+ to B-	Below B-	Unrated
Risk Weight	0%	20%	50%	100%	150%	100%

Οι εποπτικές αρχές έχουν τη δυνατότητα να αναγνωρίσουν επιπλέον και τις αξιολογήσεις των Οργανισμών εξαγωγικών πιστώσεων (Export credit Agencies ECAs) που έχουν δημοσιευμένες αξιολογήσεις και ακολουθούν τις συμφωνημένες μεθοδολογίες του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Organisation for Economic Co-operation and Development OECD).

ECA risk scores	0 - 1	2	3	4 to 6	7
Risk Weight	0%	20%	50%	100%	150%

Απαιτήσεις έναντι της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (Bank of International Settlements) , του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (International Monetary Fund), της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (European Central Bank) και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (European Community) λαμβάνουν συντελεστή 0%.

Απαιτήσεις έναντι τραπεζών

Για τις απαιτήσεις έναντι τραπεζικών ιδρυμάτων ακολουθούνται 2 διαφορετικές μεθοδολογίες για τη στάθμιση των πιστωτικών ανοιγμάτων. Στην πρώτη προσέγγιση, όλες οι τράπεζες της χώρας αξιολογούνται με ένα βαθμό μικρότερο από την αξιολόγηση των πιστωτικών απαιτήσεων έναντι της χώρας.

Option 1

Credit Assessment of Sovereign	AAA to AA-	A+ to A-	BBB+ to BBB-	BB+ to B-	Below B-	Unrated
Risk Weight under Option 1	20%	50%	100%	100%	150%	100%

Στη δεύτερη προσέγγιση, οι συντελεστές στάθμισης βασίζονται στις εξωτερικές πιστοληπτικές αξιολογήσεις των τραπεζών με τις απαιτήσεις έναντι αδιαβάθμιτων ιδρυμάτων να σταθμίζονται με 50%.

Option 2

Credit Assessment of Sovereign	AAA to AA-	A+ to A-	BBB+ to BBB-	BB+ to B-	Below B-	Unrated
Risk Weight under Option 2	20%	50%	50%	100%	150%	50%
Risk Weight for short-term claims under Option 2	20%	20%	20%	50%	150%	20%

Απαιτήσεις έναντι επιχειρήσεων

Παρακάτω παρουσιάζονται οι συντελεστές στάθμισης πιστωτικών ανοιγμάτων έναντι διαβαθμισμένων επιχειρήσεων και ασφαλιστικών εταιρειών. Είναι στη διακριτική ευχέρεια των εθνικών εποπτικών αρχών αν θα επιτρέψουν οι τράπεζες να σταθμίζουν όλες τις εταιρικές απαιτήσεις στο 100% αγνοώντας τις εξωτερικές αξιολογήσεις.

Credit assessment	AAA to AA-	A+ to A-	BBB+ to BB-	Below B-	Unrated
Risk Weight	0%	50%	100%	150%	100%

Δάνεια σε καθυστέρηση

Τα μη εγγυημένα μέρη οποιοδήποτε δανείων (εξαιρούνται τα διαβαθμισμένα στεγαστικά δάνεια) που είναι σε καθυστέρηση μεγαλύτερη των 90 ημερών, χωρίς να συμπεριλαμβάνονται πιθανές προβλέψεις σταθμίζονται ως προς τον κίνδυνο όπως ορίζεται παρακάτω :

- 150% συντελεστής κινδύνου όταν οι προβλέψεις είναι μικρότερες από το 20% του οφειλόμενου ποσού του δανείου
- 100% συντελεστής κινδύνου όταν οι προβλέψεις είναι μεγαλύτερες από το 20% του οφειλόμενου ποσού του δανείου
- 100% συντελεστής κινδύνου όταν οι προβλέψεις είναι όχι μικρότερες από το 50% του οφειλόμενου ποσού του δανείου, αλλά είναι στη διακριτική ευχέρεια των εποπτικών αρχών να μειώσουν το συντελεστή στο 50%

Εξωτερική πιστοληπτική αξιολόγηση

Οι εθνικές εποπτικές αρχές είναι υπεύθυνες για να αποφασίσουν αν ένας εξωτερικός οίκος πιστοληπτικής αξιολόγησης (ECAI) πληροί όλα τα

προβλεπόμενα κριτήρια για να είναι ικανός για τους κεφαλαιακούς σκοπούς που ορίζονται στους κανόνες της Βασιλείας. Η επιτροπή έχει ορίσει έξι βασικά κριτήρια :

- ✓ **Αντικειμενικότητα:** Η μεθοδολογία που ακολουθείτε για τις πιστοληπτικές αξιολογήσεις θα πρέπει να είναι αυστηρή, συστηματική, και να υπόκειται σε κάποιας μορφής επικύρωση με βάση τα ιστορικά δεδομένα. Επιπλέον θα πρέπει να υπόκεινται σε συνεχείς αναθεωρήσεις και να ανταποκρίνονται στις αλλαγές των οικονομικών συνθηκών.
- ✓ **Ανεξαρτησία:** Οι οργανισμοί θα πρέπει να λειτουργούν ανεξάρτητα και να μην υπόκεινται σε πολιτικές ή οικονομικές πιέσεις που μπορεί να επηρεάσουν τις πιστοληπτικές αξιολογήσεις τους.
- ✓ **Διεθνής πρόσβαση / Διαφάνεια:** Οι αξιολογήσεις θα πρέπει να είναι διαθέσιμες τόσο στους εγχώριους όσο και στους διεθνείς οργανισμούς. Η μεθοδολογία αξιολόγησης θα πρέπει να δημοσιευμένη.
- ✓ **Δημοσιοποίηση:** Μία σειρά από πληροφορίες θα πρέπει να δημοσιοποιούνται από τους οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης (η μεθοδολογία αξιολόγησης καθώς και ο ορισμός της αθέτησης των υποχρεώσεων, ο χρονικός ορίζοντας, ο ορισμός κάθε πιστοληπτικής βαθμίδας κτλ.)
- ✓ **Πόροι:** Οι οίκοι πιστοληπτικής αξιολόγησης θα πρέπει να διαθέτουν επαρκή πόρους για να πραγματοποιούν υψηλής ποιότητας ελέγχους
- ✓ **Αξιοπιστία:** Σε γενικές γραμμές η αξιοπιστία εξάγεται από τα παραπάνω κριτήρια. Επιπλέον, η εξάρτηση των πιστοληπτικών αξιολογήσεων σε ανεξάρτητα μέρη (επενδυτές, ασφαλιστές, εμπορικούς εταίρους) είναι απόδειξη της αξιοπιστίας της διαδικασίας αξιολόγησης.

Προσέγγιση Εσωτερικών Διαβαθμίσεων (Internal Ratings-based Approach, IRB)

Η Επιτροπή της Βασιλείας εισήγαγε μια προσέγγιση Εσωτερικών Διαβαθμίσεων (Internal Ratings-based Approach, IRB) των κεφαλαιακών απαιτήσεων για την αντιμετώπιση του πιστωτικού κίνδυνου. Η μέθοδος αυτή, που στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην εσωτερική αξιολόγηση των

αντισυμβαλλομένων και των ανοιγμάτων της τράπεζας, εξασφαλίσει δύο βασικούς στόχους συνεπείς με αυτούς που υποστηρίζουν την ευρύτερη αναθεώρηση του Συμφώνου της Βασιλείας. Ο πρώτος στόχος είναι η πρόσθετη ευαισθησία στον κίνδυνο, καθώς μια κεφαλαιακή απαίτηση που βασίζεται σε εσωτερικές αξιολογήσεις μπορεί να αποδειχθεί πιο ευαίσθητη στους μοχλούς του πιστωτικού κινδύνου και στις οικονομικές απώλειες του χαρτοφυλακίου της τράπεζας. Ο δεύτερος στόχος είναι η συμβατότητα των κινήτρων, που υποστηρίζει ότι μια κατάλληλα δομημένη προσέγγιση εσωτερικών διαβαθμίσεων μπορεί να παράσχει ένα πλαίσιο που θα ενθαρρύνει τις τράπεζες να συνεχίσουν τη βελτίωση των εσωτερικών πρακτικών διαχείρισης κινδύνων.

Η Επιτροπή πίστευε ότι ο καλύτερος τρόπος για τη διασφάλιση των στόχων αυτών είναι μέσω της υιοθέτησης μιας εξελικτικής προσέγγισης μέσα στο πλαίσιο της IRB μεθόδου, η οποία ουσιαστικά αντικατοπτρίζει τη συνεχή εξέλιξη των πρακτικών διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου δεδομένου ότι ορισμένες τράπεζες είναι σε θέση να παρέχουν αξιόπιστες και συνεπείς εκτιμήσεις των επιπρόσθετων συνιστωσών του κινδύνου. Θεωρούσε ότι μια προσέγγιση που βασίζεται στις εσωτερικές αξιολογήσεις θα μπορούσε τελικά να ανοίξει το δρόμο για τη μετάβαση προς την πλήρη μοντελοποίηση του πιστωτικού κινδύνου στο μέλλον με τον καθορισμό ενός πλαισίου το οποίο προβλέπει και παρέχει τα κατάλληλα κίνητρα για την βελτίωση των μεθόδων διαχείρισης κινδύνου.

Οι εσωτερικοί δείκτες που χρησιμοποιούν οι τράπεζες για την μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου βασίζονται στην αξιολόγηση των χαρακτηριστικών του κινδύνου και του τύπου της συναλλαγής. Η **«Πιθανότητα αθέτησης των υποχρεώσεων (probability of default - PD)»** ενός δανειολήπτη ή ομάδας δανειοληπτών είναι η κεντρική μετρήσιμη έννοια στην οποία είναι χτισμένη η IRB προσέγγιση. Η πιθανότητα αθέτησης ενός οφειλέτη δεν παρέχει, ωστόσο, μια ολοκληρωμένη εικόνα πιθανής πιστωτικής ζημίας. Δύο ακόμα παράγοντες θα πρέπει να συνδυαστούν με την PD ώστε να εκτιμηθεί η πιθανή οικονομική απώλεια. Πρώτον ορίζεται ως **«Ζημιά σε περίπτωση αθέτησης**

υποχρεώσεων (Loss Given Default - LGD)» το μέγεθος της πιθανής απώλειας εκφρασμένο ως ποσοστό της έκθεσης. Δεύτερον η πιθανή απώλεια τη στιγμή της αθέτησης των υποχρεώσεων από το δανειολήπτη εκφράζεται από τον όρο **«Έκθεση σε περίπτωση αθέτησης (Exposure at Default – EAD)»**. Επιπλέον, η προσέγγιση των εσωτερικών διαβαθμίσεων IRB λαμβάνει υπόψιν και τη **διάρκεια / ληκτότητα (maturity M)** της έκθεσης. Τα τέσσερα αυτά στοιχεία (PD, LGD, EAD, M) αποτελούν τις βασικές εισροές της IRB προσέγγισης και κατ' επέκταση οι κεφαλαιακές απαιτήσεις εξάγονται από αυτή. Η εποπτική προσέγγιση IRB περιγράφεται από πέντε βασικά στοιχεία.

- **Την κατάταξη των πιστωτικών ανοιγμάτων με βάση μια ευρεία διαβάθμιση των εκθέσεων (asset classes):** Βασικό στοιχείο σύνδεσης για τον ορισμό των δραστηριοτήτων ή του χαρτοφυλακίου της τράπεζας είναι ο τύπος του πελάτη (εταιρικός, κρατικός κτλ.), το είδος και η φύση της συναλλαγής ή συνδυασμός των δυο. Στα πλαίσιο της IRB μεθόδου δίνεται κίνητρο οι τράπεζες να κατατάσσουν τις δραστηριότητες του επενδυτικού χαρτοφυλακίου τους σε ευρύτερες κλάσης έκθεσης με διαφορετικά χαρακτηριστικά κινδύνου η καθεμία : επιχειρηματική (corporate), κρατική (sovereign), τραπεζική (banks), λιανική (retail).
- **Τα στοιχεία/συνιστώσες κινδύνου (risk components) που παρέχονται, για κάθε κλάση έκθεσης, από τις τράπεζες με τη χρήση τυποποιημένων παραμέτρων ή εσωτερικών εκτιμήσεων:** Εκτιμητές των παραμέτρων κινδύνου που παρέχονται από τις τράπεζες είτε ορίζονται από τις εποπτικές αρχές. Υπάρχουν τέσσερις συνιστώσες του κινδύνου στο πλαίσιο της προσέγγισης IRB για τα εταιρικά, τραπεζικά και κρατικά ανοίγματα. Αυτές είναι η *Πιθανότητα αθέτησης των υποχρεώσεων (probability of default - PD)*, *Ζημιά σε περίπτωση αθέτησης υποχρεώσεων (Loss Given Default -LGD)*, *Έκθεση σε περίπτωση αθέτησης (Exposure at Default – EAD)* και η *διάρκεια / ληκτότητα (maturity M) της έκθεσης*
- **Μια συνάρτηση στάθμισης ως προς τον κίνδυνο (risk – weight function) που παρέχει για το δεδομένο σετ στοιχείων τους συντελεστές κινδύνου (risk weights):** Ο τρόπος με τον οποίον οι συνιστώσες του κινδύνου μετατρέπονται σε προσαρμοσμένα ως προς

τον κίνδυνο περιουσιακά στοιχεία και κατ' επέκταση σε ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Η IRB προσέγγιση παρέχει μια λεπτομερέστερη διαφοροποίηση του κινδύνου σε σχέση με την τυποποιημένη μέθοδο. Οι συνιστώσες LP, EAD και M υπολογίζονται ανεξάρτητα και χρησιμοποιούνται ως ορίσματα για την εξαγωγή των συντελεστών στάθμισης του κινδύνου.

- Ένα σύνολο ελάχιστων απαιτήσεων (**minimum requirements**) που μια τράπεζα πρέπει να πληροί προκειμένου να μπορεί χρησιμοποιεί την IRB μέθοδο για συγκεκριμένη κλάση έκθεσης,
- Τον εποπτικό έλεγχο συμμόρφωσης στις ελάχιστες απαιτήσεις σε όλες τις κατηγορίες έκθεσης.

Προσέγγιση Εσωτερικών Διαβαθμίσεων για έκθεση σε επιχειρηματική δραστηριότητα, κρατική και τραπεζική (Corporate, Sovereigns and Bank Exposures)

Στο πλαίσιο της IRB προσέγγισης ως **έκθεση από επιχειρηματική δραστηριότητα (corporate exposure)** ορίζεται μια υποχρέωση οφειλής μιας εταιρείας, ενός συνεταιρισμού ή μιας ιδιοκτησίας (π.χ. ατομική επιχείρηση) με βασικό χαρακτηριστικό ότι η αποπληρωμή γίνεται από τις εν εξελίξει δραστηριότητες του δανειζόμενου και όχι από χρηματοροές προερχόμενες από κάποιο έργο ή από κάποιο περιουσιακό στοιχείο. Επομένως στην κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνονται μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες και μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Θα μπορούσαν επιπλέον να ενταχθούν και οντότητες του δημοσίου τομέα που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις για ένταξη κάτω από τις κρατικές/δημόσιες επιχειρήσεις.

Από την άλλη πλευρά με τον όρο **κρατική έκθεση (sovereign exposure)** καλύπτονται όλες εκείνες οι συναλλαγές με αντισυμβαλλόμενους κρατικούς οργανισμούς ή οντότητες όπως ορίζεται στα πλαίσια της τυποποιημένης μεθόδου. Ενώ ως **τραπεζική έκθεση (bank exposure)** νοείται το πιστωτικό άνοιγμα σε άλλες τράπεζες ή εταιρείες επενδύσεων.

Η δομή του συστήματος εσωτερικής διαβάθμισης μιας τράπεζας επηρεάζεται από ένα ευρύ φάσμα παραγόντων, συμπεριλαμβανομένων των χρήσεων για

τις οποίες έχει τεθεί η πληροφορία αξιολόγησης, και της πολιτική της τράπεζας για την αντιμετώπιση των απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων. Τα βασικά στοιχεία μιας τέτοιας δομής είναι

- ο αριθμός των βαθμίδων για τα εξυπηρετούμενα και τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια,
- η απόφαση για το αν θα εστιάσει την αξιολόγηση στο δανειολήπτη ή στην παρεχόμενη πίστωση (facility)
- Τα μέσα με το οποία αναθέτονται οι δείκτες αξιολόγησης :
Διακρίνονται τρεις ευρείες κατηγορίες συστημάτων αξιολόγησης
 - ο Διαδικασίες υποστηριζόμενες από στατιστικές αναλύσεις
 - ο Διαδικασίες μερικώς στηριζόμενες σε κρίσεις ειδικών /αυθεντίας
 - ο Διαδικασίες πλήρως στηριζόμενες σε κρίσεις ειδικών /αυθεντίας
- οι παράγοντες κινδύνου που εξετάστηκαν στη διαδικασία ανάθεσης των δεικτών αξιολόγησης
- ο χρονικός ορίζοντας κατά τον οποίο η αξιολόγηση θεωρείται έγκυρος δείκτης κινδύνου
- η χρήση των εσωτερικών αξιολογήσεων

Για πολλές από τις κλάσεις περιουσιακών στοιχείων, η Επιτροπή έχει διαθέσιμες δυο διαφορετικές προσεγγίσεις : μια θεμελιώδη και μια εξελιγμένη. Γενικός κανόνας της θεμελιώδους προσέγγισης είναι ότι οι τράπεζες θα πρέπει να παρέχουν τις δικές τους εκτιμήσεις για την PD λαμβάνοντας υπόψιν τις βαθμίδες κατάταξης των δανειοληπτών, ενώ για τα υπόλοιπα στοιχεία βασίζονται στις εκτιμήσεις των εποπτικών αρχών. Από την άλλη πλευρά, στην εξελιγμένη προσέγγιση τα τραπεζικά ιδρύματα παρέχουν τις δικές τους εκτιμήσεις για το PD, LGD και EAD καθώς και τους δικούς τους υπολογισμούς για τη ληκτότητα M με τέτοιο τρόπο ώστε να πληρούν τις ελάχιστες απαιτήσεις. Και στις δυο προσεγγίσεις θα πρέπει να γίνεται χρήση της συνάρτησης στάθμισης ως προς τον κίνδυνο (risk – weight function) έτσι όπως αυτή ορίζεται στο από τους κανόνες της Βασιλείας II.

Στοιχεία Κινδύνου (Risk Components)

Πιθανότητα αθέτησης των υποχρεώσεων (probability of default - PD)

Βασικό στοιχείο της προσέγγισης IRB είναι η χρήση από τις τράπεζες εκτιμήσεων για την Πιθανότητα αθέτησης των υποχρεώσεων PD από τους δανειολήπτες. Αυτή ορίζεται ως ο μεγαλύτερος αριθμός από την από την PD ενός χρόνου συσχετιζόμενη με τη βαθμίδα κατάταξης της έκθεσης ή από τρεις μονάδες βάσης (π.χ. 0.03%) που είναι το κατώτερο όριο που έχει τεθεί από την Επιτροπή ως ο ελάχιστος συντελεστής κινδύνου. Για τον υπολογισμό της PD μπορεί να χρησιμοποιηθεί είτε η μέση PD ανά βαθμίδα έκθεσης είτε η PD ενός έτους. Υπάρχουν διαθέσιμες διαφορετικές μεθοδολογίες και πηγές πληροφοριών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τις τράπεζες κατά τη διαδικασία εκτίμησης της Πιθανότητας αθέτησης των υποχρεώσεων. Οι τρεις πιο διαδομένες προσεγγίσεις είναι α) η χρήση δεδομένων από την εμπειρία της τράπεζας, β) η ενσωμάτωση δεδομένων από εξωτερικές πηγές και γ) η χρήση στατιστικών μοντέλων.

Ζημιά σε περίπτωση αθέτησης υποχρεώσεων (Loss Given Default -LGD)

Η τράπεζα θα πρέπει να παρέχει μια εκτίμηση του όρου «Ζημιά σε περίπτωση αθέτησης υποχρεώσεων - LGD» για κάθε επιχειρηματική, κρατική ή τραπεζική έκθεση που έχει. Για την εκτίμηση της LGD υπάρχουν 2 διαφορετικές προσεγγίσεις : η θεμελιώδης και η εξελιγμένη.

Στο πλαίσιο της θεμελιώδους προσέγγισης, οι απαιτήσεις απέναντι σε επιχειρήσεις, τράπεζες και κρατικούς φορείς που δεν εξασφαλίζονται από εγγυήσεις θα έχουν LGD 45%. Στις απαιτήσεις μειωμένης εξασφάλισης θα πρέπει να τους ανατεθεί LGD 75%. Ειδική αναφορά γίνεται από την Επιτροπή στο χειρισμό των εγγυήσεων κάτω από την θεμελιώδη προσέγγιση.

Στο πλαίσιο της εξελιγμένης IRB προσέγγισης, οι εποπτικές αρχές δίνουν τη δυνατότητα στα τραπεζικά ιδρύματα να χρησιμοποιήσουν τους δικούς τους εσωτερικούς εκτιμητές για την LGD για την έκθεσή τους σε επιχειρηματικά, κρατικά ή τραπεζικά ανοίγματα. Η LGD θα πρέπει να μετράτε ως η ζημιά σε

περίπτωση αθέτησης των υποχρεώσεων από τους δανειολήπτες δηλαδή ένα ποσοστό της έκθεσης σε περίπτωση αθέτησης EAD.

Έκθεση σε περίπτωση αθέτησης (Exposure at Default – EAD)

Τα πιστωτικά ανοίγματα, εντός ή εκτός ισολογισμού, μετρώνται συμπεριλαμβάνοντας ενδεχόμενες προβλέψεις (provisions) ή μερικές διαγραφές επί των απαιτήσεων. Η έκθεση σε περίπτωση αθέτησης των υποχρεώσεων EAD δε θα πρέπει να είναι μικρότερη από το άθροισμα α) του ποσού που θα μειωνόταν το εποπτικό κεφάλαιο της τράπεζας αν το πιστωτικό άνοιγμα διαγραφόταν ολικά και β) οποιοδήποτε προβλέψεων και μερικών διαγραφών των απαιτήσεων.

Διάρκεια / ληκτότητα (effective maturity M) της έκθεσης

Κάτω από τους κανόνες της θεμελιώδους προσέγγισης IRB για τα πιστωτικά ανοίγματα των τραπεζών σε επιχειρήσεις, η πραγματική ληκτότητα (effective maturity) M θα υπολογίζεται στα 2.5 χρόνια εκτός από τις συναλλαγές τύπου συμφωνιών επαναγοράς στις οποίες ορίζεται το M ως 6 μήνες.

Οι τράπεζες που ακολουθούν την εξελιγμένη προσέγγιση IRB θα πρέπει να υπολογίζουν την ληκτότητα M ως το μέγιστο ενός έτους και της πραγματικής ληκτότητα όπως ορίζεται παρακάτω. Σε κάθε περίπτωση, το M δε θα πρέπει να ξεπερνάει τα 5 έτη.

Για τα χρηματοοικονομικά μέσα με σταθερό διάγραμμα χρηματοροών η πραγματική ληκτότητα υπολογίζεται ως :

$$\text{Effective Maturity (M)} = \sum_t t * CF_t / \sum_t CF_t$$

Όπου CF_t είναι οι χρηματοροές (κεφαλαίο, τόκοι και προμήθειες) που αποπληρώνονται σε χρονικό ορίζοντα t από τον αντισυμβαλλόμενο.

Σε περιπτώσεις που η τράπεζα δεν είναι σε θέση να υπολογίσει το M όπως ορίστηκε παραπάνω, επιτρέπεται να χρησιμοποιήσει μια συντηρητική μέθοδο στην οποία το M ισούται με το μέγιστο χρονικό διάστημα (σε έτη) που ο

αντισυμβαλλόμενος μπορεί να αποπληρώσει ολικά τις υποχρεώσεις του όπως ορίζονται από τη δανειακή σύμβαση. Συνήθως στις περιπτώσεις αυτές το M ισούται με την ονομαστική διάρκεια του χρηματοδοτικού μέσου.

Για τα παράγωγα που υπόκεινται σε συμφωνία συμψηφισμού, ως M χρησιμοποιείται η σταθμισμένη μέση διάρκεια των συναλλαγών. Για τον υπολογισμό της μέσης σταθμισμένης διάρκειας λαμβάνονται υπόψιν οι ονομαστικές ληκτότητες.

Συντελεστές Στάθμισης Κίνδυνου – Προσαρμοσμένα ως προς τον κίνδυνο περιουσιακά Στοιχεία – Συνάρτηση υπολογισμού

Ο υπολογισμός των σταθμισμένων ως προς τον κίνδυνο περιουσιακών στοιχείων εξαρτάται άμεσα από τις εκτιμήσεις των PD, LGD, EAD και σε ορισμένες περιπτώσεις έκθεσης από την πραγματική ληκτότητα M. Η φόρμουλα υπολογισμού δίνετε παρακάτω :

Συσχέτιση (Correlation)

$$(R) = 0.12 \times (1 - \text{EXP}(-50 \times \text{PD})) / (1 - \text{EXP}(-50)) + 0.24 \times [1 - (1 - \text{EXP}(-50 \times \text{PD})) / (1 - \text{EXP}(-50))]$$

Συντελεστής προσαρμογής ληκτότητας (Maturity adjustment)

$$(b) = (0.11852 - 0.05478 \times \ln(\text{PD}))^2$$

Κεφαλαιακές Απαιτήσεις (Capital requirement)

$$(K) = [\text{LGD} \times \text{N}[(1 - R)^{-0.5} \times \text{G}(\text{PD}) + (R / (1 - R))^{0.5} \times \text{G}(0.999)] - \text{PD} \times \text{LGD}] \times (1 - 1.5 \times b)^{-1} \times (1 + (M - 2.5) \times b)$$

$$(RWA) = K \times 12.5 \times \text{EAD}$$

Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις K για ένα πιστωτικό άνοιγμα μη εξυπηρετούμενο υπολογίζονται ως η μέγιστη τιμή του μηδέν και της διαφοράς του LGD από την καλύτερη εκτίμησης της τράπεζας για τις αναμενόμενες απώλειες. Τα προσαρμοσμένα ως προς τον κίνδυνο περιουσιακά στοιχεία για την έκθεση σε

αθέτηση ισούνται με το γινόμενο των κεφαλαιακών απαιτήσεων K , του 12.5 και της αναμενόμενης απώλειας EAD.

Ελάχιστες απαιτήσεις για την εφαρμογή της IRB προσέγγισης (Minimum Requirements for IRB Approach)

Για να είναι μια τράπεζα ικανή για την εφαρμογή της μεθόδου προσέγγισης IRB θα πρέπει να πληροί ορισμένες προϋποθέσεις επί της αρχής και σε συνεχή βάση. Η τήρηση ενός πλήρους σχεδιασμένου συνόλου ελάχιστων απαιτήσεων είναι ουσιώδης για την εξασφάλιση της ακεραιότητας, της αξιοπιστίας, της συνοχής και της ακρίβειας τόσο του εσωτερικού συστήματος αξιολόγησης όσο και των εκτιμήσεων των συνιστωσών κινδύνου σε κάθε βαθμίδα έκθεσης.

Οι απαιτήσεις εμπίπτουν σε δώδεκα βασικές ενότητες, κάθε μια σχετική με μια διαφορετική πτυχή της διαδικασίας μέτρησης και αξιολόγησης και κινδύνου. Κάθε ενότητα διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στον καθορισμό της συνολικής ποιότητας των πληροφοριών που οι τράπεζες θα παρέχουν στις εποπτικές αρχές για τον καθορισμό των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων. Παρακάτω παρατίθενται αναλυτικά όλες οι ενότητες :

- 1. Σύσταση των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων (composition of minimum requirements)**
- 2. Συμμόρφωση με τις ελάχιστες απαιτήσεις (compliance with minimum requirements)**
- 3. Σχεδιασμός του συστήματος αξιολόγησης (rating system design)**

Με τον όρο «σύστημα αξιολόγησης» ορίζονται όλες εκείνες οι μεθοδολογίες, οι διαδικασίες, οι έλεγχοι, τα συστήματα συλλογής πληροφοριών καθώς και τα πληροφοριακά συστήματα που υποστηρίζουν την αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου, την ανάθεση των εσωτερικών βαθμών αξιολόγησης καθώς και την ποσοτικοποίηση της αθέτησης των υποχρεώσεων από τους αντισυμβαλλόμενους και της εκτίμησης των απωλειών. Για κάθε κλάση περιουσιακών στοιχείων οι τράπεζες μπορούν να εφαρμόσουν διαφορετικές διαδικασίες / μεθοδολογίες αξιολόγησης.

Ένα σύστημα αξιολόγησης επιλέξιμο από την IRB προσέγγιση θα πρέπει να έχει δυο διαφορετικές και σαφείς διαστάσεις : i) τον κίνδυνο της αθέτησης των υποχρεώσεων από τους δανειολήπτες και ii) τους σχετιζόμενους με το είδος της συναλλαγής παράγοντες (εγγυήσεις, τύπος προϊόντος κτλ.) .

Όσον αφορά τη δομή του συστήματος αξιολόγησης, οι τράπεζες θα πρέπει να έχουν μια ουσιαστική διαβάθμιση της πιστωτικής έκθεσης τόσο για τους δανειολήπτες όσο και για τις παρεχόμενες πιστώσεις. Για να εξυπηρετήσουν την απαίτηση αυτή των εποπτικών αρχών, θα πρέπει να οριστούν τουλάχιστον, για τα πιστωτικά ανοίγματα σε επιχειρήσεις, τράπεζες και κρατικούς οργανισμού, επτά βαθμίδες κατάταξης των αξιόπιστων (non-defaulted) δανειζόμενων και τουλάχιστον μια γι' αυτούς που έχουν αθετήσει τις υποχρεώσεις τους. Σε κάθε βαθμίδα πιστοληπτικής ικανότητας των δανειζόμενων αξιολογείται ο κίνδυνος του δανειζόμενου με βάση συγκεκριμένα σαφή κριτήρια αξιολόγησης μέσω των οποίων υπολογίζεται και η εκτίμηση της πιθανότητας αθέτησης PD. Για κάθε τέτοια κατηγορία, η τράπεζα θα πρέπει να είναι σε θέση να παρέχει ποσοτικές μετρήσεις των στοιχείων κινδύνου PD, LGD και EAD.

Επιπλέον, απαιτείται τα τραπεζικά ιδρύματα να έχουν συγκεκριμένους ξεκάθαρους ορισμούς των βαθμίδων αξιολόγησης, των διαδικασιών για την ανάθεση των δεικτών έκθεσης σε κάθε βαθμίδα στα πλαίσια τους συστήματος αξιολόγησης. Τα κριτήρια αξιολόγησης θα πρέπει να είναι εύλογα και διαισθητικά με αποτέλεσμα να έχουμε ουσιαστικές διαφοροποιήσεις του ρίσκου σε κάθε κατάταξη.

Παρόλο που ο χρονικός ορίζοντας που έχει τεθεί για την εκτίμηση της πιθανότητας αθέτησης PD είναι ένας χρόνος, αναμένεται να χρησιμοποιείται μεγαλύτερο χρονικό όριο για την ανάθεση των αξιολογήσεων. Για την εκτίμηση όλων των στοιχείων κινδύνου PD, LGD, EAD και την κατάταξη των δανειζόμενων στις σωστές πιστοληπτικές βαθμίδες εφαρμόζονται διάφορα στατιστικά μοντέλα και άλλες μηχανικές μέθοδοι (credit scoring κτλ.). Απαραίτητη όμως είναι και η ανθρώπινη κρίση και επίβλεψη για να εξασφαλιστεί ότι όλες οι απαραίτητες πληροφορίες λαμβάνονται υπόψιν και ότι η μεθοδολογία ακολουθείται χωρίς παρεκτροπές.

Τέλος, οι τράπεζες είναι υποχρεωμένες να καταγράψουν και να τεκμηριώσουν το σχεδιασμό του συστήματος αξιολόγησης καθώς τους κανόνες και το μοντέλο λειτουργίας.

4. Διαδικασίες του συστήματος αξιολόγησης κινδύνου (risk rating system operations)

Ως μέρος της διαδικασίας έγκρισης των δανείων, κάθε δανειζόμενος και αναγνωρισμένος εγγυητής θα πρέπει να αξιολογηθεί και να του έχει ανατεθεί ένα συγκεκριμένος δείκτης αξιολόγησης. Το ίδιο ισχύει και για τις παρεχόμενες πιστώσεις που αποτελούν μέρος της έκθεσης της τράπεζας σε επιχειρήσεις, άλλα τραπεζικά ιδρύματα και κρατικούς οργανισμούς.

Θα πρέπει να διασφαλιστεί η ανεξαρτησία του συστήματος αξιολόγησης. Η διαδικασία ανάθεσης και η περιοδική αναθεώρηση των αξιολογήσεων θα πρέπει να ολοκληρώνεται ή να εγκρίνεται από ένα μέρος που δεν έχει άμεσο όφελος από την επέκταση της πίστωσης. Οι αξιολογήσεις των δανειζόμενων και των παρεχόμενων πιστώσεων θα πρέπει να αναθεωρούνται τουλάχιστον σε ετήσια βάση. Δανειζόμενοι και πιστώσεις που ανήκουν σε βαθμίδες υψηλού κινδύνου θα πρέπει να υπόκεινται σε συχνότερες αναθεωρήσεις. Επιπλέον, μέσα στα πλαίσια της διαδικασίας εσωτερικής αξιολόγησης, τα ιδρύματα θα πρέπει να είναι σε θέση να διεξάγουν σε τακτά χρονικά διαστήματα ελέγχους αντοχής (stress tests) .

Τέλος, είναι υποχρεωτικό οι τράπεζες να συλλέγουν και αποθηκεύουν πληροφορίες σχετικές με τα χαρακτηριστικά των δανειζόμενων και των παρεχόμενων πιστώσεων έτσι ώστε να υποστηρίζεται αποτελεσματικότερα η διαδικασία μέτρησης και διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου. Στο πλαίσιο της εξελιγμένης IRB προσέγγισης, οι τράπεζες θα πρέπει επίσης να συλλέγουν και να αποθηκεύουν ιστορικά στοιχεία για τις εκτιμήσεις των παραμέτρων LGD και EAD που συνδέονται με κάθε παρεχόμενη πίστωση καθώς και βασικά πληροφορίες που θα χρησιμοποιηθούν για τον υπολογισμό των εκτιμήσεων αυτών.

5. Εταιρική διακυβέρνηση και επίβλεψη (corporate governance and oversight)

Όλες οι διαδικασίες αξιολόγησης και εκτίμησης θα πρέπει να πρέπει να εγκρίνονται από το διοικητικό συμβούλιο της τράπεζας ή από ειδική επιτροπή απαρτιζόμενη από ανώτερα διευθυντικά στελέχη. Επιπλέον, θα πρέπει να υπάρχει ανεξάρτητη ομάδα ελέγχου του πιστωτικού κινδύνου υπεύθυνη για το σχεδιασμό, την εφαρμογή και την επίδοση του συστήματος εσωτερικής αξιολόγησης. Τέλος, ο εσωτερικός έλεγχος της τράπεζας ή κάποια ανεξάρτητη διαδικασία θα πρέπει να εξετάζει και να αναθεωρεί σε ετήσια βάση το σύστημα αξιολόγησης της τράπεζας και τις διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένων και των διαδικασιών παρεχόμενης πίστωσης και εκτίμησης των PD, LGD και EAD.

6. Χρήση των εσωτερικών διαδικασιών αξιολόγησης

Οι εσωτερικές διαδικασίες αξιολόγησης καθώς και οι εκτιμήσεις των απαιτήσεων σε αθέτηση και των πιθανών απωλειών παίζουν σημαντικό στην έγκριση μια παρεχόμενης πίστωσης, στη διαχείριση του κινδύνου, στη εσωτερική κατανομή των κεφαλαίων, και στη λειτουργία της εσωτερική διακυβέρνησης των τραπεζών που εφαρμόζουν την IRB προσέγγιση.

7. Ποσοτικοποίηση του κινδύνου

Στην ενότητα αυτή καθορίζονται οι βασικές αρχές που διέπουν τις διαδικασίες εκτίμησης των PD, LGD και EAD από τις ίδιες τις τράπεζες.

8. Επικύρωση των εσωτερικών εκτιμήσεων

Οι τράπεζες θα πρέπει να έχουν ένα εύρωστο σύστημα για να επικυρώνει την ακρίβεια και τη συνέπεια του συστήματος αξιολόγησης, τις διαδικασίες και την εκτίμηση όλων των σχετικών συνιστωσών του κινδύνου.

9. Εκτιμήσεις των LGD και EAD από τις εποπτικές αρχές

Στο πλαίσιο της θεμελιώδους IRB προσέγγισης, οι τράπεζες που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις για να χρησιμοποιήσουν τους εσωτερικά υπολογισμένους εκτιμητές των LGD και EAD θα πρέπει πληρούν τις ελάχιστες απαιτήσεις όπως ορίζονται από την Τυποποιημένη μέθοδο ώστε να αναγνωρίσουν τα κατάλληλα χρηματοοικονομικά εχέγγυα.

10. Απαιτήσεις για την αναγνώριση των μισθώσεων

11. Υπολογισμός των αμοιβών κεφαλαίου για την έκθεση σε μετοχές

12. Απαιτήσεις δημοσιοποίησης

Για να είναι σε θέση να εφαρμόσει ένα τραπεζικό ίδρυμα την IRB προσέγγιση, θα πρέπει να πληροί τις προϋποθέσεις δημοσιοποίησης που ορίζονται από τον Πυλώνα III.

Κριτική μεθόδων προσδιορισμού του πιστωτικού κινδύνου (Τυποποιημένη Προσέγγιση & IRB)

Η διεθνής βιβλιογραφία έχει ασχοληθεί εκτεταμένα με τις δυο μεθόδους που υιοθετούνται κάτω από το πλαίσιο της Βασιλείας για τον προσδιορισμό του πιστωτικού κινδύνου και των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Χαρακτηριστικές είναι οι μελέτες των Hamerle, Liebig και Rosch (2003) και του Van Roy (2005). Οι συγγραφείς αναλύουν τις δυο μεθόδους προσέγγισης, αναδεικνύουν τις ευπάθειες και επεκτείνουν τα προτεινόμενα μοντέλα όπου χρειάζεται.

Το άρθρο του **Van Roy (2005)** ασχολείται με την Τυποποιημένη Προσέγγιση (Standardized approach) και εξετάζει τις διαφορές στις κεφαλαιακές απαιτήσεις που εξαρτώνται από τους εξωτερικούς οργανισμούς πιστοληπτικής ικανότητας (External Credit Assessment Institutions -ECAI) που επιλέγονται από τις τράπεζες για να σταθμίσουν ως προς τον κίνδυνο τα πιστωτικά τους ανοίγματα. Η τυποποιημένη προσέγγιση χρησιμοποιεί εξωτερικές αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας, όπως αυτές που παρέχονται από τα εξωτερικούς οργανισμούς πιστοληπτικής ικανότητας, για να καθορίσει τους συντελεστές στάθμισης κινδύνου για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις, ενώ η IRB επιτρέπει στις τράπεζες να αναπτύξουν τις δικές τους εσωτερικές μεθόδους αξιολόγησης για

τους σκοπούς της στάθμισης κινδύνου οι οποίες πρέπει να ικανοποιούν συγκεκριμένα κριτήρια και να εγκριθούν από τις εποπτικές αρχές.

Οι περισσότερες τράπεζες είναι πιθανό να επιλέξουν την τυποποιημένη προσέγγιση. Πολλές μελέτες έχουν επισημάνει πιθανούς κινδύνους από τη σύνδεση των ρυθμιστικών συντελεστών στάθμισης με την πιστοληπτική ικανότητα, συμπεριλαμβανομένης της μεγαλύτερης κυκλικότητας των κεφαλαιακών απαιτήσεων και τη μεγαλύτερη μεταβλητότητα των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τις τράπεζες που βρίσκονται σε αναπτυσσόμενες χώρες. Η Νέα Συμφωνία της Βασιλείας επιτρέπει στις τράπεζες να επιλέγουν τους οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης ECAI που θέλουν μεταξύ εκείνων που έχουν επικυρωθεί και εγκριθεί από τις εποπτικές αρχές, αυξάνοντας τις ανησυχίες των συμμετεχόντων στην αγορά, ακόμη καθώς και των οίκων αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας. Οι διαφορές στις εξωτερικές αξιολογήσεις θα μπορούσαν επίσης να επηρεάσουν τις πολιτικές δανεισμού των τραπεζών (μέσω του ρυθμιστικού αρμπιτράζ κεφαλαίου) και, συνεπώς, την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα της κατανομής των πιστώσεων καθώς και την παρακολούθηση των κινδύνων.

Ο Van Roy επιχειρεί μια περιγραφή της τυποποιημένης προσέγγισης για τον πιστωτικό κίνδυνο στη Βασιλεία II, δεδομένου ότι υιοθετείται από ένα μεγάλο αριθμό τραπεζών. Το ελάχιστο ποσό των ιδίων κεφαλαίων που, σύμφωνα με τον κανονισμό, μια τράπεζα πρέπει να διακρατήσει για τον πιστωτικό κίνδυνο ισούται με το 8% του σταθμισμένου ενεργητικού της. Οι βαθμολογημένες εταιρικές αξιώσεις, θα ανατεθούν σε μία από τις τέσσερις κατηγορίες κινδύνου (20%, 50%, 100% και 150%) ανάλογα με την εξωτερική τους αξιολόγηση, σε αντίθεση με τη μία μόνο κατηγορία (100%) που υπάρχει τώρα, ενώ οι μη διαβαθμισμένες εταιρικές αξιώσεις θα διατηρήσουν τον ίδιο συντελεστή στάθμισης όπως και στο σημερινό πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας (100%). Η τυποποιημένη προσέγγιση στη Βασιλεία II αποδίδει κεφαλαιακές επιβαρύνσεις οι οποίες είναι πράγματι πιο ευαίσθητες σε πιστωτικό κίνδυνο σε σχέση με τις τρέχουσες απαιτήσεις κεφαλαίου.

Οι τράπεζες που εφαρμόζουν την τυποποιημένη μέθοδο για τον πιστωτικό κίνδυνο πρέπει να γνωστοποιήσουν ποιο οργανισμό πιστοληπτικής αξιολόγησης ECAI χρησιμοποιούν και να τον χρησιμοποιούν στις αξιολογήσεις

τους με συνέπεια. Η διάταξη αυτή σημαίνει ότι οι τράπεζες δεν επιτρέπεται να επιλέγουν κατά περίπτωση μεταξύ των διαφόρων αξιολογήσεων των πιστοληπτικών οίκων με σκοπό τη μείωση των κεφαλαιακών τους απαιτήσεων. Πολλές μελέτες ασχολούνται με τις διαφωνίες μεταξύ των οργανισμών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας. Η βιβλιογραφία δείχνει ότι οι διαφωνίες μεταξύ των οργανισμών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας είναι αρκετά διαδεδομένες και εξαρτώνται από διάφορες ποσοτικές και ποιοτικές μεταβλητές, όπως η ημερομηνία έκδοσης των αξιολογήσεων, ή ο κλάδος και η εθνικότητα της αξιολογούμενης οντότητας.

Στη μελέτη του ο Van Roy χρησιμοποιεί δεδομένα αξιολόγησης που αποτελούνται από μακροπρόθεσμες αξιολογήσεις που έχουν εκχωρηθεί σε εταιρείες, τράπεζες και κράτη από τις Moodys, S & P ή/και Fitch από τον Ιούνιο του 2002. Οι αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας και οι αντίστοιχες οικονομικές πληροφορίες ελήφθησαν από τις Osiris και Bankscore, μια βάση δεδομένων εταιρειών και μια βάση δεδομένων τραπεζών αντίστοιχα. Οι διαφωνίες των βαθμολογητών είναι ασύμμετρες προς τις επιχειρήσεις, με τις αξιολογήσεις ενός οργανισμού (Moody's) σχεδόν πάντα να οδηγούν σε μεγαλύτερους ή ίσους εποπτικούς συντελεστές στάθμισης κινδύνου. Επομένως, αν οι τράπεζες επιθυμούν να ελαχιστοποιήσουν το εποπτικό τους κεφάλαιο θα πρέπει να αγνοήσουν τον οίκο Moody's για τη στάθμιση των εταιρικών τους αξιώσεων ως προς τον κίνδυνο και τον οίκο S&P για τη στάθμιση των διατραπεζικών αξιώσεων. Ενώ οι τράπεζες που στηρίζονται αποκλειστικά σε αξιολογήσεις του οίκου Fitch θα πρέπει να χειριστούν πολλά από τα πιστωτικά εταιρικά ανοίγματα ως αδιαβάθμιστα και δε θα είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν τους συντελεστές στάθμισης – πιθανότητα περισσότεροι ευνοϊκοί – που προκύπτουν από τις αξιολογήσεις των οίκων Moody's και S&P. Παρόλο που η Επιτροπή της Βασιλείας εισήγαγε μια «συμπιεσμένη» κλίμακα διαβάθμισης, οι διαφορές στις απόψεις ή/και οι διαφορές στην κάλυψη ανάμεσα στους εκτιμητές είναι πιθανό να έχουν αντίκτυπο στις διαφορές των εποπτικών συντελεστών στάθμισης.

Παρά το γεγονός ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων που συνάγονται από τις εκτιμήσεις της Moody's, της S & P ή / και της Fitch, οι διαφορές αυτές δεν υπερβαίνουν το 6% των ελάχιστων

κεφαλαιακών απαιτήσεων για δάνεια σε επιχειρήσεις, τράπεζες και κράτη, αν υποθέσουμε ότι οι τράπεζες δανείζουν σε διαβαθμισμένους και μη διαβαθμισμένους αντισυμβαλλόμενους, και το 10%, αν υποθεθεί ότι οι τράπεζες δανείζουν μόνο σε διαβαθμισμένους αντισυμβαλλόμενους.

Η τυποποιημένη προσέγγιση για τον πιστωτικό κίνδυνο παρέχει μια μικρή ρυθμιστική ώθηση, κίνητρο, για τις τράπεζες να χρησιμοποιούν διαφορετικούς οίκους αξιολόγησης για να σταθμίζουν τα ανοίγματά τους.

Οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις για τα εταιρικά, τα διατραπεζικά και τα κρατικά δάνεια θα είναι υψηλότερες στη Βασιλεία II από ό, τι στη Βασιλεία I. Πάντως, η συνολική μεταβολή στις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις των τραπεζών της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (European Monetary Union -EMU) μπορεί να είναι κοντά στο μηδέν ή ακόμη και αρνητικές καθώς αυτή η μελέτη απέχει από την προσομοίωση των απαιτήσεων κεφαλαίου για τα περιουσιακά στοιχεία των οποίων οι συντελεστές στάθμισης κινδύνου δεν καθορίζονται από τις αξιολογήσεις των πιστοληπτικών οίκων.

Ο Van Roy έδειξε επίσης ότι μια τέτοια στρατηγική δεν επιτρέπει στις τράπεζες να μειώσουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για τις υπηρεσίες χονδρικής, ενώ το άρθρο του μπορεί να υποτιμά τις διαφορές στις κεφαλαιακές απαιτήσεις, διότι στηρίζεται στις εκτιμήσεις των τριών μεγαλύτερων οργανισμών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας του κόσμου.

Στο πλαίσιο αυτό της κριτικής ανάλυσης οι συγγραφείς Hamerle, Liebig και Rosch (2003) προσπαθούν να προσεγγίσουν τη IRB μεθοδολογία και να φέρουν στο φως τις βασικές αδυναμίες του μοντέλου. Αφού οι πιθανότητες αθέτησης των υποχρεώσεων από τους δανειολήπτες (probability default – PD) παίζουν καίριο ρόλο στο νέο σύμφωνο της Βασιλείας, προσπάθησαν να επεκτείνουν το μονοπαραγοντικό μοντέλο της Βασιλείας II για την εκτίμηση της πιθανότητας αθέτησης PD και των συσχετίσεων με ένα νέο μοντέλο που χρησιμοποιεί πραγματικές πληροφορίες σχετικά με το χρονικό σημείο του πιστωτικού κύκλου.

Μοντέλα πιστωτικού κινδύνου, όπως του Merton & Black / Scholes ή των Jarrow / Turnbull & Lando χρησιμοποιούν πληροφορίες που δεν είναι πάντα διαθέσιμες για κάθε επιχείρηση ή λειτουργούν υποθέτοντας ουδετερότητα ως

προς κίνδυνο αξιολόγηση (risk neutral valuation) υπό την απουσία ευκαιριών arbitrage. Μια άλλη προσέγγιση ενός γενικευμένου πλαισίου για τα μοντέλα πιστωτικού κινδύνου και για τις πιθανότητες αθέτησης οφείλεται στους Koyluoglu / Hickman (1998), όπου υποστηρίζεται ότι η μεταβολή της πιθανότητας αθέτησης μπορεί να αποδοθεί σε έναν ή περισσότερους «συστημικούς» παράγοντες, οι οποίοι αντλούνται τυχαία από την ίδια κατανομή σε κάθε χρονική στιγμή.

Το μοντέλο πίσω από τη Βασιλεία II προϋποθέτει την ύπαρξη ενός μη παρατηρήσιμου παράγοντα κινδύνου που είναι υπεύθυνος για τις συσχετίσεις. Οι συγγραφείς επέκτειναν το πλαίσιο της Βασιλείας II σε ένα μοντέλο το οποίο σχετίζει άμεσα παρατηρήσιμους παράγοντες κινδύνου με το μοντέλο της Βασιλείας II, με τέτοιο τρόπο ώστε οι συσχετίσεις αθέτησης και κατ' επέκταση οι πιθανότητες αθέτησης PD να μπορούν άμεσα να συσχετιστούν με τους παράγοντες κινδύνου.

Χρησιμοποίησαν μια γενίκευση των παραγοντικών μοντέλων για τις αποδόσεις των μετοχών που λειτουργούν όχι μόνο όταν τα δεδομένα αθετήσεων είναι διαθέσιμα αλλά ακόμη και όταν οι αποδόσεις των μετοχών είναι μη παρατηρήσιμες. Με αυτό τον τρόπο έδειξαν ότι ένα κατάλληλο μοντέλο που συνδέει τις μη παρατηρήσιμες αποδόσεις των περιουσιακών στοιχείων μιας επιχείρησης με την παρατηρήσιμη κατάσταση αδυναμίας πληρωμών οδηγεί σε μοντέλα παλινδρόμησης logit ή probit που είναι επεκτάσεις του μοντέλου της Βασιλείας II. Στο μοντέλο της Βασιλείας II υποθέτουμε ότι οι αποκλίσεις των αποδόσεων των περιουσιακών στοιχείων από το μέσο οφείλονται σε ένα παραγοντικό μοντέλο με ένα συστηματικό παράγοντα ο οποίος επηρεάζει όλες τις αποδόσεις ταυτόχρονα και N μη-συστηματικούς παράγοντες που επηρεάζουν κάθε απόδοση ξεχωριστά. Οι μη συστηματικές μεταβολές υποθέτουμε ότι είναι ανεξάρτητες από τον συστηματικό παράγοντα και ανεξάρτητες για διαφορετικούς δανειζόμενους. Η έκθεση στον συστηματικό κίνδυνο είναι ίδια για όλες τις εταιρείες μέσα στον ίδιο πεδίο ρίσκου (π.χ. κλάδος δραστηριότητας) Επιπλέον, όλες οι τυχαίες μεταβλητές είναι σειριακά ανεξάρτητες.

Ως αδέσμευτη πιθανότητα αθέτησης (unconditional PD) ορίζεται η πιθανότητα μιας περιόδου η αξία του περιουσιακού στοιχείου να πέσει κάτω από μια τιμή

βάσης, δεδομένων των παραμέτρων της διαδικασίας, και χωρίς να υπάρχουν πληροφορίες για την πραγμάτωση του κοινού τυχαίου παράγοντα. Στο μοντέλο της Βασιλείας γίνεται δεκτό ότι οι αδέσμευτες πιθανότητες αθέτησης PD, δεν μεταβάλλονται με την πάροδο του χρόνου. Ωστόσο, είναι εύκολο να δει κανείς ότι η παράμετρος λ μεταβάλλεται μέσα στο χρόνο, αν η μέση απόδοση ενεργητικού μ είναι δυναμική. Ως εκ τούτου, μια επέκταση της προσέγγισης της Βασιλείας, μέσω μιας δυναμικής μοντελοποίησης των αδέσμευτων και δεσμευμένων (conditional) PD είναι απαραίτητη.

Οι συγγραφείς εξηγούν ότι τα εμπειρικά μοντέλα παλινδρόμησης περιγράφουν τις αποδόσεις των μετοχών είτε ως λειτουργίες των μακροοικονομικών χρονοσειρών ή ως λειτουργίες συγχρονικών (cross-sectional) πιστωτικών ανοιγμάτων. Αν οι χρονοσειρές και τα συγχρονικά δεδομένα είναι διαθέσιμα, τότε τα μοντέλα μπορούν να συνδυαστούν σε ένα υπόδειγμα το οποίο χρησιμοποιεί όλες τις διαθέσιμες πληροφορίες ταυτόχρονα. Επιπλέον αυτό το γενικό μοντέλο μπορεί να συνδυαστεί με το μοντέλο της Βασιλείας II. Ένα μοντέλο που συνδυάζει τα θεμελιώδη μακροοικονομικά και στατιστικά παραγοντικά μοντέλα είναι συμβατό με το μοντέλο της Βασιλείας II και είναι σε θέση να εξηγήσει την αύξηση της αξίας της επιχείρησης (και, ως εκ τούτου τις πιθανότητες αθέτησης PD) από διαφορετικές πηγές /οπτικές του κινδύνου. Στην ανάλυση τους χρησιμοποίησαν δεδομένα αξιολογήσεων για το διάστημα 1982-1999 από την εταιρεία Standard & Poors (2001b), τα οποία παρέχουν σταθερές μετρήσεις και στοιχεία αθέτησης κατηγοριοποιημένα σε επτά βαθμίδες, AAA σε CCC.

Πυλώνας II – Διαδικασία Εποπτικής Αξιολόγησης (Supervisory Review Process)

Ο πυλώνας II προσδιορίζει τις βασικές αρχές για την Εποπτική Αξιολόγηση και την αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων καθώς και την εποπτική διαφάνεια και λογοδοσία. Το πλαίσιο αυτό δημιουργήθηκε από την Επιτροπή λαμβάνοντας υπόψιν τους τραπεζικούς κινδύνους και δίνει κατευθύνσεις συγκεκριμένα για την αντιμετώπιση του κινδύνου επιτοκίου που ελλοχεύει στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών της τράπεζας, του πιστωτικού κινδύνου, του

λειτουργικού κινδύνου , για την ενίσχυση των διασυνοριακών επικοινωνιών και συνεργασιών και τις τιτλοποιήσεις.

Η διαδικασία της Εποπτικής Αξιολόγησης όπως αυτή ορίζεται στο εποπτικό πλαίσιο έχει ως στόχο όχι μόνο να διασφαλίσει ότι τα τραπεζικά ιδρύματα έχουν επαρκή κεφάλαια για να αντιμετωπίσουν όλους τους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται λόγω των δραστηριοτήτων τους αλλά να ενθαρρύνει τις τράπεζες να αναπτύξουν και να χρησιμοποιούν καλύτερες τεχνικές παρακολούθησης και διαχείρισης των κινδύνων.

Η Εποπτική Αξιολόγηση αναγνωρίζει την ευθύνη των διοικήσεων των τραπεζών στο να αναπτύξουν μια εσωτερική διαδικασία αξιολόγησης των κεφαλαίων τους και να θέσουν τέτοιους κεφαλαιακούς στόχους που να συμβαδίζουν με το προφίλ κινδύνου και το περιβάλλον ελέγχου τους. Στα πλαίσια της Βασιλείας II, η διοίκηση φέρει την ευθύνη να διασφαλίσει ότι η τράπεζα έχει επαρκή κεφάλαια για να αντιμετωπίσει τους κινδύνους πέρα από τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις που έχουν τεθεί. Οι εποπτικές αρχές εκτιμούν τη διαδικασία που ακολουθούν τα ιδρύματα για την αξιολόγηση των κεφαλαιακών τους αναγκών και επεμβαίνουν στις περιπτώσεις που δεν υπάρχει πλήρης συμμόρφωση με τις διατάξεις .

Η Επιτροπή επιπλέον αναγνωρίζει τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στο κεφάλαιο που διακρατείται από την τράπεζα ενάντια στους κινδύνους και στην αποτελεσματικότητα των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνου και εσωτερικού ελέγχου. Παρόλα αυτά, το αυξημένο κεφάλαιο δε θα πρέπει να θεωρείται ως η μοναδική επιλογή για τη αποτελεσματική αντιμετώπιση των τραπεζικών κινδύνων. Άλλα μέσα που ενδυναμώνουν τη θέση της τράπεζας είναι η βελτίωση των εσωτερικών ελέγχων, η υιοθέτηση εσωτερικών ορίων, η ενίσχυση των μεθόδων διαχείρισης, η ενίσχυση των επιπέδων προβλέψεων και αποθεματικών. Επιπλέον, το αυξημένο κεφάλαιο δε θα πρέπει να θεωρείται υποκατάστατο των ανεπαρκών θεμελιωδών διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου και διαχείρισης κινδύνων.

Υπάρχουν 3 σημαντικές περιοχές οι οποίες μπορούν να θεωρηθούν κατάλληλες για να ενσωματωθούν στον Πυλώνα II :

1. κίνδυνοι που ορίζονται κάτω από τον Πυλώνα Ι οι οποίοι όμως δεν μπορούν να προσδιορισθούν πλήρως από τις διαδικασίες του Πυλώνα Ι,
2. εκείνοι οι παράγοντες που δε λαμβάνονται υπόψιν από τις διαδικασίες του Πυλώνα Ι (π.χ. κίνδυνος επιτοκίου στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών της τράπεζας) και
3. παράγοντες εξωτερική στο τραπεζικό ίδρυμα (π.χ. τα αποτελέσματα των κύκλων εργασιών).

Η επιτροπή έχει αναγνωρίσει τέσσερις βασικές αρχές που οριοθετούν τη διαδικασία Εποπτικής Αξιολόγησης.

- ✓ **Αρχή 1η** : Τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να έχουν καθορίσει τις απαραίτητες διαδικασίες για τη εσωτερική αξιολόγηση της κεφαλαιακής τους επάρκειας καθώς και τη διαμόρφωση της στρατηγικής τους για τη διατήρηση του επιπέδου των ιδίων κεφαλαίων.
- ✓ **Αρχή 2η** : Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να αναθεωρούν και να αξιολογούν τις εσωτερικές διαδικασίες και στρατηγικές αξιολόγησης των κεφαλαιακών αναγκών που εφαρμόζουν τα τραπεζικά ιδρύματα καθώς και τη δυνατότητα τους να παρακολουθούν και να συμμορφώνονται με τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας. Όταν οι διαδικασίες αυτές δεν έρχονται σε πλήρη συμμόρφωση με τους κανονισμούς οι αρχές θα πρέπει να λαμβάνουν τα απαραίτητες εποπτικές δράσεις.
- ✓ **Αρχή 3η** : Οι εποπτικές αρχές αναμένουν οι τράπεζες να λειτουργούν διασφαλίζοντας ότι το διαθέσιμο κεφάλαιο τους είναι πάνω αυτό που οριοθετούν οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας. Σε αντίθετη περίπτωση έχουν τη δυνατότητα να επιβάλλουν στα ιδρύματα να διακρατούν κεφάλαια πέραν των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων.
- ✓ **Αρχή 4η** : Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα έγκαιρης παρέμβασης σε περιπτώσεις επιδείνωσης των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας και απαίτησης επιδιορθωτικών κινήσεων.

Πυλώνας III – Πειθαρχία της Αγοράς (Market Discipline)

Σκοπός του Πυλώνα III – Πειθαρχία της Αγοράς είναι να λειτουργήσει συμπληρωματικά προς τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις (Πυλώνας I) και τη διαδικασία εποπτικής αξιολόγησης (Πυλώνας II). Η Επιτροπή στοχεύει στο να ενθαρρύνει και να ενισχύσει την πειθαρχία της αγοράς αναπτύσσοντας μια σειρά από απαιτήσεις δημοσιοποίησης οι οποίες θα δίνουν τη δυνατότητα στους παράγοντες της αγοράς να αξιολογούν τις διαθέσιμες πληροφορίες στο πεδίο εφαρμογής, έκθεσης στο κίνδυνο κεφαλαίου, στις διαδικασίες εκτίμησης του κινδύνου, και κατ' επέκταση την κεφαλαιακή επάρκεια των ιδρυμάτων.

Στα πλαίσια του Πυλώνα I τα τραπεζικά ιδρύματα εφαρμόζουν συγκεκριμένες μεθοδολογίες για να μετρήσουν τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν και να υπολογίσουν τις κεφαλαιακές τους απαιτήσεις. Η Επιτροπή θεωρεί ότι οι δημοσιοποιήσεις που γίνονται έχοντας κοινή βάση είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος ενημέρωσης της αγοράς σχετικά με την έκθεση των τραπεζών στους διάφορους κινδύνους καθώς και ότι παρέχει ένα συνεπές και περισσότερο κατανοητό πλαίσιο δημοσιοποίησης που ενισχύει τη συγκρισιμότητα.

Η πειθαρχία της αγοράς μπορεί να ενισχύσει ένα σταθερό τραπεζικό περιβάλλον ενώ παράλληλα οι εποπτικές αρχές απαιτούν τα τραπεζικά ιδρύματα να λειτουργούν με τρόπο ασφαλή και αποτελεσματικό. Στο πλαίσιο αυτό έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν από τις τράπεζες να δημοσιοποιούν πληροφορίες. Εναλλακτικά οι εποπτικές αρχές μπορούν να επιβάλλουν στα ιδρύματα να παρέχουν πληροφορίες μέσω κανονιστικών εκθέσεων οι οποίες δημοσιοποιούνται μερικώς ή πλήρως. Επιπλέον μηχανισμοί, που διαφέρουν από χώρα σε χώρα και εξαρτώνται από τη νομική ισχύ που έχουν οι εποπτικές αρχές καθώς και από το μέγεθος της ανεπάρκειας των παρεχόμενων πληροφοριών, μπορούν να εφαρμοστούν και εκτείνονται από την «ηθική» πίεση στις διοικήσεις των ιδρυμάτων μέχρι και σε αυστηρές επιπλήξεις και χρηματικά πρόστιμα.

Η Επιτροπή αναγνωρίζει την ανάγκη οι κανόνες δημοσιοποίησης που επιβάλλει ο Πυλώνας III να μην έρχονται σε σύγκρουση με τα λογιστικά πρότυπα που έχουν ευρύτερη εμβέλεια. Είναι στη διακριτική ευχέρεια των διοικήσεων των

τραπεζών να αποφασίζουν με ποιο τρόπο και με ποιο μέσο θα δημοσιοποιούν τις πληροφορίες.

Οι δημοσιοποιήσεις όπως ορίστηκαν στον Πυλώνα III θα πρέπει να γίνονται σε εξαμηνιαία βάση, υπόκεινται όμως σε συγκεκριμένες εξαιρέσεις. Οι ποιοτικές δημοσιοποιήσεις που δίνουν μια γενική εικόνα των στόχων και των πολιτικών της τράπεζας για τη διαχείριση των κινδύνων, των συστημάτων αναφοράς και των γενικών ορισμών μπορούν να γίνονται σε ετήσια βάση. Σε αναγνώριση της αυξανόμενης ευαισθησίας στους κινδύνους που παρουσιάζει το Εποπτικό πλαίσιο καθώς και της τάσης των αγορών κεφαλαίου για συχνότερες αναφορές, τα μεγάλα τραπεζικά ιδρύματα με διεθνή δραστηριότητα καθώς και οι σημαντικές τράπεζες θα πρέπει να δημοσιοποιούν τον Πυλώνα I και τα τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας σε τετραμηνιαία βάση.

Στο πλαίσιο αυτό οι τράπεζες θα πρέπει να έχουν επίσημη πολιτική δημοσιοποιήσεων, η οποία θα έχει εγκριθεί από το Διοικητικό συμβούλιο, και θα καθορίζει την προσέγγιση που θα ακολουθείται για το τι θα δίνετε στη δημοσιότητα καθώς τις εσωτερικές διαδικασίες ελέγχου. Επιπλέον, οι τράπεζες θα πρέπει να εφαρμόσουν μια διαδικασία αξιολόγησης των δημοσιοποιήσεων συμπεριλαμβανομένης της επικύρωσης και της συχνότητας τους.

Επομένως, οι τράπεζες για κάθε ξεχωριστή περιοχή κινδύνου (πιστωτικού, διαχειριστικού, αγοράς κτλ.) θα πρέπει να περιγράφουν τους στόχους και τις πολιτικές διαχείρισης συμπεριλαμβάνοντας :

- Στρατηγικές και διαδικασίες
- Τη δομή και την οργάνωση των σχετικών λειτουργιών διαχείρισης κινδύνου
- Το πλαίσιο και τη δομή των συστημάτων αναφοράς και μέτρησης
- Μεθόδους αντιστάθμισης ή/και μετριασμού των κινδύνων καθώς και διαδικασίες συνεχούς ελέγχου και αποτελεσματικότητας των μεθόδων αυτών

Οφέλη υποχρεωτικής δημοσιοποίησης

Στη μελέτη που δημοσίευσε το 2005, ο Gerard Hertig υποστηρίζει ότι είναι δυνατόν να σχεδιάσουμε ένα κανονιστικό πλαίσιο βάσει του οποίου τα οφέλη της υποχρεωτικής δημοσιοποίησης υπερτερούν σαφώς του κόστους της, τα οποία με τη σειρά τους θα πρέπει να ελαχιστοποιήσουν την αντίθεση όλων των ενδιαφερόμενων μερών στην δημοσιοποίηση των ιδιωτικών πληροφοριών των τραπεζών. Δεδομένου ότι οι τράπεζες είναι απρόθυμες να αποκαλύψουν τις εσωτερικές αξιολογήσεις τους, οι κανονισμοί της Βασιλείας II τους επιτρέπουν να υπολογίζουν τα εποπτικά κεφάλαια χρησιμοποιώντας είτε μια τυποποιημένη προσέγγιση για τον πιστωτικό κίνδυνο (standardized approach) ή μια πιο εξελιγμένη προσέγγιση εσωτερικής αξιολόγησης (IRB).

Ο Hertig συνοψίζει την προσέγγιση IRB, συζητά τον κίνδυνο ασυνέπειας, καθώς και τα κόστη και τα οφέλη της υποχρεωτικής δημοσιοποίησης των εσωτερικών αξιολογήσεων και, τέλος, προτείνει ένα απλό ρυθμιστικό πλαίσιο βάσει του οποίου αυτή η ιδιωτική πληροφορία θα μπορούσε να εξωτερικεύεται αποτελεσματικά με την ελάχιστη αντίθεση των ενδιαφερόμενων μερών.

Η μέθοδος IRB κατηγοριοποιεί το πιστωτικό άνοιγμα των ιδρυμάτων σε πέντε ευρείες κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων, δηλαδή σε εταιρικά, κρατικά, τραπεζικά, λιανικού εμπορίου και ίδια κεφάλαια. Καθιερώνει τη σύνδεση μεταξύ της αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας και της πιθανότητας αθέτησης των υποχρεώσεων δεδομένου ότι το σύστημα αξιολόγησης πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον επτά βαθμίδες κατάταξης για τους «αξιόπιστους» δανειζόμενους (non defaulted borrowers) και μια για εκείνους που έχουν βρεθεί σε αδυναμία εξόφλησης του χρέους τους - με τον πιστωτικό κίνδυνο να αυξάνεται από τη μια βαθμίδα στην επόμενη.

Η εμπειρική ανάλυση έχει δείξει ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές αναμεσα στα εσωτερικά συστήματα αξιολογήσεων. Όμως το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας II είναι ευέλικτο και επιτρέπει διαφοροποίηση στην εφαρμογή των συστημάτων αξιολόγησης από τα τραπεζικά ιδρύματα χωρίς αυτό να αποτελεί εμπόδιο στη συγκριτική ανάλυση των εσωτερικών διαβαθμίσεων. Παρόλο που θα συνεχίσουν να υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στις χώρες, η σύγκλιση μειώνει

τον κίνδυνο οι απαιτήσεις δημοσιοποιήσεων των εσωτερικών αξιολογήσεων να εμφανίζουν σημαντικές ασυνέπειες.

Η Βασιλεία II επέφερε αλλαγές στον κίνδυνο ασυνέπειας (Inconsistency Risk). Παρά τις αξιώσεις ορισμένων ότι οι διαφορές στα συστήματα διαχείρισης απαιτούν διαφορετικά μοντέλα επεξεργασίας πληροφοριών για να αποφύγουν τις απαγορευτικές ασυνέπειες, οι δυνάμεις της αγοράς οδήγησαν σε de facto εναρμόνιση των πρακτικών δημοσιοποίησης. Οι δυναμικές του ρυθμιστικού αρμπιτράζ (regulatory arbitrage), η παγκοσμιοποίηση των μεθόδων χρηματοδότησης μέσω επιχειρηματικών κεφαλαίων (venture capital) και η εναρμόνιση των δημοσιοποιήσεων κάνουν λιγότερο πιθανό η υποχρεωτική δημοσιοποίηση των εσωτερικών αξιολογήσεων των τραπεζικών ιδρυμάτων να οδηγήσει σε σημαντικές ασυνέπειες.

Ωστόσο τα συμπεράσματα αυτά δε αποδεικνύουν ότι τα οφέλη από την δημοσιοποίηση των εσωτερικών αξιολογήσεων υπερβαίνουν το κόστος τους. Είναι γνωστό ότι οι πιστωτικές αγορές χαρακτηρίζονται από ελλιπείς πληροφορίες αυξάνοντας τα προβλήματα της δυσμενούς επιλογής και του ηθικού κινδύνου. Η υποχρεωτική έκθεση της εσωτερικής αξιολόγησης θα πρέπει να μειώσει το κόστος του κεφαλαίου, αλλά η στρατηγική αυτή μπορεί να έχει μειονεκτήματα όσον αφορά την αξιοπιστία των δεδομένων, τον επιμερισμό του κινδύνου, την αβεβαιότητα και τη μεταβλητότητα της αγοράς και τους παρόχους αξιολόγησης.

Εισηγμένες και μη επιχειρήσεις είναι πιθανό να παρατηρήσουν μείωση του κόστους κεφαλαίου αφού η δημοσιοποίηση των εσωτερικών αξιολογήσεων παρέχει στους επενδυτές πληροφορίες καλύτερης ποιότητας και μεγαλύτερης εγκυρότητας, γεγονός που θα οδηγήσει σε αύξηση των τιμών των μετοχών, καθώς οι επενδυτές θα αναμένουν χαμηλότερες αποδόσεις. Οι μικρότερες μη εισηγμένες επιχειρήσεις μπορούν να γίνουν περισσότερο ελκυστικές για τους ιδιώτες επενδυτές και τους επενδυτές επιχειρηματικών κεφαλαίων (venture capitalist).

Από την άλλη πλευρά και όσον αφορά την αξιοπιστία των πληροφοριών, η έγκριση των εποπτικών αρχών για τα δημοσιευμένα στοιχεία δεν θα εξαλείψει τον κίνδυνο οι εσωτερικές αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας να βασίζεται

σε ελλιπή ή μη αντικειμενικά στοιχεία. Επιπλέον, η δημοσιοποίηση μπορεί να αυξήσει τις ευκαιρίες επιμερισμού του κινδύνου και να διευκολύνει τη διαφοροποίηση του χαρτοφυλακίου των επενδυτών. Η γνωστοποίηση των εσωτερικών αξιολογήσεων μπορεί επίσης να οδηγήσει σε μείωση της μεταβλητότητας των τιμών των μετοχών αφού μειώνει την αβεβαιότητα της αγοράς. Τέλος, οι οργανισμοί αξιολόγησης μπορούν να επωφεληθούν από την δημοσιοποίηση αφού έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν να διαθέσιμα στοιχεία είτε για να στηρίξουν τις εκθέσεις πιστοληπτικής ικανότητας είτε για να αντισταθμίσουν τον κίνδυνο.

Παραθέτοντας λοιπόν δείγματα της διεθνούς βιβλιογραφίας ο Hertig, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι δεν είναι πιθανό το κόστος της υποχρεωτικής δημοσιοποίησης των εσωτερικών αξιολογήσεων να υπερβεί τα οφέλη. Είναι γεγονός ότι η υποχρεωτική δημοσιοποίηση μπορεί να αυξήσει το «εσφαλμένο μοντέλο» κόστους της μεθόδου Προσέγγισης Εσωτερικών Διαβαθμίσεων IRB και να επηρεάσει αρνητικά τον επιμερισμό του κινδύνου διαχρονικά. Όμως, η σύνδεση ανάμεσα στην υιοθέτηση της υποχρεωτικής δημοσιοποίησης και στα μειονεκτήματα της που μπορεί να εμφανιστούν φαίνεται να είναι αδύναμη αφού άλλοι περισσότεροι σημαντικοί παράγοντες παίζουν καθοριστικό ρόλο. Η μόνη πραγματική αντίρρηση για την υποχρεωτική δημοσιοποίηση έχει να κάνει με το πιθανό κόστος για τους δανειστές, ένα θέμα που μπορεί να αντιμετωπιστεί με τον κατάλληλο σχεδιασμό ενός ρυθμιστικού σκελετού.

Καταλήγοντας, ο Hertig προτείνει την υιοθέτηση μιας προσέγγιση 3 βημάτων που θα επιβάλλει ως υποχρεωτική τη δημοσιοποίηση των εσωτερικών αξιολογήσεων.

1. οι εσωτερικές αξιολογήσεις θα δημοσιοποιούνται από ένα τρίτο μέρος και ως μέσος όρος των διαθέσιμων στοιχείων.
2. θα υπάρχουν περισσότερες από μια δημοσιοποιήσεις από τα τρίτα μέρη.
3. θα δίνετε η δυνατότητα εξαίρεσης (opt-out) στους δανειζόμενους.

Η απαίτηση γνωστοποίηση από τρίτα μέρη δημιουργεί μια απόσταση ανάμεσα στους δανειζόμενους και στους υπόχρεους δημοσιοποίησης και ενισχύει τον ανταγωνισμό των οίκων της αξιολόγησης. Οι αρμόδιες αρχές θα είναι σε θέση να ενοποιήσουν τις διαθέσιμες αξιολογήσεις των ιδρυμάτων και να

γνωστοποιήσει ένα μέσο όρο στους συμμετέχοντες της αγοράς. Δεδομένου ότι οι μεγάλοι δανειολήπτες έχουν σχέσεις με περισσότερες από μια τράπεζες σε διεθνές επίπεδο, η δημοσιοποίηση θα μπορούσε να οργανωθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να γίνετε από περισσότερα από ένα υπεύθυνα μέρη μειώνοντας τον πιστωτικό κίνδυνο και την επίδραση του ηθικού κινδύνου. Τέλος, κάθε δανειζόμενος θα μπορεί να εξαιρείτε από τη δημοσιοποίηση των εσωτερικών αξιολογήσεων του δίνοντας συγκεκριμένες κατευθύνσεις στις τράπεζες που συνεργάζεται. Παρόλα αυτά, δεν αναμένετε να γίνετε εκτεταμένη χρήση του δικαιώματος εξαίρεσης αφού μια τέτοια κίνηση θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στους πιστωτές και στους επενδυτές.

Συμπερασματικά, το προτεινόμενο πλαίσιο θα ελαχιστοποιήσει τα μειονεκτήματα της δημοσιοποίησης, διατηρώντας παράλληλα τα πλεονεκτήματά της μεθόδου. Κατ' επέκταση δεν προσδοκάτε σημαντικός αντίλογος στην πιθανή υιοθέτηση του.

Κριτική της Βασιλείας II

Οι Carpio, Demircuc-Kunt και Kane (2008) αναζητούν τις αιτίες της χρηματοπιστωτικής κρίσης που ξεκίνησε το 2007. Η αναταραχή, που αποδείχθηκε μεγαλύτερη στις χώρες με αυστηρότερα εποπτικά πλαίσια, πυροδοτήθηκε από μια ξαφνική και ευρέως διαδεδομένη απώλεια της εμπιστοσύνης των αγορών στις τιτλοποιήσεις και στις χρηματοοικονομικές τεχνικές καθώς και από την πρόδηλη ανεπάρκεια των σχετικών στατιστικών μοντέλων για την αξιολόγηση και την μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου.

Η ανάλυσή τους κατέδειξε ανησυχητικές επιπτώσεις για τη Βασιλεία II και την εφαρμογή της. Οι συγγραφείς υποστηρίζουν ότι η βασική αιτία της χρηματοοικονομικής αστάθειας έγκειται στα αντικρουόμενα πολιτικά και γραφειοκρατικά κίνητρα τα οποία υπονομεύουν τη αποτελεσματικότητα των χρηματοοικονομικών κανονισμών και εποπτικών πλαισίων σε κάθε χώρα, και όχι στην παρεκκλίνουσα συμπεριφορά άπληστων ατόμων ή στην αδυναμία λειτουργίας σημαντικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Η αδυναμία των

εποπτικών κινήτρων ενθάρρυνε τους διαχειριστές να δελεάζουν τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και τους πελάτες τους ώστε να υπερδανείζονται (overleverage) με δημιουργικό τρόπο αλλά και να αγνοούν το μη προϋπολογισμένο κόστος της έκθεσης σε ζημιές που η υπερ-μόχλευση μετακυλύει στο χρηματοπιστωτικό δίκτυ ασφαλείας.

Επομένως, μια από τις ερωτήσεις που προσπαθούν να απαντήσουν οι Carrio, Demirguc-Kunt και Kane στην ερευνά τους είναι αν το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας II έχει ήδη αποτύχει ή θα μπορούσε η εκτεταμένη εφαρμογή του να σταματήσει την επέκταση της κρίσης. Ακόμα και στα πιο εξελιγμένα χρηματοοικονομικά περιβάλλοντα, οι αρχές αποδείχθηκαν αργές στο να αναγνωρίσουν ότι τα μεγάλα και πολύπλοκα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα χρησιμοποιούσαν εκτός ισολογισμού όργανα τιτλοποιήσεων (securitization vehicles) για να αποφεύγουν τους περιορισμούς στην ανάληψη ρίσκων.

Η σημασία του εποπτικού/θεσμικού arbitrage στη δημιουργία κρίσεων κατέδειξε ότι η στατική προσέγγιση των τραπεζικών κανόνων, όπως ενσωματώθηκε στα σύμφωνα της Βασιλείας, είναι καταδικασμένη να αποτύχει. Επομένως, απαιτείται μια διαφορετική εκ νέου ρύθμιση του συστήματος που θα δημιουργήσει ισχυρά κίνητρα για εποπτεία και κανονισμούς που θα προσαρμόζονται δυναμικά στις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες. Και ενώ η αναμόρφωση του πλαισίου έχει ως στόχο να «θεραπεύσει» τα κενά στην πληροφόρηση, η λύση δεν είναι μόνο η επιμονή στη δημοσιοποίηση από τις τράπεζες περισσότερων πληροφοριών για τις δραστηριότητές τους. Αυτό που απαιτείται, σύμφωνα με τους συγγραφείς, είναι οι εταιρείες και οι εποπτικές αρχές να δημοσιοποιούν επαρκείς πληροφορίες για την αξία και τη μέτρηση των πιθανών αξιώσεων τους στο δίκτυ ασφαλείας καθώς και να μοντελοποιούν και να εκτιμούν την αξία των άυλων πηγών εισοδήματος. Επιπλέον θα πρέπει να εκθέτουν τα μοντέλα και τις εκτιμήσεις τους σε εξωτερική κριτική.

Η χρηματοπιστωτική κρίση γέννησε μια συνεχώς εντεινόμενη επιχειρηματολογία για το ρόλο που μπορεί να έπαιξε το εποπτικό πλαίσιο της Βασιλείας I στη δημιουργία της κρίσης και για το εάν η νωρίτερη εφαρμογή της Βασιλείας II θα μπορούσε να περιορίσει την αναταραχή. Μια σειρά από αδυναμίες τους εποπτικού πλαισίου οδήγησαν στην εμφάνιση ευκαιριών arbitrage που συνέβαλαν στη σημερινή κρίση.

Οι συντελεστές στάθμισης κινδύνου που εφαρμόστηκαν στη Βασιλεία I προκάλεσαν δυσπιστία ως προς τον βαθμό που οι τράπεζες είχαν διαφοροποιήσει ή αντισταθμίσει το δανειακό τους χαρτοφυλάκιο αφού ο κίνδυνος εκτιμάται σε κάθε δάνειο ξεχωριστά κι όχι σε επίπεδο χαρτοφυλακίου λαμβάνοντας υπόψιν τις συνδιακυμάνσεις. Επιπλέον, οι φόρμουλες που χρησιμοποιούνται αγνοούν τον λειτουργικό κίνδυνο, τον κίνδυνο επιτοκίου και το συναλλαγματικό κίνδυνο. Τέλος, η Βασιλεία I απέτυχε στο να συνδέσει τους συντελεστές στάθμισης που εφαρμόζονται σε συγκεκριμένα περιουσιακά στοιχεία με τα ασφάλιστρα κινδύνου που παρατηρούνται στην δανειακή αγορά.

Οι υποστηρικτές της Βασιλείας II επιμένουν ότι βελτίωσε τις αδυναμίες της Βασιλείας I, αφού η Βασιλεία II είναι περισσότερο διακριτή και μετριάξει τα κίνητρα για τιτλοποιήσεις. Εκτός από τον αυξημένο αριθμό κατηγοριών κινδύνου που ενσωματώθηκαν στον Πυλώνα I, η Βασιλεία II προτείνει τη χρήση ενός μείγματος στατιστικών μεθόδων και αξιολογήσεων ειδικών για να παρακολουθούνται οι μεταβολές της έκθεσης των τραπεζών στον κίνδυνο αφερεγγυότητας. Επιπλέον το νέο κανονιστικό πλαίσιο οραματίζεται μια βελτιωμένη διαδικασία δημοσιοποίησης ως έναν τρόπο να δημιουργηθεί συμπληρωματική πειθαρχία της αγοράς στις κεφαλαιακές θέσεις των τραπεζών. Παρόλα αυτά, η Βασιλεία II δεν βελτιώνει, σε σχέση με τη Βασιλεία I, τους τρόπους μέτρησης του κεφαλαίου, τους ορισμούς των κεφαλαιακών επιπέδων Tier I & II ούτε μεταβάλλει τους κανόνες περιορισμού των μερών/συστατικών του κεφαλαίου. Η Επιτροπή επιμένει οι ελάχιστοι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας ως προς τα σταθμισμένα στον κίνδυνο περιουσιακά στοιχεία να παραμείνουν αμετάβλητοι στο 4% και 8% χωρίς να δίνει επαρκή αιτιολογία γιατί αυτά τα επίπεδα είναι τα κατάλληλα.

Το νέο σύμφωνο στοχεύει να κάνει το κεφάλαιο περισσότερο ευαίσθητο στο πιστωτικό κίνδυνο είτε μέσω της εξάρτησης από εξωτερικούς δείκτες πιστοληπτικής αξιολόγησης (Τυποποιημένη Μέθοδος) είτε μέσω της εξάρτησης σε εσωτερικούς δείκτες αξιολόγησης που στηρίζονται στα εσωτερικά μοντέλα ρίσκου των τραπεζών (Μέθοδος Εσωτερικών Διαβαθμίσεων IRB). Επειδή η Βασιλεία II δίνει τη διακριτική ευχέρεια στις εθνικές εποπτικές αρχές να αποφασίσουν ποια από τις δυο αυτές μεθόδους θα εφαρμόσουν, οι χώρες μπορεί να καταλήξουν με μεγάλη απόκλιση στα απαιτούμενα κεφάλαια. Αυτό

δημιουργεί αυξημένες ευκαιρίες εποπτικού arbitrage και υπονομεύει την αποτελεσματικότητα των κεφαλαιακών ελέγχων.

Τα πρόσφατα γεγονότα στο χρηματοπιστωτικό τομέα αμφισβητούν την καταλληλότητα τόσο της Τυποποιημένης Μεθόδου όσο και της Μεθόδου των Εσωτερικών Διαβαθμίσεων στην μέτρηση των αλλαγών του κεφαλαίου. Πρώτον, έως ότου οι οργανισμοί πιστοληπτικής αξιολόγησης (Credit-rating Organizations – CROs) ανασυγκροτηθούν, η εμπιστοσύνη των επενδυτών στις αναλύσεις τους δεν αποτελεί μια ασφαλή στρατηγική. Η αυξημένη εμπιστοσύνη στους δείκτες πιστοληπτικής ικανότητας, για εποπτικούς σκοπούς, υποβαθμίζει σταθερά την ποιότητα των πληροφοριών που παρέχονται. Η χρήση των δεικτών αυτών για την προσδιορισμό των συντελεστών κινδύνου (risk weights) ενθαρρύνει τις διογκώσεις των δεικτών αφού οι οίκοι πιστοληπτικής αξιολόγησης έχουν οικονομικά κίνητρα σχετιζόμενα με τα έσοδα τους να χαλαρώσουν τις απαιτήσεις τους ως προς τους στόχους αξιολόγησης. Επιπλέον, οι δείκτες πιστοληπτικής αξιολόγησης δεν αντιμετωπίζουν το πρόβλημα που υποτίθεται ότι αντιμετωπίζεται μέσω των κεφαλαιακών απαιτήσεων.

Δεύτερον, τα εσωτερικά μοντέλα που εφαρμόζουν ακόμα και οι μεγαλύτεροι και οι περισσότερο εξελιγμένοι συμμετέχοντες της αγοράς αποτυγχάνουν να προσεγγίσουν το κίνδυνο με ακρίβεια. Συστηματικά τείνουν να υποτιμούν τους διαφορετικούς κινδύνους που εμφανίζονται στα πολύπλοκα σχήματα τιτλοποιήσεων. Η Επιτροπή της Βασιλείας υποτιμά την ακρίβεια των μοντέλων με το να θεωρεί ότι τα δεδομένα πέντε ετών αποτελούν επαρκή διάρκεια για το δείγμα. Στην πραγματικότητα, η διάρκεια αυτή είναι πολύ μικρή για να «συλλάβει» έναν ολόκληρο οικονομικό κύκλο. Επιπλέον, τα πολύπλοκα χρηματοοικονομικά μοντέλα και δείγματα δεδομένων μπορούν εύκολα να χειραγωγηθούν για να παρέχουν τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Από την άλλη πλευρά, παρόλο που η Βασιλεία II εφαρμόζει μια αρκετά λεπτομερή κατηγοριοποίηση του πιστωτικού κινδύνου, δεν καταφέρνει να διαχειριστεί τον κίνδυνο ρευστότητας και τον κίνδυνο «φήμης», που αποδείχθηκαν σημαντικοί στην παρούσα χρηματοοικονομική κρίση. Ενώ εκχωρείται στις εθνικές εποπτικές αρχές η ευθύνη για την παρακολούθηση και τον έλεγχο του κινδύνου αφερεγγυότητας (insolvency risk) , δεν αναπτύσσει

κανένα πρωτόκολλο πρόληψης ώστε τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να μην καθίστανται αφερέγγυα ούτε επιβάλλει απαιτήσεις στις εποπτικές αρχές για έγκαιρες διορθωτικές πράξεις (Prompt corrective actions - PCA).

Ένα από τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξαν οι Carrio, Demirguc-Kunt και Kane στο άρθρο τους είναι ότι οι δείκτες πιστοληπτικής αξιολόγησης και τα εξελιγμένα μοντέλα διαχείρισης κινδύνου έχουν απαξιωθεί και κάτω από το πλαίσιο αυτό η Βασιλεία II θα πρέπει να αναθεωρηθεί σημαντικά. Αρκετοί προτείνουν η Επιτροπή της Βασιλείας θα πρέπει να αναγνωρίσει ότι τα πρότυπα διαχείρισης κινδύνου έχουν αλλάξει σε τέτοιο βαθμό που κρίνεται αναγκαίο να προχωρήσουν άμεσα σε ένα νέο σύμφωνο, τη Βασιλεία III. Ιδανικά, ο Πυλώνας II του νέου συστήματος θα πρέπει να περιλαμβάνει ένα απλό μοντέλο απαιτήσεων μόχλευσης και κανόνες έγκαιρων διορθωτικών πράξεων PCA που θα επιτρέπουν την έγκαιρη επέμβαση στις συναλλαγές των ζημιολόγων εταιρειών. Αυτό θα ενισχύσει περισσότερο τις κανονιστικές και εποπτικές αρμοδιότητες.

3.4 Βασιλεία III : το νέο κεφαλαιακό πλαίσιο

Ο τραπεζικός τομέας εισήλθε στην οικονομική κρίση με μεγάλο ποσοστό μόχλευσης και ανεπαρκή αποθέματα ρευστότητας. Οι ελλείψεις αυτές συνοδεύτηκαν από κακή εταιρική διακυβέρνηση και διαχείριση ρίσκου καθώς και από προβληματικά και ανεπαρκή κίνητρα. Ο επικίνδυνος αυτός συνδυασμός παραγόντων έκανε επιτακτική την ανάγκη για θεμελιώδη ενδυνάμωση του εποπτικού πλαισίου της Βασιλείας II.

Ανταποκρινόμενη στις απαιτήσεις αυτές, η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε το Σεπτέμβριο του 2008 ένα κείμενο Αρχών για την ορθή διαχείριση και εποπτεία του κινδύνου ρευστότητας ("Principals for sound liquidity risk management and supervision"). Τον Ιούλιο του 2009, η Επιτροπή δημοσίευσε επιπλέον έγγραφο με σκοπό την ενίσχυση των κεφαλαιακών απαιτήσεων της Βασιλείας II εστιάζοντας περισσότερο στα περίπλοκα σχήματα τιτλοποιήσεων, στα στοιχεία εκτός ισολογισμού και στα ανοίγματα στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών.

Το Σεπτέμβριο του 2010 ανακοινώθηκαν πιο αυστηροί δείκτες για τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις που έπρεπε να ακολουθήσουν οι εμπορικές τράπεζες. Αυτό ακολούθησε μια συμφωνία σχετικά με τον ανασχεδιασμό του πλαισίου ρευστότητας και κεφαλαιακής επάρκειας που οριστικοποιήθηκε το Δεκέμβριο του 2010. Το πλαίσιο αυτό είναι γνωστό ως Βασιλεία III εξειδικεύτηκε σε δυο εκδόσεις (“Basel III : International framework for the liquidity risk measurement, standards” & “Basel III : A global framework for the more resilient banks and banking system”).

Το βελτιωμένο εποπτικό πλαίσιο αναθεώρησε και ενδυνάμωσε τους τρεις πυλώνες που είχαν οριστεί στη Βασιλεία II. Επιπλέον, το πλαίσιο επεκτάθηκε με την εισαγωγή αρκετών καινοτομιών :

- Ένα επιπλέον επίπεδο κοινών μετοχών, το **Απόθεμα Ασφαλείας Διατήρησης Κεφαλαίου (Capital Conservation Buffer)**, το οποίο όταν παραβιαστεί ενεργοποιεί τη μη καταβολή μερισμάτων έτσι ώστε να προστατευτεί το ελάχιστο απαιτούμενο μετοχικό κεφάλαιο
- Το **Αντικυκλικό Απόθεμα Κεφαλαίου (Countercyclical Capital buffer)**, το οποίο θέτει περιορισμούς στις συμμετοχές των τραπεζών στις συστημικές πιστωτικές επεκτάσεις έτσι ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι απώλειες τους στις περιπτώσεις πιστωτικών κρίσεων
- Ο **δείκτης Μόχλευσης (Leverage ratio)** ορίζεται, εκφρασμένος ως ποσοστό, ως το ελάχιστο ποσό του κεφαλαίου κάλυψης ζημιών (loss absorbing capital) που σχετίζεται με όλα τα περιουσιακά στοιχεία της τράπεζας και την έκθεση της σε στοιχεία εκτός ισολογισμού διαιρεμένο με το δείκτη έκθεσης
- Οι **απαιτήσεις Ρευστότητας (Liquidity Requirements)** που εκφράζονται μέσα από τον δείκτη ελάχιστων απαιτήσεων ρευστότητας, το **δείκτη κάλυψης ρευστότητας (Liquidity coverage ratio - LCR)** που έχει ως σκοπό να εξασφαλίσει την απαραίτητη ρευστότητα για την κάλυψη των χρηματοδοτικών αναγκών για μια περίοδο 30 ημερών, και το **δείκτη καθαρής σταθερής χρηματοδότησης (Net stable funding ratio – NSFR)** που στοχεύει να διαχειριστεί τις περιπτώσεις αναντιστοιχίας ληκτότητας (maturity mismatch) σε ολόκληρο τον ισολογισμό

- Επιπλέον προτάσεις για τα τραπεζικά ιδρύματα που είναι σημαντικά για το χρηματοπιστωτικό σύστημα, απαιτήσεις για το συμπληρωματικό/δευτερεύων κεφάλαιο ενισχύοντας παράλληλα τους διασυννοριακούς κανόνες εποπτείας

Το καινούργιο εποπτικό πλαίσιο θα εφαρμοστεί σταδιακά σε μια περίοδο πέντε ετών : οι απαιτήσεις εισήχθησαν ουσιαστικά το 2013 και θα τεθούν σε πλήρη εφαρμογή μέχρι το 2017. Τα κεφαλαιακά μέσα που δεν πληρούν πλέον τις προϋποθέσεις αξιολόγησης των επιπέδων Tier 1 και Tier 2 θα πρέπει προοδευτικά και σε περίοδο 10 ετών (ξεκινώντας από το 2013) να καταργηθούν.

Όσον αφορά τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις, οι νέοι αυξημένοι δείκτες για τις κοινές μετοχές και το εποπτικό κεφάλαιο που εντάσσεται στο επίπεδο Tier 1 τέθηκαν σε ισχύ αρχές του 2015.

- ✓ Το 2013, οι ελάχιστες απαιτήσεις για το κεφάλαιο κοινών μετοχών και αυτό που συμμετέχει στο επίπεδο Tier 1 αυξήθηκαν από 2% σε 4% και από 3.5% σε 4.5% αντίστοιχα
- ✓ Το 2014, οι ελάχιστες απαιτήσεις για το κεφάλαιο κοινών μετοχών και αυτό που συμμετέχει στο επίπεδο Tier 1 αυξήθηκαν στο 4% και 5.5% αντίστοιχα
- ✓ Το 2015, οριστικοποιήθηκαν οι ελάχιστες απαιτήσεις για το κεφάλαιο κοινών μετοχών και αυτό που συμμετέχει στο επίπεδο Tier 1 σε 4.5% και 6% αντίστοιχα
- ✓ Από την 1η Ιανουαρίου του 2015 τίθεται σταδιακά σε ισχύ το Απόθεμα Ασφαλείας Διατήρησης Κεφαλαίου που ορίστηκε στο 2.5%. Η εφαρμογή θα είναι σε πλήρη ισχύ την 1 Ιανουαρίου του 2019
- ✓ Ο δείκτης μόχλευσης θα ενσωματωθεί στον Πυλώνα 1 σταδιακά και μέχρι την πλήρη υιοθέτησή του από την 1η Ιανουαρίου του 2018
- ✓ Ο ελάχιστος δείκτης κάλυψης ρευστότητας (Liquidity coverage ration - LCR) ορίστηκε στο 60% για το 2015 και θα αυξάνεται ετήσια κατά 10% έτσι ώστε να φτάσει στο 100% την 1η Ιανουαρίου του 2019

- ✓ Ο δείκτης καθαρής σταθερής χρηματοδότησης (Net stable funding ratio – NSFR) θα τεθεί σε ισχύ ως μέρος του εποπτικού πλαισίου από την 1η Ιανουαρίου του 2018.

Κριτική της Βασιλείας III

Η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση κατέδειξε σημαντικές ελλείψεις στον τρόπο που λειτουργούν οι τράπεζες και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα καθώς και στο υπάρχον κανονιστικό πλαίσιο. Όπως αναλύεται στο “**Financial Stability Review – Dec. 2010**” της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, έγινε εμφανές ότι η ποιότητα και το μέγεθος της κεφαλαιακής βάσης και της ρευστότητας των ιδρυμάτων δεν ήταν επαρκής για να αντιμετωπίσει σοβαρές οικονομικές διαταραχές. Επιπλέον, ο ορισμός των ιδίων κεφαλαίων που ήταν σε ισχύ έπασχε από θεμελιώδη μειονεκτήματα :

- Ελλιπή όρια για τις διάφορες συνιστώσες που αποτελούν το κεφάλαιο
- Ασυνεπή ορισμό και εφαρμογή των κανονιστικών προσαρμογών (adjustments)
- Ανεπαρκή διαφάνεια της εποπτικής κεφαλαιακής βάσης

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων του κεφαλαίου, η Επιτροπή της Βασιλείας συμφώνησε σε λεπτομερή μέτρα που αφορούν το κεφάλαιο και στοχεύουν στις διάφορες συνιστώσες κεφαλαιακής βάσης, καθώς και σε εποπτικές προσαρμογές. Στο μέλλον, όλα τα μέσα εποπτικών κεφαλαίων θα πρέπει να είναι σε θέση να απορροφήσουν τις απώλειες, τουλάχιστον σε καταστάσεις πιθανής χρεοκοπίας / μη βιωσιμότητας (“gone concern”).

Στο πλαίσιο των απαιτήσεων της Βασιλείας III, το επίπεδο Tier 1 περιλαμβάνει μόνο κοινές μετοχές συν αδιανέμητα κέρδη ενώ τα δευτερεύοντα στοιχεία που συμπληρώνουν το εποπτικό κεφάλαιο είναι μειωμένης εξασφάλισης, έχουν πλήρη μη συγκεντρωτικά μερίσματα ή κουπόνια, χωρίς ημερομηνία λήξης ή κίνητρο εξαγοράς σε βάση της. Το επίπεδο Tier 2 απλουστεύεται με την άρση των υφιστάμενων υπό-κατηγοριών. Τα επιλέξιμα μέσα, για να έχουν τη δυνατότητα απορρόφησης των ζημιών, πρέπει να υπάγονται (subordinated)

στους καταθέτες ή στους άλλους πιστωτές με διάρκεια τουλάχιστον 5 έτη. Τέλος το επίπεδο Tier 3 του κεφαλαίου θα καταργηθεί εντελώς. Μερικά ακόμα από τα ειδικά μέσα που χειρίζεται η Βασιλεία III είναι τα υβριδικά στοιχεία με καινοτόμα χαρακτηριστικά (hybrids with innovative features) , τα μη-κοινά χρηματιστηριακά θέματα (non-joint stock issues) όπως είναι συνεταιριστικές μετοχές, οι προνομιούχες μετοχές (preferred stocks) και τα υβρίδια συγκεκριμένων χωρών (country specific hybrids) όπως οι σιωπηλές συμμετοχές.

Όπως υποστηρίζεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η νέα δέσμη κανόνων συνεπάγεται υψηλότερα βάρη κινδύνου για τη αντιμετώπιση των αδυναμιών της δια-συνδεσιμότητας εντός του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της έλλειψης διαφάνειας των εξωχρηματιστηριακών (Over-the-counter OTC) αγορών παραγώγων. Οι τροποποιήσεις αυτές που επηρεάζουν τον παρονομαστή του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας (solvency ratio), εξασφαλίζοντας ότι το νέο εποπτικό πλαίσιο καλύπτει όλους τους σχετικούς κινδύνους για τα πιστωτικά ιδρύματα.

Η Βασιλεία III εισάγει επίσης ένα σύνολο καινούργιων μέτρων όπως είναι ο Δείκτης Μόχλευσης και το Αντικυκλικό Απόθεμα Κεφαλαίου. Ο Δείκτης Μόχλευσης αποτελεί ένα απλό, διαφανή και μη-σχετιζόμενο με το ρίσκο μέτρο που θα λειτουργεί ως ένα αξιόπιστο συμπληρωματικό μέσο στις προσαρμοσμένες ως προς τον κίνδυνο απαιτήσεις. Από την άλλη πλευρά, προτάθηκε ένα κεφαλαιακό απόθεμα ασφαλείας, πάνω από το ελάχιστο εποπτικό κεφάλαιο, το οποίο μπορεί να απορροφήσει πλήρως τις ζημιές, σε περιόδους υπερβολικής αύξησης της πίστωσης. Εδώ είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι οι αρχές θα πρέπει να έχουν στη διάθεσή τους όλες τις απαραίτητες πληροφορίες έτσι ώστε να είναι σε θέση να αποφασίζουν για τα όρια του αποθέματος ασφαλείας. Επομένως θα πρέπει να αναπτυχθούν αποτελεσματικοί μηχανισμοί διεθνούς συνεργασίας που θα επιτρέπουν την έγκαιρη αναγνώριση των προβληματικών περιόδων υπερβολικής πίστωσης.

Κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης, δυο σημαντικές τάσεις επηρέασαν τη ρευστότητα των ιδρυμάτων : πρώτον η αυξημένη εξάρτηση στις αγορές κεφαλαίου για την χρηματοδότηση και δεύτερον η αυξημένη εξάρτηση στα βραχυπρόθεσμα χρηματοδοτικά σχήματα. Ήταν εμφανής η αποτυχία των

πρακτικών διαχείρισης του κινδύνου ρευστότητας των τραπεζών τόσο από την πλευρά των διοικήσεων όσο και από την πλευρά των εποπτικών αρχών. Έτσι αναπτύχθηκε ένα διεθνές πλαίσιο κινδύνου ρευστότητας με σκοπό να βελτιώσει την ανθεκτικότητα των ιδρυμάτων στις αναταραχές ρευστότητας καθώς και την εμπιστοσύνη των αγορών.

Στα πλαίσια αυτό ορίστηκε ο Δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας (Liquidity coverage ration - LCR), βραχυπρόθεσμο μέτρο, ο οποίος θεσπίζει ένα ελάχιστο επίπεδο ρευστοποιήσιμων στοιχείων ενεργητικού υψηλής ποιότητας με σκοπό να αντιμετωπιστεί ένα έντονο σενάριο στρες διάρκειας ενός μήνα. Από την άλλη πλευρά, ορίστηκε ένα διαρθρωτικό μακροπρόθεσμο μέτρο ο Δείκτης Καθαρής Σταθερής Χρηματοδότησης (Net stable funding ratio – NSFR) που διασφαλίζει ότι τα μακροπρόθεσμα περιουσιακά στοιχεία χρηματοδοτούνται από περισσότερο σταθερά στοιχεία παθητικού μεσαίας ή μεγάλης διάρκειας και από ίδια κεφάλαια. Ο LCR καθορίζει ένα ελάχιστο απαιτούμενο επίπεδο στοιχείων ενεργητικού που θα πρέπει να παραμένουν ρευστοποιήσιμα κατά τη διάρκεια της κρίσης, ενώ ο NSFR θέτει ένα ελάχιστο ποσό σταθερής χρηματοδότησης που απαιτείται είτε από τα χαρακτηριστικά ρευστότητας των διαφόρων στοιχείων του ενεργητικού είτε από τις δραστηριότητες που πραγματοποιούνται από τους οργανισμούς σε ορίζοντα μεγαλύτερο του ενός έτους.

Τα νέα μέτρα ρευστότητας, σύμφωνα με την ανάλυση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, μπορούν σε κάποιο βαθμό να επηρεάσουν τη συμπεριφορά των χρηματοπιστωτικών αγορών και των ιδρυμάτων καθώς και τη νομισματική πολιτική των κεντρικών τραπεζών και το μηχανισμός μετάδοσης της. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η χρηματοδότηση που λαμβάνεται από τις κεντρικές τράπεζες μέσω των πράξεων ανοικτής αγοράς ή μέσω διευκολύνσεων δανεισμού θα αναγνωρίζεται στα ρευστοποιήσιμα στοιχεία ενεργητικού στο πλαίσιο του μέτρου LCR.

Συμπερασματικά, τα προτεινόμενα στη Βασιλεία III μέτρα, που αποτελούν μια σημαντική αναμόρφωση του υφιστάμενου καθεστώτος, θα ενισχύσουν την κεφαλαιακή θέση και τη ρευστότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων και κατ'επέκταση θα βελτιώσουν την ανθεκτικότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο σύνολο του.

Παρά τις θετικές κριτικές της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας στο “Financial Stability Review – Dec. 2010” για το νέο εποπτικό πλαίσιο της Βασιλείας III οι ερευνητές συνεχίζουν να αναλύουν σε βάθος τα διάφορα συστατικά των μεθόδων προσδιορισμού του πιστωτικού κινδύνου. Οι Le Leslé και Anramona (2012) προσπαθούν να ρίξουν φως στην κλίμακα του προβλήματος μεταβολής των προσαρμοσμένων ως προς τον κίνδυνο περιουσιακών στοιχείων (Risk Weighted Assets -RWA) και να εντοπίσουν ενδεχόμενες πολιτικές αντιμετώπισης. Το άρθρο τους (α) συζητά τη σημασία των RWA στο κανονιστικό πλαίσιο του κεφαλαίου, (β) υπογραμμίζει τις βασικές ανησυχίες και τη διαμάχη γύρω από τους τρόπους υπολογισμούς των RWA, (γ) προσδιορίζει τους βασικούς παράγοντες πίσω από τους διαφορετικούς υπολογισμούς των RWA στο πλαίσιο διαφορετικών δικαιοδοσιών και επιχειρηματιών μοντέλων , και (δ) καταλήγει σε μια συζήτηση σχετικά με το εύρος των επιλογών που θα μπορούσαν να αποκαταστήσουν την εμπιστοσύνη στα RWA των τραπεζών. Η Επιτροπή της Βασιλείας θα πρέπει να επανεξετάσει τον τρόπο υπολογισμού και μέτρησης των RWA, τον παρονομαστή των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας, έτσι ώστε να ενισχυθεί η συνοχή μεταξύ των τραπεζών και των εποπτικών αρχών. Τα RWA χρησιμοποιούνται σε μεγάλο βαθμό στο πλαίσιο της Βασιλείας I και II, ενώ στη Βασιλεία III εισάγονται οι δείκτες μόχλευσης (Leverage ratios).

Οι συγγραφείς κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι μια σειρά από παράγοντες οδηγούν σε διαφορές στα αποτελέσματα των RWA μεταξύ των επιχειρήσεων στην ίδια περιφέρεια καθώς και σε όλες τις περιφέρειες. Πολλοί από αυτούς τους παράγοντες μπορούν να δικαιολογηθούν επαρκώς ενώ κάποιοι λιγότερο. Καθώς αμφισβητείται η ευρωστία των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας, γίνονται ερωτήσεις σχετικά με την ακρίβεια των αναφερόμενων επιπέδων κεφαλαίου και επομένως δίνετε έμφαση στον παρονομαστή του δείκτη. Ωστόσο, τελευταίες πληροφορίες της αγοράς δείχνουν αυξημένη δυσπιστία στον τρόπο με τον οποίο ορισμένες τράπεζες υπολογίζουν τα RWA τους, υπογραμμίζοντας την επείγουσα ανάγκη να επανεξεταστούν.

Η σύγκριση των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας σε παγκόσμιο επίπεδο είναι δύσκολη, δεδομένου ότι η κατάταξη της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών ποικίλλει σημαντικά, ανάλογα με το αν συντελεστές κεφαλαιακής επάρκειας

έχουν προσαρμοστεί ως προς κίνδυνο ή όχι. Αναλύσεις που πραγματοποιήθηκαν έδειξαν μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ της χαμηλότερης και υψηλότερης τιμής του δείκτη μόχλευσης και της πυκνότητας των RWA στο εσωτερικό της Ευρώπης, της Ασίας και της Βόρειας Αμερικής. Η καλύτερη απόδοση των τραπεζικών ιδρυμάτων σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές κάτω από συγκεκριμένους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας φαίνεται ότι καθορίζεται από 4 βασικούς παράγοντες :

- Εποπτικό πλαίσιο
- Λογιστικό πλαίσιο
- Οικονομικός κύκλος και πιθανότητα αθέτησης των υποχρεώσεων από τους δανειολήπτες (Probability of default – PD)
- Το επιχειρηματικό μοντέλο των τραπεζών, ο τρόπος σύνθεσης των RWA και η μεθοδολογία

Επομένως ένας ονομαστικός δείκτης 9% του Core Tier 1 μπορεί να συγκαλύπτει διαφορές στο επίπεδο των τραπεζικών κινδύνων που υποστηρίζει. Μπορεί να δείχνει εξίσου ένα συνδυασμό διαφορετικών τύπων περιουσιακών στοιχείων και διαφορετικών συντελεστών στάθμισης. Η σύνδεση των δεικτών και των μέτρων κεφαλαίου υπογραμμίζει επίσης τη δυσκολία του να βασιστούμε σε οποιοδήποτε μεμονωμένο μέτρο της κεφαλαιοποίησης για την αξιολόγηση της φερεγγυότητας της τράπεζας.

Ένα υψηλό ποσοστό RWA σημαίνει μεγαλύτερο μερίδιο ριψοκίνδυνων περιουσιακών στοιχείων, και επομένως οι ρυθμιστικές αρχές και οι συμμετέχοντες στην αγορά θα προτιμούν τράπεζες με χαμηλή πυκνότητα RWA. Ωστόσο, πρόσφατα η αντίληψη αυτή έχει αλλάξει δραματικά, με πολλούς να βλέπουν τα υψηλότερα RWA ως "καλύτερα" και περισσότερο αξιόπιστα. Η υψηλότερη πυκνότητα των RWA θεωρείται σήμερα ως ένδειξη συνεπέστερης και περισσότερο αξιόπιστης μέτρησης του κινδύνου, αφού οι τράπεζες είναι λιγότερο πιθανό να «βελτιστοποιούν» τη διαδικασία υπολογισμού των προσαρμοσμένων ως προς τον κίνδυνο δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας.

Παρατηρήθηκε λοιπόν ότι το συνολικό ενεργητικό, τα προσαρμοσμένα ως προς τον κίνδυνο περιουσιακά στοιχεία και η πυκνότητα των RWA ποικίλουν μεταξύ

διαφορετικών δικαιοδοσιών και χρονικών περιόδων. Μετά από μία δεκαετία αύξησης του συνόλου του ενεργητικού, η πυκνότητα των RWA μειώθηκε. Επιπλέον, τα τελευταία χρόνια τα RWA έχουν μειωθεί αναλογικά περισσότερο σε σχέση με το σύνολο του ενεργητικού για ορισμένες τράπεζες και περιοχές δραστηριότητας / δικαιοδοσίας.

Η επιδείνωση των οικονομικών συνθηκών θα πρέπει να ωθήσει σε αύξηση της πιθανότητας αθέτησης (PD) των υποχρεώσεων των δανειοληπτών και να οδηγήσει σε αύξηση των RWA, το οποίο φαίνεται να ισχύει για ορισμένα, αλλά όχι για όλα τα τραπεζικά ιδρύματα. Η μετάβαση από τη Βασιλεία I στη Βασιλεία II και οι αλλαγές των επιχειρήσεων είναι ουσιαστικοί λόγοι που υποστηρίζουν μια μείωση των RWA. Παρόλα αυτά, ορισμένοι υποστήριξαν ότι οι τράπεζες (κυρίως όσες εφαρμόζουν την IRB προσέγγιση) έχουν διευρύνει τη μείωση αυτή των RWA με το να τροποποιούν ανάλογα τη μεθοδολογία που ακολουθούν για τον υπολογισμό των RWA έτσι ώστε να εμφανίζονται μικρότερες τιμές. Στην πράξη, αυτό δεν μπορεί εύκολα να αποδειχτεί χρησιμοποιώντας τα διαθέσιμα δημοσιοποιημένα στοιχεία των τραπεζών.

Η πλειοψηφία των σημαντικών συστημικών ιδρυμάτων που αναφέρονται κάτω από το πλαίσιο της Βασιλείας II, και χρησιμοποιούν τη εξελιγμένη προσέγγιση IRB ως μέθοδος πληροφόρησης, φέρουν σοβαρές επιπλοκές στον τρόπο με τον οποίο τα περιουσιακά στοιχεία προσελκύουν τους συντελεστές στάθμισης κινδύνου. Οι τράπεζες εμφανίζουν σημαντικά εποπτικά κίνητρα να επιλέγουν περιουσιακά στοιχεία τα οποία είναι περισσότερο «ελκυστικά» στις ρυθμιστικές αρχές. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελούν οι Ευρωπαϊκές τράπεζες οι οποίες τείνουν να έλκονται περισσότερο από περιουσιακά στοιχεία χαμηλού ρίσκου έτσι ώστε να εμφανίζονται με ισχυρούς κεφαλαιακούς δείκτες στο πλαίσιο της Βασιλείας II. Αντίθετα τα πιστωτικά ιδρύματα της Αμερικής δίνουν περισσότερη έμφαση σε περιουσιακά στοιχεία με ελκυστικές αποδόσεις.

Επομένως, οι τράπεζες κάτω από το πλαίσιο της Βασιλείας I έχουν πολύ υψηλότερες πυκνότητες RWA σε σχέση με αυτές που υπολογίζονται κάτω από τη Βασιλεία II εφαρμόζοντας τη θεμελιώδη ή την εξελιγμένη IRB προσέγγιση.

Τα επιχειρηματικά μοντέλα αποτελούν βασικό οδηγό στη σύνθεση και στο μέγεθος των προσαρμοσμένων ως προς στον κίνδυνο περιουσιακών στοιχείων

RWA. Κάθε τραπεζικό ίδρυμα έχει ένα μοναδικό επιχειρηματικό μοντέλο και ένα μοναδικό γεωγραφικό ίχνος. Κατανομές σε διάφορες περιοχές έδειξαν ότι οι πυκνότητες των RWA των ευρωπαϊκών τραπεζών τείνουν να είναι χαμηλότερες από αυτές της Ασίας και της Βόρειας Αμερικής. Οι τράπεζες λιανικής τείνουν να έχουν υψηλότερες πυκνότητες RWA από τις παγκόσμιες τράπεζες (Universal banks) και τις επενδυτικές. Οι αισθητά χαμηλότερες πυκνότητες των RWA των επενδυτικών τραπεζών δικαιολογούνται αφού οι επενδυτικές τράπεζες έχουν μεγάλα χαρτοφυλάκια συναλλαγών, τα οποία προσελκύουν χαμηλότερους συντελεστές στάθμισης κινδύνου σε σχέση με περιουσιακά στοιχεία του τραπεζικού χαρτοφυλακίου.

Ο πιστωτικός κίνδυνος εξακολουθεί να παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις μεταξύ των τραπεζών και των χαρτοφυλακίων. Επιπλέον, οι διακυμάνσεις των RWA μεταξύ τραπεζών λόγω του πιστωτικού κινδύνου είναι αρκετά μεγάλες. Η εξελιγμένη IRB φόρμουλα είναι αρκετά πολύπλοκη και αφήνει άφθονο χώρο για διαφορετικές ερμηνείες και ευκαμψία από την μεριά των τραπεζών, προσφέροντας ελάχιστη διαφάνεια. Στα στοιχεία αυτά εστιάζουν και οι περισσότερες κριτικές. Επιπλέον, τα διαφορετικά επιχειρηματικά μοντέλα εξηγούν την υπολειπόμενη διαφοροποίηση στα RWAs. Μια σειρά από θεσμικούς, λογιστικούς, κανονιστικούς και εξειδικευμένους τραπεζικούς παράγοντες μπορούν να επηρεάσουν τις επιλογές των υποδειγμάτων κινδύνου των εφαρμόζουν οι τράπεζες. Ορισμένες διαφορές εξηγούνται σε μεγάλο βαθμό από παρατηρήσιμους και ορθολογικούς παράγοντες, αλλά η σημαντικότητα των ανεξήγητων παραγόντων είναι ακόμα αρκετά ουσιώδης.

Οι διαφορές των RWA δεν είναι μόνο το αποτέλεσμα του επιχειρηματικού μοντέλου των τραπεζών, του προφίλ κινδύνου και της μεθοδολογίας RWA, αλλά και το αποτέλεσμα των διαφορετικών εποπτικών πρακτικών. Ο στόχος για την πλήρη εναρμόνιση και σύγκλιση των πρακτικών RWA μπορεί να μην είναι εφικτός, και θα περίμενε κανείς ότι κάποιες διαφορές θα παραμείνουν. Η εγκατάλειψη των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας με βάση τον κίνδυνο, δεν θα είχε επιθυμητό αποτέλεσμα. Θα πρέπει να γίνει πλήρης εφαρμογή των μέτρων του Πυλώνα II και του Πυλώνα III, ενώ θα παράλληλα να γίνει μια συνολική αναθεώρηση των πολιτικών δράσεων. Θα ήταν περισσότερο παραγωγικό να εστιάσουν στην βελτίωση της διαφάνειας και της κατανόησης των

αποτελεσμάτων και στο να παρέχουν κοινές κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις ακολουθούμενες μεθοδολογίες, τόσο για τις τράπεζες όσο και για τις εποπτικές αρχές.

Επιλογές πολιτικής για τη μεταρρύθμιση των RWA στηριγμένες σε μια πολύπλευρη προσέγγιση φαίνεται να είναι η πιο αποτελεσματική πορεία των μεταρρυθμίσεων. Μια παγκόσμια έρευνα σε δείγμα διεθνών σημαντικών συστημικών τραπεζών (systemically important banks - SIBs) θα μπορούσε να ρίξει φως σχετικά με τις εφαρμογή των πρακτικών εποπτείας και τις μεθοδολογίες που ακολουθούν οι τράπεζες για τα RWA. Η ενίσχυση της δημοσιοποίησης/γνωστοποίησης των στοιχείων είναι ένα κρίσιμο συμπλήρωμα ρυθμιστικών και εποπτικών μέτρων. Ούτε η Βασιλεία I ούτε η τυποποιημένη προσέγγιση της Βασιλείας II, ούτε το να επιτρέπεται στις τράπεζες να χρησιμοποιούν ανεξέλεγκτα τα μοντέλα τους για τον χειρισμό των RWA, παρέχουν μια ζωτικής σημασίας λύση. Οι τράπεζες πρέπει να βασίζονται περισσότερο σε μια οικονομική και όχι ρυθμιστική προσέγγιση για τη μέτρηση και τη διαχείριση του κινδύνου. Η αξιολόγηση της Κεφαλαιακής Επάρκειας θα πρέπει να βασίζεται σε ένα συνδυασμό μετρήσεων κεφαλαίου. Συνδέοντας τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας στο μακρό-προληπτικό εποπτικό πλαίσιο θα είναι χρήσιμο στην αντιμετώπιση των ανεξέλεγκτων μεταβολών των τιμών των περιουσιακών στοιχείων ή των περιορισμένων στοιχείων του ενεργητικού.

Στην ιδανική ολοκληρωτική ανάλυση, θα πρέπει να αναγνωριστεί ότι η κεφαλαιακή επάρκεια είναι ένα μόνο, αν και βασικό, μέρος μιας ολιστικής προσέγγισης για την αξιολόγηση της οικονομικής ευρωστίας των τραπεζών. Συμπερασματικά, οποιαδήποτε ουσιαστική πρόοδος θα επιτευχθεί μόνο μέσω ενός συνδυασμού μέτρων του Πυλώνα I, II και III, καθώς και μιας βελτιωμένης προσέγγισης εσωτερικής διαχείρισης των κινδύνων από τις τράπεζες. Τέλος, η μελέτη των Le Leslé και Anragona υποστηρίζει ότι, ακόμη και αν τα RWA δεν είναι τέλεια προσέγγιση, η διατήρηση δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας με ευαισθησία στον κίνδυνο εξακολουθεί να είναι πολύ σημαντική και μπορεί να αποτελέσει ένα δίκτυο ασφαλείας σε συνδυασμό με μη σταθμισμένα ως προς κίνδυνο μέτρα.

4. Συμπεράσματα

Η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση έφερε στην επιφάνεια σημαντικές αδυναμίες στο τρόπο με τον οποίο τα τραπεζικά ιδρύματα λειτουργούν, εποπτεύονται και ελέγχονται. Βασική αιτία της χρηματοοικονομικής κρίσης μπορεί να αναζητηθεί στα αντικρουόμενα κίνητρα (μετόχων, διοικήσεων, εποπτικών αρχών, οίκων πιστοληπτικής αξιολόγησης κτλ.) τα οποία υπονομεύουν τη αποτελεσματικότητα των χρηματοοικονομικών κανονισμών και των εποπτικών πλαισίων.

Η εξέλιξη του μοντέλου λειτουργίας των τραπεζών άλλαξε τη φύση των δραστηριοτήτων των ιδρυμάτων εστιάζοντας σε μη παραδοσιακές υπηρεσίες. Οι πολυσχιδείς δραστηριότητες του νέου τραπεζικού μοντέλου ευνόησαν την αύξηση της μόχλευσης (υπερ-μόχλευση) και δημιούργησαν στρεβλά κίνητρα στις τράπεζες για ανάληψη υπέρμετρων κινδύνων με βασικό σκοπό τη μείωση του κόστους των εποπτικών τους κεφαλαίων(RWA).

Ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (Capital Adequacy Ratio - CAR) ορίζεται ως ο λόγος του βασικού και του συμπληρωματικού κεφαλαίου προς τον σύνολο του σταθμισμένου ενεργητικού. Ο αριθμητής επηρεάζεται από την κερδοφορία και αντανakλά την τρέχουσα οικονομική εικόνα της τράπεζας ενώ ο παρονομαστής δείχνει τις προσδοκίες για το μέλλον και τους πιθανούς κινδύνους. Τα τραπεζικά ιδρύματα για να διατηρούν το δείκτη σε επιθυμητά επίπεδα στην πράξη «μαγειρεύουν» τα λογιστικά τους στοιχεία υπερεκτιμώντας τα εποπτικά κεφαλαία (π.χ. συγκρατώντας τις προβλέψεις τους για επισφάλειες, τις προβλέψεις για ζημίες επί δανείων) και υποτιμώντας τα επισφαλή στοιχεία του Ισολογισμού

$$\text{CAR} = \frac{\text{Tier 1 capital} + \text{Tier 2 capital}}{\text{Risk weighted assets}}$$

Η μεταφορά των επισφαλών περιουσιακών στοιχείων εκτός ισολογισμού (σημαντικό μέρος των οποίων είναι τιτλοποιήσεις των χορηγουμένων δανείων)

χαλάρωσε τους ελέγχους ποιότητας του χαρτοφυλακίου τους καθώς και τις διαδικασίες αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας των δανειζόμενων. Μέσω δομημένων προϊόντων και στοιχείων εκτός ισολογισμού (τιτλοποιήσεις) οι τράπεζες μειώνουν το κόστος εποπτικού κεφαλαίου (RWA) για διάφορους τύπους ρίσκου, χωρίς να χτίζουν τα απαραίτητα κεφαλαιακά αποθέματα και υποτιμώντας την ρευστότητα που απαιτείται λόγω της χαμηλότερης ποιότητας των περιουσιακών τους στοιχείων.

Σκοπός της συνετής εποπτείας είναι να διασφαλίσει ότι οι τράπεζες λειτουργούν με τρόπο ασφαλή και αξιόπιστο, προστατεύοντας το δημόσιο συμφέρον και τους φορολογούμενους από την έκθεση σε αδικαιολόγητους κινδύνους. Το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας φαίνεται ότι δεν κατάφερε να αποτρέψει τις τράπεζες από το να αναλαμβάνουν υπέρμετρα ρίσκα και να μειώσει αποτελεσματικά τις πιθανότητες αθέτησης. Παρόλο που το πλαίσιο θέτει όρια στα περιουσιακά στοιχεία που μπορούν να διακρατούν οι αντισυμβαλλόμενοι, δε παρέχει στις τράπεζες κίνητρα για να περιορίσουν την εμπλοκή τους σε δραστηριότητες που ενέχουν κίνδυνο.

Μια σειρά από αδυναμίες του εποπτικού πλαισίου της Βασιλείας δημιουργούν αυξημένες ευκαιρίες εποπτικού arbitrage τις οποίες εκμεταλλεύτηκαν τα τραπεζικά ιδρύματα για να υποεκτιμήσουν τα ως προς τον κίνδυνο σταθμισμένα περιουσιακά στοιχεία τους (RWA) αναλαμβάνοντας έτσι υπέρμετρα ρίσκα .

Το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας II είναι ευέλικτο και επιτρέπει διαφοροποίηση στην εφαρμογή των μεθόδων αξιολόγησης είτε μέσω της χρήσης εξωτερικών δεικτών πιστοληπτικής αξιολόγησης (Τυποποιημένη Μέθοδος) είτε μέσω της υιοθέτησης εσωτερικών δεικτών αξιολόγησης που στηρίζονται στα εσωτερικά μοντέλα ρίσκου των τραπεζών (Μέθοδος Εσωτερικών Διαβαθμίσεων IRB). Αυτό δίνει τη δυνατότητα στους εμπλεκόμενους παίχτες να επιλέξουν εκείνη τη μέθοδο υπολογισμού των RWA που ικανοποιεί τα ιδιωτικά κίνητρα τα οποία τις περισσότερες φορές έρχονται σε αντίθεση με το δημόσιο συμφέρον.

Η τυποποιημένη προσέγγιση παρέχει κίνητρα στις τράπεζες να χρησιμοποιούν διαφορετικούς οίκους αξιολόγησης για να σταθμίζουν τα ανοίγματά τους

ευνοϊκότερά. Από την άλλη πλευρά, αμφιβολίες αναδύθηκαν για την αξιοπιστία και την ανεξαρτησία των αξιολογήσεων πιστοληπτικής ικανότητας των δανειζόμενων αναλύοντας περισσότερο τα ανιδιοτελή κίνητρα των οίκων για χειραγώγηση των δημοσιοποιημένων αποτελεσμάτων. Οι οίκοι πιστοληπτικής αξιολόγησης έχουν οικονομικά κίνητρα σχετιζόμενα με τα έσοδα τους να χαλαρώσουν τις απαιτήσεις τους ως προς τους στόχους αξιολόγησης. Επιπλέον, οι μεθοδολογίες που ακολουθούνται υπόκεινται σε πολλές προκλήσεις κυρίως λόγω των περίπλοκων χρηματοοικονομικών μέσων, των περιορισμών που θέτουν τα στατιστικά μοντέλα και των διαθέσιμων δεδομένων.

Η μέθοδος των Εσωτερικών Διαβαθμίσεων IRB στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην εσωτερική αξιολόγηση των αντισυμβαλλομένων και των ανοιγμάτων της τράπεζας για τον υπολογισμό των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων. Κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις οι τράπεζες είναι ευέλικτες στην εφαρμογή της απλής ή της εξελιγμένης προσέγγισης. Στην πράξη αυτό σημαίνει ότι έχουν τη δυνατότητα να υπολογίσουν, με εσωτερικά μοντέλα εκτίμησης, τις τιμές των βασικών στοιχείων κινδύνου : α) στην θεμελιώδη προσέγγιση την Πιθανότητα αθέτησης των υποχρεώσεων (Probability of Default - PD) λαμβάνοντας υπόψιν τις βαθμίδες κατάταξης των δανειοληπτών, ενώ για τα υπόλοιπα στοιχεία βασίζονται στις εκτιμήσεις των εποπτικών αρχών και β) στην εξελιγμένη προσέγγιση την Πιθανότητα αθέτησης των υποχρεώσεων (Probability of Default - PD), τη Ζημιά σε περίπτωση αθέτησης (Loss Given Default - LGD), την Έκθεση σε περίπτωση αθέτησης (Exposure at Default – EAD) καθώς και τη ληκτότητα M με τέτοιο τρόπο ώστε να πληρούν τις ελάχιστες απαιτήσεις.

Είναι εμφανές ότι οι τράπεζες, που εφαρμόζουν την IRB προσέγγιση, εκμεταλλευόμενες την διακριτική ευχέρεια που παρέχετε από τη Βασιλεία, εμφανίζουν σημαντικά εποπτικά κίνητρα να τροποποιούν, ανάλογα τη μεθοδολογία που ακολουθούν, τον υπολογισμό των RWA (δηλαδή τις εκτιμήσεις των PD, LGD, EAD) έτσι ώστε να συμμετέχουν με μικρότερες τιμές στο εποπτικό κεφάλαιο. Αυτό είναι περισσότερο έντονο στις μεγαλύτερες τράπεζες οι οποίες έχουν την οικονομική δυνατότητα και την τεχνογνωσία (ανεπτυγμένα πληροφοριακά συστήματα, εξειδικευμένο προσωπικό κτλ.) να αναπτύξουν εξελιγμένα στατιστικά μοντέλα για τον υπολογισμό των RWA προς

όφελός τους. Κατά τη διάρκεια της κρίσης, τα εσωτερικά μοντέλα μέτρησης της έκθεσης σε κίνδυνο εμφάνισαν όμως σημαντικές αδυναμίες. Τέλος, λόγω της προστασία που παρέχεται στα μεγάλα τραπεζικά ιδρύματα από τις αρχές (“Too Big to fail”) οι διοικήσεις των τραπεζών μπορεί να αυθαιρετούν και να λειτουργούν χωρίς να αξιολογούν σωστά τα υπέρμετρα ρίσκα που προκύπτουν από τις δραστηριότητές τους αυξάνοντας τον κίνδυνο για το δημόσιο και τους φορολογούμενους σε περίπτωση χρεοκοπίας.

Στην πραγματικότητα, η αθέτηση των υποχρεώσεων από οποιοδήποτε αντισυμβαλλόμενο ενέχει δημόσιο κόστος, το οποίο επωμίζεται μερικώς το πτωχευμένο ίδρυμα και το υπόλοιπο μετακυλιέται στο δίκτυ ασφαλείας επηρεάζοντας αρνητικά τη σταθερότητα ολόκληρου του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

5. Βιβλιογραφία

- Αντζουλάτος, Α. (2011) *Κυβερνήσεις, Χρηματαγορές & Μακροοικονομία*
- Κόντος, Γ. (2010) *Λογιστική Τραπεζών και εταιρειών Leasing & Factoring*
- Mishkin, F. (2010) *The Economics of Money, Banking, and Financial Markets*
- Padoa-Schioppa, T. (2004) *Regulating Finance – Balancing Freedom and Risk*
- Ahmed, A. et al. (1999) ‘Bank loan loss provisions: a re-examination of capital management, earnings management and signaling effects’, *Journal of Accounting & Economics*
- Barker, D. and Holdsworth, D. (1993) ‘The Causes of Bank Failures in the 1980s’, *Federal Reserve Bank of New York, Research Paper No. 9325*
- Berger, A.N and Davies, S. (1994) ‘The Information Content of Bank Examinations’, *Journal of Financial Services Research 14*, pp. 117-144.
- Bongini, P. et al. (2002) ‘How good is the market at assessing bank fragility? A horse race between different indicators’, *Journal of Banking & Finance*
- Buerger, L. (2012) ‘CAMELS RATINGS: What They Mean and Why They Matter’, www.bankdirector.com
- Bushman, R. and Williams, C. (2012) ‘Accounting discretion, loan loss provisioning, and discipline of Banks’ risk-taking’, *Journal of Accounting & Economics*
- Caprio, G., Demirgüç-Kunt, A. and Kane, E. (2008) ‘The 2007 Meltdown in Structured Securitization: Searching for Lessons, Not Scapegoats’, *World Bank, Policy Research Working Paper No. 4756*
- Cole, R. and Gunther, J.W. (1998) ‘Predicting Bank Failures: A Comparison of On- and Off-Site Monitoring Systems’, *Journal of Financial Services Research 13*, pp. 103-117
- DeYoung, R. and Rice, T. (2004) ‘How Do Banks Make Money? A Variety of Business Strategies’, *Federal Reserve Bank of Chicago Economic Perspectives*
- DeYoung, R. and Rice, T. (2004) ‘How Do Banks Make Money? The Fallacies of Fee Income’, *Federal Reserve Bank of Chicago Economic Perspectives*, pp. 34 – 51
- Elliot, D. (2010) ‘A Primer on Bank Capital’, *The Brookings Institution*
- Fonseca, A. and Gonzalez, F. (2008) ‘Cross-county determinants of bank income smoothing by managing loan-loss provisions’, *Journal of Banking & Finance*

- Gilbert, R.A. and Vaughn, M.D. (1998) ‘Does the Publication of Enforcement Actions Enhance Market Discipline?’, *Federal Reserve Bank of St. Louis*
- Hamerle, A., Liebig, T. and Rosch, D. ‘Credit Risk Factor Modeling and the Basel II IRB Approach’, *Deutsche Bundesbank*
- Hertig, G. (2005) ‘Using Basel II to Facilitate Access to Finance: The Disclosure of Internal Credit Ratings’, *European Corporate Governance Institute*
- Huizinga, H. and Laeven, L. (2012) ‘Bank valuation and accounting discretion during a financial crisis’, *Journal of Financial Economics*
- Jordan, J., Peek, J. and Rosengren, E. (1998) ‘The Impact of Greater Bank Disclosure Amidst a Banking Crisis’, *Federal Reserve Bank of Boston*
- Jordan, J., Peek, J. and Rosengren, E. (2000) ‘Do Depositors Care About Enforcement Actions’, *The Federal Reserve Bank of St. Louis*
- Laeven, L. and Majnoni, G. (2003) ‘Loan loss provisions and economic slowdowns: too much, too late?’, *Journal of Financial Intermediation*
- Le Leslé, V. and Avramova, S. (March 2012) ‘Revisiting Risk-Weighted Assets – Why Do RWAs Differ Across Countries and What Can Be Done About It?’, *International Monetary Fund*
- Lope, J. (1999) ‘Using CAMELS Ratings to Monitor Bank Conditions’, *Federal Reserve Bank of San Francisco*
- Morris, C. (2011) ‘What Should Banks be Allowed to Do?’, *Federal Reserve of Kansas City, Economic Review*
- Richardson, M., Smith, R., and Walter, I. (2010) “Large Banks and the Volcker Rule,” *Regulating Wall Street: The Dodd-Frank Act and the New Architecture of Global Finance*, pp. 181-212.
- Van Roy, P. (2005) Credit ratings and the standardized approach to credit risk in Basel 2’, *European Central Bank, Working paper No. 517*
- ‘Financial Stability Review - December 2010’, *European Central Bank*, pp. 125 – 132
- ‘An Explanatory Note on the Basel II IRB Risk Weight Functions’, *Basel Committee on Banking Supervision*
- ‘The Internal Ratings-Based Approach’, *Basel Committee on Banking Supervision*
- ‘Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework – Comprehensive Version’, *Bank for International Settlements*